

T.C.
Mersin Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Çeviri Anabilim Dalı

137114

POLİTİK METİNLERDE TERİM ÇEVİRİSİ (A-T)
-SORUNLAR ve OLANAKLAR-

Emra BÜYÜKNİSAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Aytakin KESKİN

Mersin Üniversitesi
2003

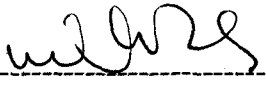
T.C. YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU
TEZ YAZARLARININ İZİNİ ALINMADAN

Mersin Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne.

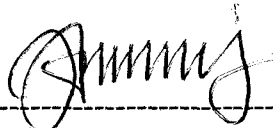
Bu çalışma, jürimiz tarafından Çeviri Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan
Prof. Dr. Vural ÜLKÜ

Üye
Doç. Dr. Mehmet GÜNDOĞDU

Üye
Yrd. Doç. Dr. Aytekin KESKİN
(Danışman)

Üye
Yrd. Doç. Dr. Sergül VURAL-KARA

Üye
Yrd. Doç. Dr. Yaşar ERJEM

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduğunu onaylarım.

02/07/2023

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ZUSAMMENFASSUNG.....	iii
GİRİŞ.....	1
I. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE “ÇEVİRİ”.....	4
II. METİN TÜRÜ VE ÇEVİRİ.....	9
II.1 METİN TÜRÜ ODAKLI ÇEVİRİ YAKLAŞIMLARI.....	9
II.2 ÇEVİRİDE ANLAŞILIRLIK ÖLÇÜTÜ.....	15
II.3 ÇEVİRİDE TERMINOLOJİ.....	18
III. UZMANLIK ALANI VE ÇEVİRİ.....	23
III.1 POLİTİK DİLİN ÖZELLİKLERİ.....	24
III.2 POLİTİK METİN: YAPISI VE İŞLEVİ.....	29
IV. POLİTİK METİNLERDE ÇEVİRİ GÜÇLÜKLERİ.....	33
IV.1 DİL KULLANIMLARINDA FARKLILIK.....	33
IV.2 KURUMSAL YAPIDA FARKLILIK.....	38
V. POLİTİK METİNLERDE TERİM ÇEVİRİSİ.....	40
V.1 EŞDEĞERLİK DURUMUNDA TERİM ÇEVİRİSİ.....	42
V.2 KAPSAMA DURUMUNDA TERİM ÇEVİRİSİ.....	44
V.3 KESİŞME DURUMUNDA TERİM ÇEVİRİSİ.....	45
V.4 “1:0” DURUMUNDA TERİM ÇEVİRİSİ.....	46
VI. TERİM ÇALIŞMASININ ÇEVİRİDEKİ YERİ VE ÖNEMİ.....	50
VII. ÖRNEK POLİTİK METİNLER VE ÇEVİRİLERİ.....	52
VII.1. ÖRNEK METİN 1: SPD (ALMANYA SOSYAL DEMOKRAT PARTİSİ).....	53
VII.2 ÖRNEK METİN 2: CDU/CSU (HİRİSTİYAN DEMOKRAT BİRLİK/HİRİSTİYAN SOSYAL BİRLİK).....	56
VII.3 ÖRNEK METİN 3: BÜNDNIS ‘90/DIE GRÜNEN (İTTİFAK’90/YEŞİLLER).....	64
VII.4 ÖRNEK METİN 4: SPD (ALMANYA SOSYAL DEMOKRAT PARTİSİ).....	69
VII.5 ÖRNEK METİN 5: (HİRİSTİYAN DEMOKRAT BİRLİK/HİRİSTİYAN SOSYAL BİRLİK).....	76
VII.6 ÖRNEK METİN 6: BÜNDNIS ‘90/DIE GRÜNEN (İTTİFAK’90/YEŞİLLER).....	81
SONUÇ.....	83
IX. KAYNAKÇA.....	88
ÖRNEK METİNLERE İLİŞKİN SÖZLÜKÇE:.....	92

ÖZET

“Politik Metinlerde Terim Çevirisi (A-T) -Sorunlar ve Olanaklar-” başlıklı bu çalışmada, uzmanlık metinlerinde terim çevirisindeki sorunlar ve bunların çözüm olanakları ele alınmıştır. Çalışma, 22 Eylül 2002 tarihinde Almanya’da gerçekleşmiş olan millet vekilleri seçimlerine yönelik parti programları ve bu programların Türkçeye çevirisi bağlamında sürdürülmüştür. Çalışmanın sınırlarını somutlaştırmak için, Almanya parlamentosunda yer alan CDU/CSU (Hıristiyan Demokrat Birlik/Hıristiyan Sosyal Birlik), SPD (Almanya Sosyal Demokrat Parti) ve Bündnis '90/Die Grünen (İttifak '90/Yeşiller) partilerinin seçim programları çalışma malzemesi olarak belirlenmiştir. Bu metinlerin, *istihdam politikası* ve *Avrupa Birliği* ile ilgili belirli bölümleri Türkçeye çevrilip kuramsal çeviri yaklaşımları da göz önünde bulundurularak terim boyutuyla ayrıntılı olarak irdelenmiştir.

Çeviri araştırmalarında genel hatlarıyla iki yön vardır; bunlardan biri çevrilebilirliği, biri de çevrilemezliği savunur. Bu görüş ayrılığı çeviri çalışmalarının başlangıcından beri vardır. Bu çalışmadaki çeviri anlayışına ‘çevrilebilirlik’ ilkesi eşlik etmiştir. Bu doğrultuda, bir dilin bir başka dile göre eksik olmasını kabullenmek yerine, çeviri olanaklarını mümkün olduğunca genişleterek o dili de zenginleştirmenin olanaklı olduğu tezi işlenmiştir ve Türkçenin kavramsal gelişiminin gösterilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda, alanın kuramsal verileri, somut uygulamalar örnek gösterilerek sınanmıştır.

Uygulamalı çalışma aşamasında, Almanca-Türkçe dil çiftine yönelik metin ve dil yapıları arasındaki farklılık, terminolojinin örtüşmemesi, kültürel, toplumsal ve kurumsal yapıların farklılığı gibi çeşitli unsurların, alansal metin çevirilerinde güçlük yarattığı tespit edilmiştir. Alansal metinlerin başlıca özelliklerinden biri terim zenginliğidir. Alan metinlerinin çevirisinde karşılaşılan olası çeviri sorunlarının kaynağında da yine bu terimler

yatmaktadır. Bu nedenle terim çevirisinde olası sorunları ve bunlara ilişkin çözüm yollarını irdelemek bu çalışmanın hedefi olmuştur.

Terimler, bir alanın gelişmişlik düzeyinin göstergesidir. Her iki dilde amaç boyutundaki benzerlikler, politik metinlerin bir dilden başka bir dile çevrilebilirliğini de gösterir. Araştırma, alansal metin çevirilerinde terimlerin, mevcut zorluklara rağmen aktarılabileceğine dayanmaktadır.

Parti programlarına ait metinlerin çevirisine ilişkin terim çalışması ile, çeviride güçlük yaratabilecek terimler öne çıkarılmıştır. Bu bağlamda bazı çeviri yaklaşımları incelenerek, terim çevirisi doğrultusunda çözüm yolları aranmıştır.

Çalışmanın sonunda, alan bilgisine ilişkin yeterli bir ön çalışmayla, parti programlarında tüm terimlerin Almancadan Türkçeye aktarımının olanaklı olduğu tespit edilmiştir. Terim çevirisinin olanaklı olmasının yanı sıra, terim çevirisi sürecinin, özellikle sözcük türetme yoluyla, Türkçenin zenginleşmesine katkı sağladığı da somutlaşmıştır. Terim çalışması sonucu ortaya çıkan ve bu çalışmanın sonunda ek olarak verilen sözlükçe, bu sonucun bir göstergesidir.

ZUSAMMENFASSUNG

In der vorliegenden Arbeit mit der Überschrift „Die Übersetzung von Termini bei politischen Texten (D-T) – Probleme und Möglichkeiten“ wurden die Schwierigkeiten bei der Übersetzung von Termini bei Fach- und Sachtexten und deren Lösungsmöglichkeiten untersucht. Die Arbeit wurde im Rahmen der Parteiprogramme zu den Wahlen in Deutschland am 22. September 2002 und der Übersetzung der Programme ins Türkische durchgeführt. Um die Untersuchung einzugrenzen, wurden die Wahlprogramme der drei Parteien SPD (Sozialdemokratische Partei), CDU/CSU (Christlich-Demokratische Union/Christlich-Soziale Union) und Bündnis '90/Die Grünen als Arbeitsmaterial festgelegt. Abschnitte aus diesen Texten über Arbeitspolitik und die Europäische Union wurden ins Türkische übersetzt und ihre Terminologie wurde unter Berücksichtigung übersetzungstheoretischer Ansätze analysiert.

Im Bereich der Übersetzung gibt es grob eingeteilt zwei Richtungen. Eine dieser Richtungen stimmt einer allgemeinen Übersetzbarkeit zu, die andere jedoch plädiert für Unübersetzbarkeit. Diese Differenz bestimmt die Übersetzungswissenschaft seit ihrer Entstehung. Die vorliegende Arbeit folgt dem Prinzip der Übersetzbarkeit. Es wird die These aufgestellt, dass eine Sprache grundsätzlich bereichert werden kann, indem man die vorhandenen Übersetzungsmöglichkeiten im Bezug auf die Termini möglichst erweitert. Das Ziel war es, diese Übersetzungsmöglichkeiten anhand der ausgesuchten Texte zu praktizieren und u. a. die begriffliche Entwicklung des Türkischen aufzuzeigen. Diesbezüglich wurden theoretische Ansätze mit konkreten Beispielen aus den jeweiligen Texten belegt.

In der Übersetzungsphase ließ sich feststellen, dass verschiedene Faktoren, wie z.B. der Unterschied der Sprach- und Textstrukturen im Bezug auf das Sprachenpaar Deutsch-Türkisch, Unterschiede auf der Terminologieebene sowie kulturelle, soziale und institutionelle Unterschiede, zu Schwierigkeiten bei der Übersetzung von Fach- und Sachtexten führen. Eine der wesentlichen Merkmale von Fach- und Sachtexten ist ihre Terminologie und diese wiederum bildet den Hauptfaktor bei den Übersetzungsproblemen. Aus diesem Grund ist die Untersuchung möglicher Probleme bei der Übersetzung von Termini und deren Lösungswege am Beispiel politischer Texte als Ziel der Arbeit festgelegt worden.

Die Zweckähnlichkeit politischer Texte in beiden Sprachen zeigt auch die Übersetzbarkeit der Texte von einer Sprache in die andere. Folgerichtig befasst sich diese Studie mit der Übersetzbarkeit der Termini von Texten bestimmter Fachbereiche.

Die Terminologearbeit zu den Texten aus den Wahlprogrammen hob die Termini hervor, deren Übersetzung Probleme mit sich brachten. Im Bezug darauf wurden auf der Basis einiger theoretischer Übersetzungsansätze, Lösungswege bearbeitet.

Am Ende der Arbeit wurde festgestellt, dass die Übertragung von Termini vom Deutschen ins Türkische möglich ist, vorausgesetzt es ist ausreichendes Vorwissen zum Fachbereich vorhanden. Außerdem konnte veranschaulicht werden, dass die Übersetzung von Termini, insbesondere mit der Produktion von neuen Wörtern oder der Ableitung von Wörtern, zur Erweiterung des Türkischen beiträgt. Das Glossar, das während der Übersetzungsarbeit entstand und am Ende dieser Arbeit beigefügt wurde, konkretisiert diese Aussage.

GİRİŞ

Bu çalışmanın hedefi, uzmanlık metinleri bağlamında politik dil kullanımında (Almanca-Türkçe) terimlerin çevirisindeki sorunları ve bunların çözüm olanaklarını ele almaktır. “Çeviri sorunu” kavramı bu bağlamda, bir tek sorun ve bunun çözüm arayışı anlamında değil, öncelikle uygulamada karşılaşılabilen çeviri zorlukları anlamını taşır.

Genel anlamda uzmanlık metinleri çevirisi ya da uzmanlık metinlerinde terim çevirisi alanında çalışmalar yapılmış olsa da, politik metinlerde terim çevirisi konusu (Almanca-Türkçe), ayrıntılarıyla henüz yeterli düzeyde incelenmemiştir.

Çalışmamdaki araştırma probleminin çözümü, kuramsal çalışmanın yanı sıra uygulamalı çalışmalar gerektirmiştir. Bu bağlamda alanın kuramsal verileri, somut uygulamalar ile sınanmaya çalışılmıştır.

Dil ile insan arasındaki dolaysız bağ, günlük yaşamda sürekli gözlenir. “Politika” ve “insan” kavramları da benzer bir ilişkiyi çağırır. Bu ilişkinin anlaşılabilirliği dilbilim ve çeviri araştırmalarının da konusudur. Metin düzeyinde politik dilin belirleyicilerini saptama ve anlaşılır kılma, kültürler arası iletişime de katkı yapacaktır.

Kültür aktarımına aracılık eden çeviri etkinliği bu çalışmada politik metinler boyutunda konuşturulmuştur. 22 Eylül 2002 günü Almanya’da yapılmış olan “millet vekilleri seçimi” bu çalışma için çok zengin malzeme alt yapısı da oluşturmuştur.

Çeviride temel zorluklardan biri, dil çiftlerine ait metinlerin yapıları arasındaki farklılıktır (politik metinler, hukuk metinleri, ekonomi metinleri). Metnin anlaşılabilirliği, farklı dillerde farklı yöntemlerle gerçekleştirilir. Bu bağlamda politika metinleri çevirisinde (Almanca-Türkçe) olası sorunlar ve çeviri olanakları, bu çalışmanın konusunu

oluşturmuştur. Çalışmanın araştırma problemi ise, politik metinlerde terimlerin çevirisinde karşılaşılabilecek olası zorluklar olarak ele alınmıştır.

Bu çalışmada, politik metinlerde terim çevirisinde karşılaşılan olası sorunlar, örnekler üzerinde tespit edilip betimlenmiştir. Bu bağlamda Almanya'daki siyasi partilerin seçim bildirgelerinden seçilmiş metinler Türkçeye çevrilmiştir. Çeviri sürecinde ortaya çıkan sorunlar özellikle terim odaklı değerlendirilmiştir.

Çeviri alanındaki bilimsel çalışmalara ve alanın gelişmesine daima çevirilebilirlik ilkesi eşlik ettiği gibi, bu çalışmadaki çeviri sürecine de çevirilebilirlik ilkesi eşlik etmiştir. Bu doğrultuda, bir dilin başka bir dile göre eksik olmasını kabullenmek yerine, çeviri olanaklarını mümkün olduğunca genişleterek o dili de zenginleştirmenin olanaklı olduğu tezi işlenmeye çalışılmıştır. Çeviri bu bağlamda verimli bir araç olarak değerlendirilebilir.

“Politik Metinlerde Terimlerin Çevirisi (A-T)” yönündeki olası problemlerin incelenmesi ve çözüm yollarının aranması, Türkçe çeviri araştırmalarında çalışılmamış bir alandır. Bu çalışma aynı zamanda Türkçenin kavramsal gelişimini göstermeyi de amaçlamaktadır.

İlgili uzmanlık alanı metinleri, uzmanlık terimlerinden oluştuğu için, uzmanlık metinlerinin çevirisinde karşılaşılan olası çeviri sorunlarının kaynağında da yine bu alansal terimler yatar. Bu nedenle hedefim, çeviri sorunlarının çekirdeğini oluşturan bu terimlerin çevirilerine ve burada ortaya çıkan sorunlara ilişkin bir araştırma yapmak olmuştur. Ancak “uzmanlık metinleri” ya da “uzmanlık terimleri” ifadeleri çok geniş kapsamlı olduğundan dolayı, var olan birçok alan arasından *politik metinlerle* çalışmayı tercih ettim. Politik dil kullanımı her iki kültürde de gündemin sürekli parçasını oluşturan bir konu olmasından

dolayı, çeviri sorunlarının bir kesiti olan bu çalışmayı “Politik Metinlerde Terim Çevirisi (A-T), -Sorunlar ve Olanaklar-” olarak tanımladım.

Terimler bir alanın gelişmişlik düzeyinin göstergesidir. Amaçsallık boyutundaki benzerlikler, politik metinlerin bir dilden başka bir dile çevrilebilirliğinin de anlatımıdır. Araştırmam, alansal metin çevirilerinde terimlerin aktarılabileceği, yani bu terimlerin mevcut zorluklara rağmen çevrilebilirliğine dayanmaktadır.

Zorlukların tespiti, çözüm yolları doğrultusunda atılacak ilk adım olduğuna göre, inceleme sonuçları, çözüm yolunun temelini oluşturmuştur. Veriler, politik terimlerin çevirisinde ortaya çıkabilecek zorlukları somutlaştırmaktadır.

Almanya Federal Parlamentosunda temsil edilen siyasi partilerin seçim sürecine yönelik seçim bildireleri temin edildikten sonra, bu metinler arasından Türkçedeki politik tartışmalarda da öne çıkan konular –“istihdam politikası” ve “Avrupa Birliği politikaları”- gruplandırılarak çevrilmiştir. Çeviri sürecinde ortaya çıkan, Türkçede karşılığının bulunması güçlük yaratan terimler saptanarak bunun olası nedenleri tartışılmıştır.

I. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE “ÇEVİRİ”

Günümüzde gözlemlenebilen ve hızla daha geniş alanları kapsamına alan küreselleşmenin varlığıyla, birbirine bağlı olarak teknoloji, iletişim, dil ve kültür gibi alanlarda yoğun bir etkileşim gerçekleşmektedir. Bu etkileşim insan ihtiyaçlarına farklı boyutlar katmıştır. Geçmişe kıyasla, günümüz insanının bilgi alma ihtiyacı daha önceliklidir. Bilgi alış-verişinin hızlanması, teknolojinin de hızlanarak gelişmesine neden olmaktadır. Bilgi alış-verişindeki bu hızlanmada çeviri önemli bir etkidir. Dolayısıyla çevirinin, kültürlerin birbirlerini daha iyi tanınmasında, aralarındaki mesafenin kısılmasında, kültürler arası farklılığın giderek azalmasında etkisi büyüktür. Bu nedenle, insanlar zamanla, artık önemli bir olgu olarak kabul edilen çeviriye ilgi göstermeye başlamıştır. Başlangıçta, bazen daha iyi anlamak üzere sadece tanımlamak, bazen de en yararlı hale getirmek üzere geliştirmek amacıyla, farklı alanlardan insanlar, çeviriye ilişkin farklı çeviri anlayışlarının gelişmesine, kendiliğinden anlaşılacağı gibi, çevrilebilirlik ilkesi eşlik etmiştir. Daha sonra ise, alandaki çalışmalar yoğunlaştıkça, çeviri alanı ayrı bir alan olarak ele alınmıştır ve günümüzde, bağımsız bir bilim dalı olarak gelişimini sürdürmektedir.

Çevirinin kuramsal boyutuna yönelik ilk değerlendirmeler, bireysel çalışmaların gerçekleştirilmesi için yapılmıştır. Çeviriye ilişkin getirilen en erken yorumlar, Cicero¹, Hieronymus² ve Luther'e³ ait yorumlar olarak kabul edilir. Çevrilebilirlik-çevrilemezlik ikilemi farklı gerekçelerle o zamandan kendini göstermiştir.

¹ Marcus Tullius Cicero M.Ö. 1. yüzyılda yaşamıştır. Cicero'nun *sözcük ve anlam kavram çifti çeviride ölçüt* alınmıştır. Cicero, çevirinin, bir yorumcu hedefiyle değil, bir konuşmacı hedefiyle yapılması ve çeviri'de *anlamın öncelenmesi gerektiğini savunmuştur* (bkz. Stolze 2001:18).

² Hieronymus (348-420), İncil çevirisi yapmıştır. Cicero gibi, o da anlamsal çeviriyi savunmuştur, ancak *dini (kutsal) metinlerde sözcüklerin bire bir çevrilmesi gerektiğini iddia etmiştir* (bkz. Stolze 2001:20).

Sözcük ve anlam, bağlılık ve özgürlük kavram çiftleri ile, çeviri alanındaki görüş ayrılıkları tanımlanmıştır.

Bir bilim dalı olarak çeviribilime ilk somut adımlar, Schleiermacher⁴ ile atılmıştır ve çalışmalar zamanla bilimsellik kazanmaya başlamış olsa da, gerek çeviri tanımı gerekse çeviri uygulaması konusunda bir uzlaşmaya gidilememiştir. Uzlaşma sağlanamadıkça, bu alana yeni boyutlar kazandırılmıştır; yeni boyutlar kazandırıldıkça da, çeviribilim, birbirinden kopuk görüşlerin alana yığılmasıyla oluşan bir disiplin haline gelmiştir.

Buna bağlı olarak, çeviri araştırmalarında üzerinde hep durulan ancak tanımı hâlâ tam anlamıyla netleşmiş olmayan “çeviri” kavramı sürekli irdelenmiştir. Burada sorgulanması önem taşıyan sorular şunlardır: *Çeviri ve bilim ilişkisi nasıl bir çerçevede ele alınmalıdır?*, *Çeviri nedir ve nasıl tanımlanabilir?*

Çeviri nedir ve nasıl tanımlanabilir? sorusuna, kaynaklardan alınan ve birbirinden bağımsız çok farklı yanıtlar bulgulanmıştır⁵. Yanıtların bu çeşitliliği, alandaki kararsızlık ya da öznellik olarak yorumlanabilir. Ancak tanımlar incelendiğinde, birbirleriyle aslında çelişmediklerini, hatta birbirlerini tamamladıkları görülebilir. Tanımların farklı olması, söylenmek istenen tek bir şeyin farklı adlandırmalarla ifade edilmesinden ya da *çeviri nedir?* sorusuna farklı açılardan bakılmasından kaynaklanmaktadır. Bir olguya farklı açılardan bakmak, ancak bu açıları birleştirerek bir

³ Martin Luther (1483-1546) din adamı ve İncil çevirmeniydi. ‘Sen konuyu yakala, sözcükler onu izler’ diyerek, o da anlamsal çeviri taraftarıydı, ancak aynı şeyin, kutsal yazılar üzerinde de uygulanması gerektiğini savunmuştur (bkz. Stolze 2001:20).

⁴ Friedrich Schleiermacher (1768-1834), “Ueber die Verschiedenen Methoden des Uebersetzens” adlı eserinde, kendisine ait olan Platon çevirisinin ilkelerini yazıya dökmüştür ve böylece bir çeviri kuramının ilgileneceği önemli noktalara değinmiştir (bkz. Stolze 2001:29).

sonuca varılabildiğinde bir zenginliktir, tek bir kesitte yoğunlaşıp diğer çalışmalarını göz ardı ederek değil.

Burada öncelikle 'çeviri' kavramının, hangi aşamaları kapsadığı incelendiğinde, yanıtların çeşitliliğini anlamak daha da kolay olacaktır. Çeviri bir süreç midir, yoksa bir sonuç mudur? *Çeviri nedir?* derken, çeviri metninin tanımı mı, çeviri eyleminin tanımı mı, yoksa çeviri metninin işlevi mi sorgulanır? Yanıtlardan, bu sorunun farklı algılandığı anlaşılıyor.

Bu noktada, çeviri olgusunun tek yönlü bir tanımla kesinleştirilemeyeceği bir gerçektir; çünkü, sınırlama getirilmeden 'çeviri' çok geniş içerikli bir kavramdır. Çeviri hem eylem şeklinde süreç, hem de metin şeklinde sonuç olabilir. Çeviri sürecinde çevirmenin ne yaptığını tanımlamak yerine, çevirmenin çeviri sürecini *nasıl* gerçekleştirdiğini tanımlamak, çeviri uygulamasına katkı sağlayacaktır. Çevirmenin çeviri uygulamasındaki *nasıl?* sorusunu yanıtlayabilmek için buna bağlı olarak bir de *ne için çeviri?* sorusu sorulur. Böylece çeviri kendi içinde bölümlere ayrılıp işlevine göre farklı tanımlar içerecektir.

Çeviri metninin ne için oluşturulacağı sorusunun yanıtı ancak asıl metnin ne için yazılmış olduğunun yanıtıyla verilebilir. Bu sorunun yanıtını bulma yolunda dilbilimde farklı yaklaşımlar geliştirilmiştir ve metin türlerine ilişkin çalışmalar yoğunlaştıkça dilbilimin bir alt dalı olan metin dilbilim ortaya çıkmıştır. Böylece metin sınıflandırması da farklı boyutlar kazanmış, ancak ölçüt alınan genel geçer tek bir 'metin türleri modeli' yerine, alanda çeşitli çalışmalar sonucu farklı adlandırmalar içeren farklı

⁵ Biri sözlükten, diğerleri alanın bilim kişilerinden alınmış 13 çeviri tanımından bazıları özetle şöyledir: a) yazılı aktarım olarak çeviri, b) dilsel ve metinsel çözümleme sonucu olarak çeviri, c) bir iletişim olgusu olarak çeviri, d) dilsel eylem olarak çeviri, e) bir iletinin aktarılması olarak çeviri vb.

modeller oluşmuştur. Metin dilbilimde örneğin kabaca *kullanımlık*, *uzmanlık* ve *yazınsal metinler* olmak üzere üç metin türünü ayıran sınıflandırma kabul görmüş olanlar arasındadır. Bu gibi yaklaşımlar, Katharina Reiß'in çalışmalarıyla çeviri alanına da yansımıştır ve daha ayrıntılı bir şekilde bu çalışmanın ikinci bölümünde ele alınmıştır.

Bir metni tür olarak bir sınıfa yerleştirdikten sonra, çevirinin 'nasıl' yapılması gerektiğini bulmak daha anlaşılır olacaktır. Bir metin çeviri ortamına taşındığında, burada da asıl metin ile oluşturulacak olan çeviri metni arasındaki ilişkinin incelenmesi gerekir ki, önce çeviri daha sonra da çevirideki sorunlar daha yakından incelenebilsin. Bu noktada düşünülmesi gereken en önemli soru şudur: 'Çeviri bağımsız bir disiplin olarak kabul edilse de, dil ve iletişim alanlarından ne derecede ayrılabilir?' Bu sorunun gizli yanıtı ise, *yazarın asıl metni oluşturmasındaki hedefi neydi/ metnin çevrilmesindeki hedef nedir?* sorularında saklıdır. Metin dilbilimsel tanımların uzun ayrıntılarına girmeden, kısaca, bir metnin görevi, yazarla okur arasında iletişim kurmak, bilgi aktarmaktır diyebiliriz.

Bu bağlamda 'çeviri' karşımıza bir iletişim biçimi olarak çıkıyor. Çevirmenin hedefi, salt sözcüklerin çevirisiyle oluşturulmuş yapay bir metin olmamalıdır. Çevirmenin hedefi, terimlerin kabul görmüş karşılıkları ve metnin anlamsal aktarımının birleşimiyle, hedef dilde ortaya çıkarılacak anlaşılır bir metin olmalıdır. Burada vurgulanmak istenilen, dil-iletişim-çeviri ilişkisidir. Bu ilişki, çok somut bir şekilde 'mütercim rölyefi'nde gösterilir (bkz. Stolze 2001: 16). Rölyef, çevirmeni çift yönlü işleviyle gösterir; hem, buyrukları aldığı ve kendisinden iki kat daha büyük olan firavuna dönük, hem de, iletiyi aktardığı diz çökmüş yabancılara dönük. Çevirmen, iki taraf arasındaki iletişimin, dil farklılığından dolayı aksaması sorununu çözmek üzere görevlidir. Farklı bir anlatımla, çevirmen, iletişim sağlamakla görevlidir. Çeviri kavramıyla iletişim kavramının birbirinden ayıramayacağı buradan çıkarılabilir.

İletişimin temel aracı ise dildir. İletişim ve dil olgularını birlikte ele aldığımızda, dilin, iletişim sürecinin önemli parçalarından birisi olduğunu, toplumsal ve maddi değişimin insan bilincine yansımalarının yine dil yoluyla bu süreçte gerçekleştiğini söylemek olanaklıdır. Bu bağlamda ilerleyen yıllarda gelişmiş olan iletişimbilimsel çeviri yaklaşımlarına değinmek yerindedir.

Leipzig Okulu'nun yaklaşımı, çeviri sürecinin bir kod alışverişi ve dönüşümü olduğunu ve bu süreçte bilginin değişmezliğini savunur. Burada *kod* kavramı haber tekniği ve iletişimbilim alanlarından alınmıştır. İletişimbilim, bir simgeler sistemi temelinde, bilgi alışverişi şartlarının, yapısının ve sürecinin bilimidir. Bir başka iletişim modeli ise, "Kim kime hangi araçlarla ve nasıl bir etkiyle ne söylüyor?" formülüne dayanan Lasswell formülüdür (Stolze 2001:213).

Bu bağlamda çevirmen için önem taşıyan temel unsurlardan biri de hedef kitledir. Çeviriye hazırlık aşamasında hedef kitle tamamen devre dışı bırakılarak sadece asıl metin ölçüt olarak kabul edildiğinde, '*yabancılaştırıcı*' bir çeviri yöntemi izlenmiş olur ki, çeviride bu yöntemle asıl metnin etkisini yakalamak çok zor olabilir (bkz. Stolze 1994:16). Dolayısıyla çeviri işine girişmeden önce çevirmen şu soruları da irdeler: Çevirinin okur kitlesi kim olacak? Okur kitlesi için nasıl bir dil kullanmalı?

Giriş niteliğindeki bu bölümde, çeviri uygulamasına ilişkin önem taşıyan bazı sorulara ve yaklaşımlara değinilmiş olsa da, çeviri alanında bunların dışında da kendilerine önemli bir yer edinmiş birçok bilim kişisi, çeviriyi kuramsal boyutuyla düşünerek çeşitli hedefler ve farklı tanımlarla çeviri alanına önemli katkı sağlamıştır. Bu çalışma, çeviribilimde ele alınması gereken birçok noktasal problemin sadece bir kısmını içereceği için, var olan sayıca çok fazla yaklaşıma burada değinilmemiştir. Çalışmanın konusu

gereği politik metinlerin çevirisine ilişkin çalışmalara göz atmak daha yararlı olacağından, çalışmanın devamında, uzmanlık metinlerin çevirisine ilişkin bazı kuramsal yaklaşımlara yer verilecektir.

II. METİN TÜRÜ ve ÇEVİRİ

Çeviride belirleyici olan, özgün metin yazarının amacına uygun içeriği, erek metin okuruna aktarma yeterliğidir. Bu yanı ile 'çeviri' bir tür iletişim biçimi olarak değerlendirilir. Politik metinler çevirisinde de, gerek sözcük gerek kavram düzeyinde asıl olan, metnin ulaşacağı birey veya kitlede, özgün metinde öngörülen davranış değişikliğini yaratacak dil seçkisidir.

Sözcükler ve kavramlar metnin yapı taşıdır ve belirli bilgileri içerir; ancak tek başına etki yaratamaz. Etkinin oluşması ve oluşturulması metin düzeyinde gerçekleşir. Bu bağlamda 'metin', çeviri araştırmalarında öncelikli çalışma nesnesi olmuştur. Bu anlayışla, metin yönelimli çeviri yaklaşımlarını betimlemek, politik metinlerde izlenecek yola da açıklık getirecektir.

II.1 Metin Türü Odaklı Çeviri Yaklaşımları

Çeviride genel geçer tek bir çeviri yöntemi olamayacağı, gerek uygulama gerekse kuram çalışmaları sonucunda kesinleşmiştir. Metni ölçüt alan çeviri yaklaşımlarında da, hangi ölçütlere göre ne gibi yöntemlerin geliştirileceği sorusuna yanıt aranırken, metinler türlerine göre ayrılmaya çalışılarak 'metin türü' odaklı çeviri yöntemleri oluşmuştur.

Yakın geçmişte metin türü odaklı çeviri yöntemlerine yönelik çalışanlar arasında, özellikle K. Federov, E.Tabernig de Pucciarelli, F. Ayala, O. Kade, R.W.

Jumpelt, J.B. Casagrande, G. Mounin, A. Neubert, W. Koller ve K. Reiß gibi isimler vardır⁶. Aşağıda, politik metinlerin çevirisi bakımından önemli olabilecek yaklaşımlardan bazıları verilmiştir.

Çeviribilimsel araştırma alanında metin türlerine yönelik çeviri yöntemleri özellikle Katharina Reiß ile ilgi görmüştür. Reiß çeviriyi, sadece sözdizimsel ve anlambilimsel boyutuyla tümce düzeyinde değil, daha büyük bir birim oluşturan metin düzeyinde ele alır. Bu nedenle çalışmasında öncelikle ‘metin’ kavramı üzerinde durmuştur ve Bühler’in Organon Modeline⁷ dayanarak üç farklı metin tipi ayrımını önermiştir. Bunlar, içerik ağırlıklı, biçim ağırlıklı ve çağrı ağırlıklı metin tipleridir. Reiß, bu özelliklerin tümünün her metinde bulunabileceğini, ancak metin işlevindeki önemlerine göre ayrıldıklarını ifade etmiştir (Stolze 2001:121 ve devamı).

Bu sınıflandırmaya göre, ‘içerik ağırlıklı’ metinlerde, metin içeriğinin, metin içi bilgilerin, alıcıya iletilmesi asıl işlevken, ‘biçim ağırlıklı’ metinlerde, içeriğin dilsel biçimi baskındır. ‘Çağrı ağırlıklı’ metinlerin temel özelliği ise, dil dışı etkilerin yaratılmasıdır. Bu bağlamda Reiß aşağıdaki tabloyu oluşturmuştur (bkz. Stolze 2001:122)⁸:

dil işlevi	<i>betimleme</i>	<i>anlatım</i>	<i>çağrı</i>
dil boyutu	<i>mantıklı</i>	<i>estetik</i>	<i>diyalog biçiminde</i>
metin tipi	<i>içerik ağırlıklı</i>	<i>biçim ağırlıklı</i>	<i>etki ağırlıklı</i>

⁶ Bu çalışmaların birçoğu, çeviribilim ve çeviri uygulaması bakımından yetersiz kaldığı için (Reiß 1993:5), burada, politik metinlerin çevirisine ilişkin bir ipucu verebilecek çalışmalar arasından bir seçim yapılarak, sadece bazı yaklaşımlar ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

⁷ Bühler (1934), Organon Modeli ile dilin üç temel işlevini tanımlar: 1) betimleme, 2) anlatım, 3) çağrı (bkz. Keskin 2001: 79, 9 nolu dipnot).

Funktion der Sprache	<i>Darstellung</i>	<i>Ausdruck</i>	<i>Appell</i>
Dimension der Sprache	<i>logisch</i>	<i>ästhetisch</i>	<i>dialogisch</i>
Texttyp	<i>inhaltsbetont</i>	<i>formbetont</i>	<i>appellbetont</i>

Reiß, çalışmalarına ‘metin işlevi’ boyutunda devam etmiştir. Bu üç temel metin tipini, deneysel, dilbilimsel ve iletişim-kuramsal gerekçelerle, bir de metin türlerine ayırarak daha ayrıntılı birimler oluşturmuştur. Ancak bu sınıflandırmada, yukarıda verilen metin tiplerine ait kavramlar değil, öncelikle yazarı ve onun niyetini vurgulayan kavramlar kullanılmıştır. Bu sınıflandırmaya göre, rapor, kompozisyon, sertifika, kullanım kılavuzu, açıklama, alansal kitap gibi metin türleri, ‘bilgilendirici metin’ tipi altında toplanırken, ‘dışavurumsal metin’ tipi, roman, drama, oyun, komedi, şiir, biyografi gibi metin türlerini kapsar; ‘yönlendirici metin’⁹ tipi ise, vaaz, propaganda, reklam, demagoji, yergi gibi metin türlerini içerir.

Uygulanacak olan çeviri yönteminin, metin tipinin özelliğine göre belirlendiğini savunan Reiß, metin tipi özelliğine etki eden en önemli faktörlerden birinin, metin işlevi olduğunu ve bu metin işlevinin, çeviri metninde de korunması gerektiğini vurgular. Söz konusu üç metin tipinin işlevleri ise çeviri bakımından şöyle tanımlanmıştır: *Bilgilendirici metinler genellikle, metin içi bilginin, erek dilli alıcı kitlesine ulaştırılması hedefiyle; dışavurumsal metinler, bir eserin, erek dil okuruna da açılması hedefiyle; etkileyici metinler ise, erek dil okurunda eşdeğer tepkiler yaratılması hedefiyle çevrilir. Bu nedenle Reiß’in çeviri yöntemine göre, özgün metin işlevi ile çeviri işlevi genellikle eşit tutulmaktadır* (bkz. Stolze 2001:123).

Buna bağlı olarak metin türü odaklı bu çeviri yöntemi yaklaşımında üç farklı çeviri yöntemi ortaya çıkmıştır (bkz. Stolze 2001:123)¹⁰:

⁹ Reiß’in , “operativer Text” olarak ele aldığı metin tipi, burada “yönlendirici metin” olarak Türkçeye çevrilip ele alınmıştır.

¹⁰

Texttyp	Textfunktion	Kennzeichen	Äquivalenzmaßstab	Übersetzungsmethode (Primärfunktion)
1. informativ	Vermittlung von Information	sachorientiert	Invarianz auf der Inhaltsebene	sachgerecht (= "schlicht-prosaisch")
2. expressiv	künstlerische Aussage	senderorientiert	Analogie der künstlerischen Gestaltung	autogerecht (= "identifizierend")
3. operativ	Auslösung von Verhaltensimpulsen	verhaltensorientiert	Identität des textimmanenten Appells	appellgerecht (= "parodistisch" später: "adaptierend")

<i>metin tipi</i>	<i>metin işlevi</i>	<i>özellik</i>	<i>eşdeğerlik ölçütü</i>	<i>çeviri yöntemi (öncelikli işlev)</i>
1. bilgilendirici	bilgi aktarımı	nesneye yönelik	içerik boyutunda değişmezlik	nesneye bağlı (=‘basit düz yazı’)
2. dışavurumsal	sanatsal ifade	ileticiye yönelik	sanatsal düzende benzerlik	yazara bağlı (=‘özdeşleştirici’)
3. yönlendirici	davranışa yönelik uyarılar	davranışa yönelik	metin içi çağrıda özdeşlik	çağrıya bağlı (=‘parodistik’ sonra: ‘uyarlayıcı’)

Metin tiplerini işlevlerine göre tanımladığı için, Reiß, yönlendirici metni oluşturan işleve bağlı göstergeleri tespit etmek amacıyla, ‘yönlendirici metin tipi’ üzerinde daha yoğun çalışmıştır. Reiß’a göre, çağrı ağırlıklı metinde alıcıya bağlılığın baskınlığı, çeviri metninde çağrı etkisinin korunmasının çevirmen tarafından denetlenmesini sağlar. Çevirmen, sadece metni oluşturan birimlerin her birinin çevrilmesiyle, metni oluşturan ve metne özgü özelliklerin ne kadar korunabildiğini ve çeşitli çeviri denemelerinin gerekliliğini sınavabilir.

Yönlendirici metin çevirisinde, çeviri yöntemini, öncelikle çeviri birimlerinde uygulanan değiştirme (modulation) ve uyarlama (adaptation) teknikleri belirler; bu da, öncelikle bilgiyi ya da dışavurum değerini korumak için değil, metin içi ve dil ile düzenlenmiş çağrıyı korumak amacıyla gerçekleşir. Buna benzer müdahaleler olmadan, çağrı işlevi korunamaz (Stolze 2001:124 içinde: Reiß 1976: 101).

Bu çeviri yöntemi modelinin eleştirilen tarafı, metinlerin genellikle bu kadar belirgin bir işlev taşımayacağı kaygısıdır. Ayrıca metinlerin çeşitliliği düşünüldüğünde, bu üç çeviri yönteminin, çeviri uygulamasına sağlayabileceği katkının ne kadar somut olacağı sorgulanmıştır. Örneğin dışavurumsal metin tipi başlığı altına yerleştirilebilen tüm metinlerin çevirisinde, bu çeviri yöntemi yaklaşımı ile, çevirmen işinin kolaylaşacağı sonucu çıkmayacaktır (bkz. Reiß 1986:33).

Reiß, 'Metin Türü Odaklı Çeviri Yöntemi' çalışmasını, 'Möglichkeiten und Grenzen einer Übersetzungskritik'¹¹ adlı çalışması bağlamında geliştirmiştir (bkz. Reiß 1986:31-53). Reiß'in geliştirdiği bu metin tipi sınıflandırmasından, çeviri uygulamasına ilişkin somut adımlar ortaya çıkmasa da, bu çalışma, metinlerin temel eğilimlerinin yalnız bir şekilde adlandırılması için yararlı bir araç olarak kabul edilir (Stolze 1994:110).

Werner Koller ise, çeviri uygulamasına somutluk kazandırmak için, metinleri türlerine göre ayırırken, çeviri bakımından önemli olabilecek metin farklılıklarını ölçüt almıştır. Koller'in, Reiß modelinden ayrılan yönü, metinleri öncelikle sadece iki temel metin kategorisine ayırmasıdır. 'Kurgu metinleri' ve 'bilgi metinleri'¹² olarak adlandırdığı bu kategoriler, iletişimsel, dilbilimsel veya yazınsal-estetik ölçütlerle yine alt sınıflara ayrılabilir (bkz. Koller 1992:272 ve devamı). Koller, kurgu metinler ile bilgi metinleri arasındaki belirgin farkın, okurun beklentisine bağlı olan algılama farkından oluştuğunu öne sürer. Böylece çevirmen için, çeviri eşdeğerliği bakımından bağlayıcı ölçütler oluşur.

Kurgu metinleri kategorisine öncelikle yazınsal metinleri yerleştirirken, Koller, bilgi metinlerini kendi içinde üçe ayırır (bkz. Stolze 2001:129):

1. *Dil düzeyi yoğun olarak çok yüksek olmayan özellikteki ve öncelikle uzmanlık alanı çerçevesinde olmayan iletişime yarayan bilgi metinleri (çeşitli kullanım metinleri);*
2. *Hem dil düzeyi yüksek olmayan hem de uzmanlık dili özelliği taşıyan ve gerek uzmanlar gerekse uzman olmayanlar arasındaki alansal iletişime yarayan bilgi metinleri (örnek: popüler bilimsel yazılar, uzmanlık alanlarına giriş yapıtları) (=geniş anlamda uzmanlık metinleri)*
3. *Özel uzmanlık dili özelliği taşıyan ve uzmanların iletişimine yarayan bilgi metinleri (örnek: bilimsel-teknik uzmanlık yazıları) (=dar anlamda uzmanlık metinleri).*

¹¹ Çeviri Eleştirisinin Olanakları ve Sınırları

¹² "Bilgi metinleri" burada Almanca "Sachtext" kavramına karşılık olarak kullanılmıştır. İlk akla gelen "bilgilendirici metinler" olsa da, Almanca "informative Texte" ile karıştırılabileceği düşünülerek, bir çeviri olanağı olarak burada "bilgi metinleri" kullanılmıştır

Koller bu sınıflandırmada, uzmanlık dili özelliği taşıyan metinleri de yine üçe ayırır: (a) uluslar arası dil normuyla *çok dilli terminoloji içeren*, (b) bu durumun sadece kısmen söz konusu olduğu ve '*çeviriye yönelik terminoloji çalışması* probleminin olduğu' uzmanlık metinleri, (c) '*sözcük dağarcığı, bölgesel olgulara dayanan*', yani belirli bir ülkenin kurumsal yapılarına bağlı olan hukuksal, toplumsal ve ekonomik uzmanlık metinleri. Bu metinlerde özellikle *ülkenin geleneksel unsurlarının* aktarım sorunu söz konusudur (bkz. Stolze 2001:129 ve devamı).

Metinler arası farklılık Koller'e göre dört ölçüt ile açıklanmaktadır. Bunlar, toplumsal kabul (somut sonuçlar) ölçütü, kurgusallık ölçütü, estetik ölçütü ve dil içi, sosyo-kültürel ve metinler arası anlamlar ölçütüdür. Somut sonuçlar ölçütünde, metne, insan hayatına somut etkileri bakımından yaklaşılır. Örneğin bir yazınsal metin çevirisinde yapılan metin değişikliklerinin insan hayatına yansıyan somut etkileri, bir kullanım kılavuzu çevirisinde yapılan değişikliklere göre daha azdır. Kurgusallık ölçütü, metnin gerçeklik boyutuna dayanır. Yazınsal metinde gerçek hayat ile metin kurgusu arasında ciddi farklılıklar doğal karşılanırken, bilgi metinlerinde içerik ile gerçek hayat arasındaki farklılıklar (yanlış bilgi) çevirmen tarafından düzeltilebilir. Estetik ölçütü, yazınsal metinlerin, estetik boyutuyla algılandığını ve bu nedenle dil normlarından uzaklaşmaların, biçem araçları olarak görüldüğünü içerir. Dolayısıyla, yazınsal metin çevirisinde çevirmen, biçem bütünlüğünü oluşturabilmek için, dille oynamak zorunda kalabilirken, bilgi metinleri çevirilerinde oynamalar aynı gerekçeyle yapılamaz; çünkü, bilgi metinlerinde biçem öncelikli önem taşımaz. Dördüncü ölçüt olarak dil içi, sosyo-kültürel ve metinler arası anlam, metinler arasındaki anlam farklılıklarını içerir. Dil içi anlam ölçütü, metindeki ifadelerin çağrıştırdığı yan anlamlara dayalı farklılıkları ortaya koyar (şiir çevirilerinde kaybolan yan anlam gibi). Sosyo-kültürel anlam ölçütü, metinleri sosyo-kültürel değerlerine

göre ayrıştırır. Sosyo-kültürel anlamlar kültürlere özgü olduğu için, gerektiği zaman ancak açıklamalarla aktarılabilir. Metinler arası anlam ise, bir metni, yazınsal bir metin dünyasına yerleştirir ve çeşitli yöntemlerle belirli yazarlara veya metinlere göndermeler yapar; çevrilmeleri zordur. Bu ölçüt, metinleri, metinler arası derecelerine göre ayırır.

Koller'in, çeviriye yönelik bu metin sınıflandırması, yazınsal metinlere yönelik önemli ifadeler içerse de, çeviriye yönelik somut bilgiler vermez. Ancak Koller, bu tutumunu şöyle açıklamıştır: "Çeviribilim deneye dayanır ve yapılması gerekenler değil, yapılmış olanlar tanımlanmalıdır" (Koller 1992:271).

II.2 Çeviride Anlaşılabilirlik Ölçütü

Alansal dil araştırmalarında yeni ve ayrıntılı olarak incelenen konulardan biri, 'uzmanlık alanı dışı' iletişimdir, yani bir uzmanlık alanının sınırları dışına çıkararak, alana ilişkin bilgi alışverişini sağlayan iletişimdir. Bu iletişim, basın-yayın araçları ile alımlayıcı kitle arasındaki etkileşim sonucu ortaya çıkar. Basın-yayın araçları olarak kullanılan kanallar farklılık gösterir, ancak bu iletişimin somut araçları olarak, görsel, işitsel ve yazılı metinler kabul edilir. Bu metinlerin temel içeriksel özelliği, bilgi yüklü ve alımlayıcıyı yönlendirme eğiliminde olmasıdır. Reiß (1993) bu metinleri 'yönlendirici metinler' olarak adlandırır. Yönlendirici metinler ve uzmanlık metinleri bazı özellikleriyle benzer olsa da, bu iki metin türünü birbirinden ayrıştıran belirgin farklar vardır. Uzmanlık metinleri alan içi iletişimi sağlarken, yönlendirici metinler alanın sınırları dışına çıkararak, uzman ile uzman olmayan kişi arasındaki iletişimi sağlar. Bu nedenle özellikle yönlendirici metinlerde anlaşılabilirlik temel koşuldur. Metnin alımlanmasında rol oynayan  etken, metnin okunaklılığı (metnin görsel yapısı), akıcılığı (sözcük ve tümce uzunluğu, bilgi yoğunluğu) ve anlaşılabilirliğidir (n bilgi ile metin bilgisinin birleşmesi anlamında) (bkz. Stolze 1999:140).

Beier, basında uzmanlık alanı dışı iletişimin ya da bir başka deyişle yönlendirici metinlerin dilsel araçlarını çözümleyerek İngilizce için beş özellik bulmuştur ve bu zellikler Alman basını için de geçerlidir (bkz. Stolze 1999:131):

1. başlıklar
2. bireye yönelim
3. teklifsiz dil
4. değerlendirmeler
5. alansal ifadelerin açıklanması.

Bu zellikler, yönlendirici metinlerin sadece tanımlanması için değil, bu metinlerin çevirisi açısından da önem taşımaktadır.

Bu metinlerin çevirisinde hedef, uzman ile uzman olmayan arasında, dil engellerini aşan bir bilgi aktarımı gerçekleştirmektir ve bunun gerçekleşmesi için eviri tutumu, aynı etkiyi yaratma yönünde olmalıdır. Uzmanlık metinleri diye tanımlanan, kavram örgüsü ve metin oluşturma süreçleriyle günlük iletişim biçiminden ayrışan bu alanın alımlama kitlesinin genişletilmesi söz konusu olduğunda, metin oluşturma sürecinde **anlaşılabilirlik** lt daima ne çıkar.

‘Metin’ ve ‘anlama’ kavramlarına iki farklı açıdan yaklaşmak olanaklıdır. Öncelikle, metnin birey tarafından anlaşılması ele alınabilir; burada, anlama sürecinde etkin ögelerden hangisinin okur özelliklerine bağlı olduğu incelenir. ‘Metnin anlaşılabilirliğine’ bakıldığında ise, hangi anlama süreçlerinin metin özelliklerine bağlı olduğu sorgulanır. Ancak bu iki olgu birbirinden somut anlamda ayrılamaz.

Bir metnin anlaşılabilirliğinde önemli bir etken de **ilgili okurun ön bilgisidir**. Bir metnin yazarı, kendi bilgisinin herkeste var olduğu yanılgısına kapılmamalıdır ve kendi öğrenme sürecini tekrar anımsayarak, hedeflediği okur kitlesinin alansal ve dilsel ön bilgi düzeyini göz önünde bulundurmalıdır (bkz. Deppert 1997:118). Ön bilgi ise bireyden bireye değişkenlik gösterir. Bireyin yaşı, cinsiyeti, geldiği toplumsal katman, eğitimi ve diğer belirleyenler bu farklılığın nedeni olarak gösterilebilir. Bu bağlamda anlaşılabilirliğe katkı yapacak ön bilgi metinde verilmelidir. Bu nedenle anlaşılabilirlik bakımından, metnin sağlayacağı iletişimin, alan içinde mi alan dışında mı gerçekleşeceği, her zaman tespit edilmelidir. Hiçbir uzman, birkaç tümcelik bir metin girişiyle, alansal ön bilgisi olmayan bir okuru, uzun bir süreç sonucunda elde ettiği kendi konumuna getiremez. Alansal bilgi, terminolojisiyle birlikte alansal dil aracılığıyla sunulur.

Uzmanlık metinleri çevirisinde ise dikkate alınması gereken önemli bir nokta, asıl metinde hedeflenen (çevirmenin de dahil olduğu) alımlayıcı kitle ile çeviri metninin alımlayıcı kitlesi arasındaki olası farktır. Bunlar, yaş, toplumsal katman, eğitim ve dil düzeyi gibi farklar olabilir (bkz. Stolze 1999:140 vd.).

Bu gerçeklere dayanarak, bir metnin anlaşılabilirliği, hedef kitleye bağlıdır ve ancak bu etken dikkate alınarak değerlendirilebilir. Burada çevirmen, hedef kitleden talep edilebilecek alansal ön bilginin derecesini de saptayıp kendi bilgisinden ayrı tutmalıdır. Bilgilendirici metinler anlaşılır olmakla beraber, okur küçümsenmez ve metnin yapısını korumak amacıyla da, bu metinlerde dilsel ifade düzeyi düşük tutulmaz.

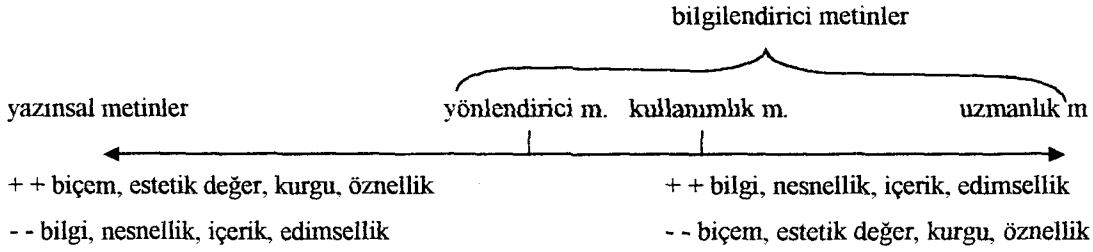
Metin özelliği anlamında 'anlaşılabilirlik', karmaşık bir konudur. Okurun ön bilgisi etkeninin yanında bir de 'metin alımlamasının kuralları' vardır. Bunlar örneğin, bir anlam birimine ait bilgilerin sırası ve bu sıranın metin yapısına yansımaları gibi, konunun anlam

veya mantık sırası yardımıyla karmaşıklığın önlenmesidir. Buna benzer metin oluşturma kuralları, metinde 'açıklık' yaratır ve metnin alımlanmasını olumlu etkiler. Bir uzmanlık alanına ait metinlerin yapısı, dillere göre farklılık gösterebilir. Bu nedenle anlaşılabilirlik ölçütünün belirlenmesinde, dillerdeki yapı farklılığının metin düzeyindeki yapı farklılığına da yansıtacağı gözletilmelidir. Teknik yazılar alanına yönelik böyle bir ölçüt geliştirilmiştir (bkz. Becker/Jäger/Schmalen 1990). Almanca ve Türkçe kullanımlık metinlerinin yapısı arasındaki fark buna örnek gösterilebilir. Ancak benzeri bir saptama sosyal bilimlere yönelik henüz mevcut değildir (bkz. Deppert 1997:118).

II.3 Çeviride Terminoloji

Metin türleri ile çeviri arasındaki ilişki incelenirken, metnin yapı özelliklerinin, çeviri yönteminde belirleyici olduğu önceki bölümlerde açıklanmış ve çeviri sürecinde ağırlık kazanan etkenlerin, metin türüne göre değişkenlik gösterebileceği saptanmıştı. Örneğin yazınsal metinlerin özellikleri arasında *biçem* ağırlıklı olarak yer alırken, uzmanlık metinlerinde *bilgi* aktarımı önem taşır.

Metin türlerini belirli bir düzenle kategorize edebilmek amacıyla, estetik değeri, özneliği, kurgusalılığı ve biçemselliği yüksek olan yazınsal metinlerden başlayarak, pragmatik değeri, nesneliği, bilgi ve içerik yoğunluğu yüksek olan uzmanlık metinlere uzanan şematik bir doğru düşünülebilir:

Bu doğruya göre, sağdan sola gidildikçe metinde biçem, kurgu, öznellik gibi özellikler ağırlık kazanır ve dolayısıyla metinden yan anlamlar çıkarma olasılığı da artar. Soldan sağa gidildikçe ise, yan anlamlar çıkarma olasılığı giderek sınırlanır ve metin içeriğinde mümkün olduğu kadar kesinlik hedeflenir.

İçerik düzeyinde kesinlik gerektiren metinlerde, bu kesinliği sağlayacak başlıca araçlar terimlerdir. Bir terim, “bir bilim, sanat, meslek dalıyla veya bir konu ile ilgili özel ve belirli bir kavramı olan söz [...]” olarak tanımlanır (Türkçe Sözlük 1988: 1458). Bilimsel ve teknik metinler, beraberinde günlük hayata ilişkin somut sonuçlar getirdiği için, bu metinlerde yan anlamlara yer yoktur. Bu nedenle terimler, anlam boyutu oldukça sınırlı, kesin ve alan dahilinde genel kabul görmüş sözcüklerdir. Bu özellikleriyle terimler, bilgilendirici metinlerin yapı taşları niteliğini taşır, çünkü sözcük düzeyindeki kesinlik, metin düzeyindeki kesinliğin ön koşuludur.

Bilgilendirici metinlerin temel özellikleri arasında terimler olduğuna göre, bu metinler çeviri açısından ele alındığında, çeviri yönteminde yine terimler belirleyici olacaktır. Alansal metinler çevirisi, öncelikle kavram düzeyinde eşdeğerlik hedefler (bkz. Hohnhold 1983b:102). Bu bağlamda Ingo Hohnhold (1979, 1982, 1983a,b,c, 1984) çalışmalar yapmıştır. Hohnhold, kuramsal tanımlardan uzaklaşıp çeviriye yönelik terminoloji çalışmasına ilişkin somut adımlar önermiştir. Terim Sözlükleri genel anlamda sayıca çok sınırlıdır. Bu nedenle çevirmen, çeviri

işine girişmeden önce ön bilgi anlamında gerçekleştirmesi gerektiği hazırlık aşamasında, karşılaştırmalı bir terminoloji çalışması yapılmalıdır (bkz. Hohnhold 1982:4). Burada amaç, genel anlamda henüz yeterince gelişmemiş olan çok dilli terminoloji çalışmalarını sayıca arttırarak, uzmanlık alanlarına ilişkin terimlerin erek dildeki eşdeğer karşılıklarını belirlemektir. Uzmanlık metinlerinde çeviri kaynaklı anlam kayıpları ancak böyle bir çalışma sonucu en aza indirgenebilir.

Terminoloji çalışması, alansal çeviri sürecinin iskeletini oluşturur ve her alan çevirmeni için vazgeçilmez olmalıdır. Bu gerçeğe dayanarak, uzmanlık alanında çalışan çevirmenin aynı zamanda bir terminolog olma zorunluluğundan söz edilebilir. “Als einen Terminologen würde ich jeden ansehen, der gründliche systematische Kenntnis einer Terminologie besitzt”¹³ (Hohnhold 1983a:3 içinde Wüster 1974).

Birçok uzmanlık alanında çift dilli terim sözlükleri yetersiz olduğuna hatta mevcut olmadığına göre, çevirmen belirli bir alana ilişkin terminolojiyi edinmek ve erek dilde karşılıklarını bulmak istediğinde, ilgili alanda ayrıntılı bir araştırma yapacaktır. Bu araştırmanın temeli, öncelikle çıkış dildeki metni daha iyi kavramak amacıyla çıkış dilde aynı konuya ilişkin koşut metinler okuyup bu metinleri çözümlenektir. Koşut metinler okumak, alan içi olguları kavrama ve alan dilini edinme açısından önemli olduğu kadar terimleri bulmaya yönelik de atılması gereken temel adımdır. Çevirmen bu aşamada terimleri incelemeye başlar ve daha sonraki aşamalar için bir ön hazırlık anlamında aşağıda verilmiş olan ‘çalışma kartları’ oluşturur (bkz. Hohnhold 1979:155).

¹³ Terminolog, bir alana ait terminolojiye ilişkin ayrıntılı ve sistemli bilgiye sahip olan kişidir.

<i>ÇALIŞMA KONUSU</i>	<i>ÇALIŞMAYI KAPSAYAN ALANIN SINIRI</i>
çıkış dilin terimi ya da ifadesi	
kaynak	
tanım(lar) ve/veya	
bağlam(lar) ve/veya	
çıkış dilde eşanlamlı(lar), kaynakla birlikte	
kaynak	
erek dilde eşdeğer karşılık	
tanım vs., yukarıdaki kaynak dil bölümünde olduğu gibi	

Yukarıda verilmiş olan ve alan dilini çözümlemeye katkı sağlayan bu çalışma kartları, çeviri öncesi aşamada terimlere düzenli bir bakış sağlayacaktır ve terimlerin en uygun karşılıklarını bulmada yardımcı olacaktır. Çeviri bakımından bu adımlar belirleyicidir, nitekim terimlerle kavramların birbirlerine doğru yerleştirilmesi bilgilendirici metinlerde alt yapıyı oluşturur. Daha önce de belirtildiği gibi, bir terim, içerik bakımından mümkün olduğunca sınırlanmış bir sözcüktür. Dolayısıyla çevirmen de kartlar yardımıyla terimlerin erek dildeki karşılıklarını bulmaya çalışırken, bu karşılıkları ilgili kullanım alanında mümkün olduğunca sınırlandırılmış anlamıyla tespit etmeye çalışır ve henüz var olmayan bir terim sözlükçesinin oluşması doğrultusunda hareket eder.

Hohnhold'a (1979) ait yukarıda tanımlanmış çalışma kartının görselleşmesi için, politik terim çalışmasına uyarlanmış bir örnek aşağıda verilmiştir.

<i>POLITIKA</i>	<i>SEÇİM PROGRAMI</i>
Beschäftigung	
<i>kaynak:</i> SPD Hükümet Programı: Yenilenme ve Dayanışma. 2002-2006 Hükümet Programı. Almanya'da Biz. SPD.	
<i>tanım:</i> die Nutzung der Arbeitskraft	
<i>bağlam:</i> seçim programında iş ve işçi piyasası konusu	
<i>eşanlamlılar:</i> Beruf, Arbeit, Betätigung, Tätigkeit, Zeitvertreib (Wahrig Deutsches Wörterbuch 1997:273)	
<i>kaynak:</i> CHP Hükümet Programı, s.8	
istihdam	
<i>tanım:</i> iş gücünün kullanılması	
<i>bağlam:</i> seçim programında iş ve işçi piyasası konusu	
<i>eşanlamlılar:</i> bir görevde kullanma, bir işte kullanma (bilgisayar programı: Moon Star Türkçe Dil Kılavuzu)	

Çözümleme özelliğindeki bu terminoloji çalışmasının amacı, koşut çeviri metinleri arasındaki nitelik farkını ortadan kaldırmak, bu metinleri daha nitelikli ve düzenli kılmak ve daha sonraki çalışmalara yararlı malzeme oluşturmaktır. Bu da, alan ya da metin türü özelliklerinin gerektirdiği terminolojiyi oluşturacaktır (bkz. Hohnhold 1983c:146). Bu bölümde ele alınan terim çalışması, bilgilendirici metinlerin çevirisinde, gerek çevirmene sağladığı alan bilgisi bakımından, gerekse ilgili uzmanlık alanlarına ve çeviri alanına sağladığı terim sözlükçeleri bakımından vazgeçilmezdir.

III. UZMANLIK ALANI VE ÇEVİRİ

Bilgi çağı olarak nitelendirilen günümüzde iletişim kavramı, teknolojik gelişmeler sayesinde de hızlanarak önemini korumaktadır. İnsanlar, sadece duygu ve düşüncelerini değil, yine iletişim aracılığıyla edindikleri bilgileri aktararak, bilginin hızla yayılmasını sağlamaktadırlar. Küreselleşmenin ve teknolojik gelişmelerin ön koşulu da yoğun ve hızlı iletişimdir. İletişimin başlıca aracı ise dildir.

Toplumsal yaşamın çok yönlülüğü, dil kullanımının da çok yönlülüğünü beraberinde getirir. Farklı alanlarda bulunan insanların kendilerine özgü bir iletişime ihtiyaçları olduğu için, her bir uzmanlık alanı kapsamında gerçekleşen iletişim biçimi dil boyutunda farklılık gösterir. Belirli uzmanlık alanları çerçevesinde sağlıklı bir iletişimin gerçekleşmesi için, bu alanlara özgü iletişim kodları oluşur. Alandaki söz konusu iletişim kodları, günlük dilin gerek sözcük hazinesi ve metin yapısını amaçları doğrultusunda yeniden biçimlendirir. Bu doğrultuda alana yönelik işlevsel bir iletişim aracı gelişir. Hukuk dili, ekonomi dili, bilim dili, tıp dili, politika dili gibi bu diller, metin yapısı ve anlamsal özellikleriyle öne çıkar. İletişimde alana özgü metin özellikleri, alanın özgünlüğü olarak belirir. Bu bağlamda adlandırmada kolaylık olsun diye alana özgü iletişim biçimi 'alan dili' olarak adlandırılır. Buradaki adlandırma ile alan dilleri, standart dilin dışında bir başka dili anlatmaz. Buradaki adlandırma toplumdilbilim içinde, kullanıcılarına göre iletişim aracının adlandırılması olarak algılanmalıdır.

Uzmanlık alanına ait dilin temel özellikleri arasında 'terimler'in varlığı somutluk, anlaşılabilirlik vb. anlamsal ortak ölçütler sayılsa da her alan dili kendine özgülükler içerir. Bu özellikler tek tek alanlar için saptandığında, gerek metnin anlaşılabilirliği ve gerekse çeviri boyutunda, alan çalışanlarına ve çevirmenlere katkı söz konusu olacaktır. Bu

anlayışla, çalışmanın amacı doğrultusunda ‘politik dilin’ özelliklerini de ele almak gerekecektir.

III.1 Politik Dilin Özellikleri

İletişimin başlıca aracı dildir ve dil, kültürü ve toplumsal yapıyı yansıtır. “Nationen und –vielleicht sogar in grösserem Masse- Minderheitengruppen definieren sich weithin durch ihre gemeinsame Sprache”¹⁴. (Schlieben-Lange 1973:15). Toplum, kültür, dil gibi değişken özelliklere bağlı olarak iletişimin de çeşitli türleri vardır. Dil ve insan/toplum olgularını kapsayan iletişim alanının incelenmesinin bir kısmını *toplumdilbilim* üstlenmiştir. Toplumdilbilim, toplumbilim ve dilbilim temeline dayanır ve “dil olgularıyla toplumsal olgular arasındaki ilişkileri, bunların birbirini etkilemesini, birbirinin değişkeni olarak ortaya çıkmasını [...] inceleyen karma daldır. Toplumdilbilim, hem konuşucunun hem de dinleyicinin toplumsal konumuyla bildirişim durumlarını, söylem çeşitlerini ele alır” (Vardar 2003:204).

Göstergebilimin bir alt dalı olan ve konuşmacı-dinleyici-gösterge ilişkisini inceleyen *edimdilbilim* de iletişim alanıyla uğraşır. İletişim sürecinin temel unsurları olan dil, dil kullanıcıları ve dilin işlevi, edimdilbilimin de çalışma malzemesidir. Edimdilbilim, dil göstergelerinin kullanımını ve bu göstergelerin işlevini ele alır. “[Die Pragmalinguistik] beschäftigt sich mit dem kommunikativen Handeln (Agieren) von Menschen untereinander [...]. Sie berührt damit die Verhaltensforschung und erforscht nicht die grammatische, sondern die **kommunikative Kompetenz** von Menschen [...]”¹⁵ (Gross 1990:144). Bu boyutuyla edimdilbilim alanı, politik metinlerin incelenmesini de kapsar; çünkü, politik

¹⁴ “Uluslar ve –belki de daha geniş boyutlarda- azınlık grupları büyük ölçüde ortak dilleriyle tanımlanır.”

¹⁵ [Edimdilbilim], insanlar arasındaki iletişim eylemi ile uğraşır [...]. Bu yönüyle edimdilbilim, davranış araştırmaları kapsamına girer ve insanların dil bilgisel değil, iletişimsel yetisini araştırır [...].

metinlerin incelenmesinde de dil kullanımı ve dil kullanıcısının hedeflediği etki, bir başka deyişle dilin işlevi önem taşır. “Die Pragmatik [...] befasse sich [...] mit allen psychologischen, biologischen und soziologischen Phänomenen, die beim Funktionieren von Zeichen vorkommen.”¹⁶ (Levinson 1994:2 içinde Black 1947). Bu bağlamda politik dilin incelenmesinde önemli rol oynayan edimdilbilim ve toplumdilbilim birbirinden ayrılamaz.

Toplumdilbilim, dili toplumsal bağlam çerçevesinde ya da toplum sürecinin bir bileşeni olarak inceler. Dili bu bağlamda incelerken, toplumbilim ve dilbilim yöntemlerinin birleşiminden yararlanır (bkz. Ammon/Simon 1975:10). Norbert Dittmar, toplumdilbilim araştırmalarının özellikle dört alan için önem taşıdığını ifade eder: dil çeşitlilikleri, dildeki değişimler, dil edinimi ve toplumsal iletişim (bkz. Dittmar 1973).

Toplumsal iletişim farklı katmanlarda farklı dil düzeyleri aracılığıyla gerçekleşebilir. İletişim bir tür eylem olarak değerlendirildiğinde, eylemin durum bağlantısı öne çıkar. Durum ve bağlam, iletişimin işlevine uygun bir seçkinin oluşmasına neden olur. Bu durum toplumda dil topluluklarının oluşmasının da nedenidir. Bu dil toplulukları farklı ihtiyaçlardan ya da alışkanlıklardan doğabilir. Birey dili, yöre dili, toplum dili buna örnek teşkil eder. Günlük dilin yanında, farklılaşan ve özgünleşen toplumsal alanlara uygun iletişim biçimleri bu bağlamda değerlendirilir. Tıp, hukuk, ekonomi gibi uzmanlık alanlarına özgü iletişim biçimleri örnek olarak anılabilir. Bu toplumsal iletişim alanlarından biri de, bu çalışmanın da konusu olan politikadır.

Politikayı bir tür çalışma alanı olarak seçenler, öncelikle belirli bir toplumsal kitleyi yönlendirmek, yönetmek ister. Politikanın temel aracı dildir. Dil ise, kullanıldığı

¹⁶ Edimdilbilim, göstergelerin işlevinde söz konusu olan tüm psikolojik, biyolojik ve toplumsal fenomenlerle uğraşır.

çevrelere, işlevine ve özelliklerine göre kendi içinde sınıflandırılır. Bu sınıflandırmaya, yöre dili, birey dili ve toplum dili ayrımı bir örnek teşkil eder. Bunun dışında çok daha ayrıntılı özellikler gözetilen sınıflandırmalar mevcuttur. Tıp, hukuk, ekonomi gibi uzmanlık alanlarına özgü diller de buna örnektir. Politika alanı da bunlardan biridir ve bu çalışmanın temelini oluşturduğu için, politik dil veya politik söylem, özellikleri bakımından çalışmanın devamında daha ayrıntılı incelenecektir.

Politik dil, işlevi gereği diğer uzmanlık dillerinden belirgin bir şekilde ayrılır. Bunun farklı sebepleri vardır. Politik dil, anlaşılabilirliği, alansallığı ve terminolojisiyle uzmanlık dili özellikleri taşımakla beraber, öznelliğiyle ön plana çıkar. Politik dil, bir tarafın başka bir tarafı yönlendirmek istemesi ve ikna etme/inandırıcı olma temelindedir. Bu yönüyle politik dil diğer uzmanlık dillerinden belirgin bir şekilde ayrılır; çünkü, nesnellik bakımından diğer iletişim biçimlerinden farklıdır.

Örnek:

“Gayret, alın teri, ilkeli siyasi irade ve kararlılık bizden, teveccüh halkımızdandır” (AKP 2002).”

Politik dil her metin türüne sığdırılabilir. Şiirlerde, romanlarda, şarkılarda, sloganlarda, bildirilerde, eğitim kitaplarında, bilimsel çalışmalarda vs. politik içeriğe rastlanabilir. Bu nedenle genel anlamda *politik metinler* belirli tek bir metin türüne yerleştirilemez.¹⁷

Politika, çeşitli *tarafaların* karşı karşıya gelmesiyle oluşur. Belirli bir hedefe doğru tepki yaratma niyetini taşıyan politik dil kullanıcısı da bir *tarafa* aittir; bir düşüncüyü,

¹⁷ metin türlerine ilişkin bkz. bu çalışmada bölüm II

bir ideolojiyi¹⁸ savunur. Konuşmacı/yazar, yönlendirici işlev taşıyan bir dil kullanır. Buna bağlı olarak kullandığı dil de, gerek sözcük gerekse sözdizimi düzeyinde tarafsız değildir, kişisel değerlendirmeler, yorumlar içerir.

Örnek:

“Son 15 yılın kötü yönetimi ve yanlış politikaları ile ekonomi çöktürüldü...” (CHP 2002)¹⁹.

Politik dil, hedef kitleyi etkilemede araç olduğu için, dil üslubu, içerdiği kavramlar bakımından tam olarak şimdi ile değil, gelecek ile ilgilidir, vaatlere dayanır. Politik dilde iletişimdeki amaçsallık daha çok umut verici bir içerik taşır. Retorik yönü ağır basan ve ikna edici özellik taşıyan politik dil, anlaşılır da olmalıdır ki, hedef kitlede etkisini gösterebilir. Bu yönüyle politik metinlerde somutlaştırma çabası bir biçim özelliği olarak öne çıkar. Politik yazar/konuşmacı bir somutlaştırma çabası içerisinde olsa da, politik dilin özünde soyut kavramsal terimler yatar. Bir başka ifadeyle politik dil, görünen somutlarıyla inandırıcı kılınır, ancak soyut yönüyle de hedef kitleyi gizli yönlendirmeye yöneliktir (bkz. Aksoy 2001:3-5). Bu yaklaşımın arkasında da, iletişimi düzenleyen, inandırıcılığını öne çıkarıp karşısındakini yönlendirme isteği yatar.

Örnek:

“Ülkemiz insanı bu badireyi ancak, ülkesine ve milletine hizmet aşkı ile dolu, başarılı, çağdaş, eğitilmiş ve bilgi birikimine sahip genç liderler ve genç kadrolarla aşılabileceğine gönülden inanmaktadır” (GP 2002:1).

Politik dil kullanımı, uzmanlık metinlerinin temel özelliklerinden sayılan bir terminolojiyi kapsar. Terimler bu alanda yine anlam bakımından sınırlı ve mümkün olduğunca kesin adlandırmalar gerçekleştirir ve bilgi aktarır. Ancak bunun yanı sıra politik

¹⁸ “ideoloji: siyasi veya toplumsal bir öğreti oluşturan, bir hükümetin, bir partinin davranışlarına yön veren politik, hukuki, bilimsel, felsefi, dini, moral, estetik düşünceler bütünü” (Türkçe Sözlük 1988: 682).

terimler kültür odaklı, değer yüklü; tarihsel kapsamda işlevsel ve soyut olabilme özellikleriyle de öne çıkar.

Politik dilin, gerçekliği oluşturucu özelliği de vardır. Birçok bilim adamı, politik dilin, gerçekliğin oluşum sürecinde yapıcı bir şekilde etkili olduğu konusunda hemfikirdir. Dieckmann'a göre, bir dilin sözcükleri, dilbilim dışında kalan gerçekliği adlandırmalarla ulaşılabilir kılmaktadır ve aynı zamanda gerçekliğin yorumlanmasına katkı sağlamaktadır (bkz. Dieckmann 1980:47)²⁰. Dörner ise daha sonra bu düşüncüyü biraz daha genişleterek, gösterge süreci anlamında dilin, geniş anlamda gerçekliğin toplumsal yapısının, dar anlamda ise politik gerçekliğin başlıca aracı olduğunu tespit etmiştir (bkz. Dörner 1991:5)²¹.

Politik dilin anlamı, özneliği, yönlendiriciliği, ancak bir toplumsal bağlam içinde belirginleşir. Toplumsal bağlam ise durum bağlamı, artzaman bağlamı, sosyo-kültürel bağlamdan oluşur (bkz. Schumann 1991:20)²².

Yukarıda sayılmış olan özellikleriyle politik dil kullanımı kendine özgü nitelik taşır ve diğer metin türlerinden ayrı olarak ele alınır. Çeviri bağlamında ele alındığında ise, politik dil kullanımının bu özellikleri, çeviri süreci ve çevirmen açısından belirleyici katkılar sunar.

¹⁹ CHP 2002. Seçim Kampanyası çerçevesinde düzenlenmiş bir el ilanından alındı.

²⁰ "Grundsätzlich sind sich die meisten Wissenschaftler einig, daß politische Sprache in einem konstruktivistischen Sinne am Herstellungsprozeß von Realität beteiligt sind. Laut Dieckmann machen die Wörter einer Sprache durch Benennung die außerlinguistische Realität verfügbar und tragen gleichzeitig zur Interpretation von der Wirklichkeit bei".

²¹ "....., daß Sprache als Zeichenprozeß das zentrale Medium der gesellschaftlichen Konstruktion von Wirklichkeit im weiteren Sinne und von politischer Wirklichkeit im engeren Sinne sei".

²² "....., daß Bedeutung, Ideologiefunktion, Steuerfunktion usw. politischer Sprache [...] nur deutlich gemacht werden, [...] wenn die Gegenüberstellung mit dem gesellschaftlichen Kontext geschieht in seinen Existenzen als situativer Kontext, diachronischer Kontext, soziokultureller Kontext [...]".

III.2 Politik Metin: Yapısı ve İşlevi

Bir önceki bölümde politik dilin özellikleri ele alınmıştı. Buna bağlantılı olarak bu bölümde politik metnin yapısı ve işlevi incelenecektir. Burada dil ve metin kavramları birbiriyle yakından ilişkili olduğundan, ayrı düşünülmemektedir. Metin dilsel araçlardan oluşur ve ilgili dilin özellikleri, metin özelliklerini doğrudan etkiler.

Dil bir iletişim aracı olduğuna göre, her metin, okuyucusuna ya da dinleyicisine bir şeyler aktarma eğilimindedir. Bu bağlamda her metinden, anlaşılır olması beklenir. Ancak, örneğin yazınsal metinlerde anlaşılabilirlik alımlayıcıya göre değişkenlik gösterebilirken, bilgilendirici metinlerde bu anlaşılabilirlik ölçütü daha fazla ön plana çıkar. Buradan, metin boyutunda gerçekleşen çalışmalarda, öncelikle metnin hangi metin tipinde ve hangi metin türünde olduğunun tespit edilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Politik metinler de bilgi aktarır, ancak ağırlıklı olarak yönlendirici işlev taşır. Politik metinler yönlendirici olmakla beraber yine kendi içinde metin türlerine ayrılır. Bir politik metin, yönlendirici özellik taşıırken, tür olarak şiir, roman, reklam, propaganda, uzmanlık metni vb. gibi çeşitli şekillerde yapılandırılabilir. Bu çalışmada ise, yönlendirici metin tipi²³ olan ve tür olarak alan metni²⁴ sayılabilen, 2002 yılında Almanya'da gerçekleşmiş olan genel seçimlere yönelik parti seçim programları ele alınacaktır. Bu nedenle, yapısı ve işlevi bakımından yönlendirici tipteki ve alan metni türündeki politik metinler incelenecektir.

Partilerin, çok sayıda oy kazanabilmeye yönelik hazırladıkları bu politik metinlerde de anlaşılabilirlik boyutu önem taşır. Bir partinin seçim programı, okuyucu/dinleyici tarafından

²³ “Yönlendirici metin türü” adlandırması burada Reiß’in “operativer Texttyp” dediği metin tipinin Türkçe karşılığı olarak kullanılmıştır (bkz. Stolze 2001:123).

anlaşılmalıdır ki, yönlendirici işlevi gerçekleşebilsin. Bu türde bir politik metni anlaşılır kılmak için yazar/konuşmacı öncelikle metin içindeki tümcelerin anlamsal boyutunu yalın bırakır. Bunun için de öncelikle kısa tümceler kullanır.

Örnek:

“O halde çaresiz değiliz. Bu büyük potansiyeli mutlaka harekete geçirmeliyiz. Partimizin siyaset sahnesindeki varlık nedeni budur” (AKP 2002:6).

Yönlendirici metinlerde ön koşul anlaşılabilirlik, ancak tek başına yeterli değildir. Bir kişiyi ya da bir kitleyi yönlendirebilmek için, aktarmaya çalışılan konu doğrultusunda ikna edici olunmalıdır. Konuşmacı/yazar, anlatmak istediği olguyu, dinleyici/okuyucuda inandırıcı kılmaya çalışır; kendi doğrularının paylaşılmasını ister. Politik ortamlarda çeşitli partilerin kendilerine göre doğruları vardır. Bunlardan bazıları düşünce olarak birbirine ters düşse de, asıl olan, inanılan doğrunun, kazanılacak olan kitleye ikna edici gerekçelerle kabul ettirilmesidir.

Burada belirleyici nokta sadece ne söylendiği değil, nasıl söylendiğidir. Retorik²⁵ alanına giren bu özellik, bu tür politik metinleri nesnellikten uzaklaştırıp öznel kılar; çünkü, inandırıcı olabilmek ve bir kıyas oluşturabilmek için, gerekirse muhalefet partilerin kendilerine göre doğruları yalanlanabilir. Bu tür metinlerde inandırıcılık uğruna kasıtlı bir duygusallık araç olabilir. Nesnellikten uzaklaşıp duygusallık içeren bazı örnekler aşağıda verilmiştir.

Örnek:

“Halkla özdeşleşen partimiz, her şeyden önce toplumda yok olan güven duygusunu mutlaka yeniden tesis edecektir” (AKP 2002:8).

²⁴ “Fach-” ve “Sach-” sözcüklerini inceledikten sonra, şimdilik “Fachtext” için uzmanlık (alanı) metni, “Sachtext” için ise alan metni karşılıklarını kullanıyorum.

²⁵ Retorik: “Güzel söz söyleme, hitabet sanatı.” (Türkçe Sözlük 1988:1223).

“Allahın yardımıyla her şey bizimle daha iyi olacak” (AKP 2002:9).

Parti programlarını oluşturan metinler, sadece anlaşılır ve inandırıcı olmayı hedeflemez; okuyucunun/dinleyicinin harekete geçmesini, etkiye tepki göstermesini amaçlar. Somut anlamda, hedef kitleden, oy vermesi, partiyi düşünsel anlamda desteklemesi ve dolayısıyla yakın çevresini de aynı doğrultuda etkilemesi beklenir. Bu metinlerin ‘yönlendirici metin tipi’ altında toplanmasına etki eden başlıca özellik de, yazarın/konuşmacının bu beklentisidir.

İkna, etki, samimiyet gibi faktörleri gerçekleştirebilmek için, politikacı ayrıca metin içinde yoğun olarak dolaylı ya da dolaysız bir şekilde ‘biz, siz, onlar’ ayrımını yapan ifadeler kullanır. Konuşmacının/yazarın kendisinin dahil olduğu ‘biz’ ve hedeflediği okur/dinleyici kitlesi olan ‘siz’ burada dil kullanımı yardımıyla aynı tarafta tutulmaya çalışılırken, genellikle muhalefet partileri için kullanılan ‘onlar’ dolaylı ya da dolaysız ifadelerle dışlanmaya çalışılır (bkz. Aksoy 2001:142).

Örnek:

“[Bizim] Toplumumuzun temel direğini oluşturan [siz] Esnaf, Sanatkar ve KOBİ’lerimiz; bugün [onların] finansman sorunu altında bunalmaktadırlar. [Onların] Haciz baskısı altında kepenk kapatmaktadırlar. [...] Doğru Yol dönemlerinde altın yılını yaşayan [siz] Esnaf, Sanatkar ve KOBİ’lerimiz; [bizim] yeni iktidar dönemimizde yine altın yıllarını yaşayacaklardır” (DYP 2002:7).

Parti programlarının işlevi, hitap edilen kitleyi, muhalif gruplardan uzaklaştırarak kazanmaktır. “.... (z.B. Parteiprogramme), haben die Funktion, Interessen- oder politische gruppen zu definieren, nach außen abzugrenzen und nach innen zu stabilisieren”²⁶ (Strauß 1986:12).

²⁶ “.... (örneğin parti programlarının) işlevi, ortak ilgiye sahip gruplar ya da politik gruplar tanımlayıp dışarıya doğru sınırlamak ve içeriye doğru sağlamlaştırmaktır.”

Politik metinlerin yapısında terimler de belirleyicidir. Bir politik metin, devlet, toplum ve dil yapısına bağılı, yerleşmiş terimler içerir. Ancak tıp, hukuk gibi başka alanlara göre politik metinlerde terimler farklı ele alınır. Bunun da sebebi, politik dilin özneliği, topluma ve kültüre bağılı değişkenliğidir. Örneğın ‘demokrasi’, ‘seçmen’, ‘parti’, ‘devlet’ gibi terimler genel geçer kabul görmüş olsa da, ‘vatandaş’ ve ‘yurttaş’, ‘adalet’ ve ‘hak’, ‘işçi’ ve ‘emekçi’ gibi sözcüklere, sadece dil beğenisinin getirdiğı bir zenginlik olarak değil, belirli kesimlerin, ideolojilerinin yansıması anlamında, bilinçli kullanımlar olarak rastlanabilir.

Örnek:

“Devlete ve millete bir ömür atfettikten sonra neden bizim emeklimiz insan gibi hayat sürmesin?” (ANAP 2002:6)²⁷

“Halkın desteğine sahip güçlü bir Hükümetle, istikrar ortamı sağlanarak, [...] etkin bir koordinasyon sağlanacaktır” (DYP 2002:4).

“Türkiye bu sorunların üstesinden gelecek, vatandaşlarına huzur, güven ve refah sağlayacak,” (AKP 2002:5).

Bu durum da, politik metinlerin, ideolojiyi, kültürü, dini, toplumsal ve ekonomik yapıyı yansıttığına işaret eder. Bu nokta daha sonra ele alınacak olan ‘politik metinlerde çeviri güçlükleri’ konusu açısından da önemlidir. Çünkü bazı terimler kültürel ya da toplumsal değer taşıyorsa, uluslar arası boyutta değişkenlik gösterecektir. Dolayısıyla çevirileri de zorlaşacaktır. Bu konuya uygun bir örnek Türkçe ‘milliyetçilik’ ile Almanca ‘Nationalismus’ kavramları ile verilebilir. Türkçede ‘milliyetçilik’ kavramının kullanılması büyük boyutlarda herhangi bir sorun teşkil etmezken, Almandada aslında anlam olarak karşılığı olan ‘Nationalismus’ sözcüğü, tarihsel gelişmeler nedeniyle negatif çağrışımlar yapabilir. Bu gibi durumlar, çevirmenin büyük sorumluluk taşıdığını ve çok hassas davranması gerektiğini göstermektedir. Çalışmanın devamında, politik metinlerde çeviri güçlükleri daha ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

²⁷ ANAP 2002. Avrupa Birliğine Neden Evet.

IV. POLİTİK METİNLERDE ÇEVİRİ GÜÇLÜKLERİ

Toplumsal etkileşimin olduğu her yerde bilinçli ya da bilinçsiz ‘politika’ varlığını sürdürür. Dolayısıyla politik ilişkiler, politik dil kullanımı ve bunun uzantısı olan politik metinler her dil topluluğunda vardır. Ancak dil yapılarının, dil kullanımlarının, kültürlerin ve toplumsal yaşamın çeşitli ölçülerde farklılık göstermesine bağlı olarak politik metinlerin çevirisinde bazı zorluklarla karşılaşmak olasıdır. Bu zorlukların başlıcaları bu bölümde ele alınacaktır.

IV.1 Dil Kullanımlarında Farklılık

Politik metinler, öznel yönleriyle belirgindir. Politik metinlerde öznellik, politik dil kullanımının, bireye, topluma, yöreye ve ulusa göre farklılık göstermesinden kaynaklanır. Bu nedenle politik metinlerde anlam boyutu tıp ve hukuk gibi alanlarda olduğu gibi somut ve kesin değildir; gerek sözcük gerekse cümle boyutunda yan anlam söz konusudur. Politik metinlerde amaç, söylenmek isteneni hedef kitleye en kısa, en yalın ve en nesnel şekilde aktarmak olarak belirmez. Politik dil kullanımında konuşmacının/yazarın hedefi, bir olguyu ya da bir düşüncüyü hedef kitleye ikna yoluyla kabul ettirmektir. Bu bağlamda dil kullanıcısının kültürel arka alanı bir belirleyen olarak öne çıkar. “.... Politika alanlarındaki dilin bilişsel olmayan [kullanımı] [...] [ve] etkileme-yönlendirme [özelligi]” söz konusudur (Karaoğlu 1996:59). İkna amaçlı kullanılan dil, yalın ve nesnel değildir; duygusal bir içerik ve süslü bir anlatımdan oluşabilir. Duygusal ve öznel bir dil kullanımı ise bazı dil çiftlerinin çevirisinde güçlük yaratabilir.

Alman ve Türk kültürünün birbirine benzememesi, Almanya’nın ve Türkiye’nin tarihsel, dinî, toplumsal ve politik yapılarının belirgin farklar göstermesinin bir sonucudur. Wilhelm v. Humboldt’un, “Die Sprache ist gleichsam die äußerliche

Erscheinung des Geistes der Völker; ihre Sprache ist ihr Geist und ihr Geist ihre Sprache, man kann sich beide nicht identisch genug denken”²⁸ (Stolze 2001:24) sözünden yola çıkıldığında, kültürdeki farklılığın dile de yansıdığı anlaşılmaktadır. Almanca-Türkçe dil çiftinde, birçok faktörden kaynaklanan yapısal ve anlamsal boyuttaki bu farklılık da çeviride güçlükler yol açabilir.

Örnek 1:

“Biz memlekete hizmet aşkıyla yola çıktık, ülke menfaatlerini her şeyin üzerinde tutmayı şiar edindik. Allah yardımcımız olsun...” (GP:1).

Örnek 2:

“Bakkal dükkânı gibi açılan ve yeni bir hortum kapısı olarak kullanılan özel bankalara çeki düzen verildi” (DSP:9).

Politika alanında hedef kitleler genellikle geniş kitlelerdir. Geniş kitleleri yalın bir dille ikna etmek, az sayıda insanı ikna etmekten daha güçtür. Bu nedenle politik dil retorik özellikler de içerir. Bu bağlamda çevirmenin, metnin amacını anlaması ve ifade edilenleri doğru yorumlaması önemlidir. Örneğin, Almanya’da partilerin tanıtımı yapılırken, seçmen ön plana çıkar (bkz. Krause 2001). Buradaki belirleyici düşünce, seçmenin milletvekili adaylarının yanı sıra partiye de oy verecek olmasıdır. Türkiye’de yapılan parti tanıtımlarında ise çoğunlukla parti liderlerinin resimleri görülür; çünkü, Türkiye’de seçmenin lidere oy verdiği düşüncesi belirleyicidir. Bu bilgiler, her iki dünyanın politik durumuna ilişkin ön bilgilerdir ve çevirmenin, çeviri için yapacağı ön hazırlık sürecine katkı sağlayacak verilerdir.

²⁸Dil, aynı zamanda ulusların ruhunun dışa yansımadır, dilleri onların ruhudur, ruhları ise dilleridir; ikisinin birbirinden ayrı düşünülmesi mümkün değildir. Humboldt’a göre, “her ulusal dilin kendine öz bir dil ruhu (Sprachgeist) vardır, her dil kendi öz biçimini kuran bir ilkeyi içinde taşır” (Akarsu 1984:24).

Politik metinlerde sözcüklerin sözlük anlamlarının yanı sıra metin bağlamı içindeki anlamları ağırlık kazanır. Bir sözcüğün ya da bir ifadenin metin bağlamındaki anlamını doğru çözümleyebilmesi için, çevirmenin her iki dilde ve kültürde gerek alanla ilgili gerekse dil kullanıcısıyla ilgili ön bilgisi yeterli olmalıdır. “Dil, ulusların karakterinde temeldir” (Akarsu 1984:13); çünkü, dil kullanıcısının ve hedef kitlenin, içinde bulunduğu sosyo-ekonomik ve kültürel yapı ile kullandığı dil, etkileşim içindedir. Dolayısıyla, dil kullanıcısının sosyo-ekonomik ve kültürel durumunun çözümlenmesi, dilin anlaşılabilirliğine da katkı sağlayacaktır.

Örnek:

“Andere Parteien [...] wollen eine Versicherungsleistung für qualifizierte Arbeitslose mit guten Arbeitsmarktchancen und eine kommunalisierte Sozialhilfeleistung für die, denen bestenfalls noch einfache Dienstleistungsjobs im Niedriglohnbereich offen stehen sollen. Die PDS steht dieser Spaltung entgegen.”²⁹ (PDS:24).

Yukarıdaki örnekte çevirmen öncelikle yazarın hedefini anlamalıdır. Etkili ve yerinde bir çeviri yapabilmesi için, altı çizili olan sözcüklerin anlamlarını, varsa yan anlamlarını bilmeli ve metin bağlamı kapsamındaki anlamlarını çeviriye aktarmalıdır. Tüm bunları yapabilmesi için de, dil kullanıcılarının sosyo-ekonomik ve kültürel durumu ile ilgili bilgi edinmelidir.

İkna amacı güttüğü için politik konuşma/yazma, söz sanatı gerektirir. Bu nedenle politik metinlerde dil araçları zengindir; deyimler, eğretilmeler, ince alaylar, tekrarlar yer alabilir. Bunların çevirileri de birer zorluk olarak görülebilir; çünkü, bu öğeler

²⁹ “Başka partiler [...] iş pazarında şansları yüksek olan kalifiye işsizler için bir sigorta hizmeti, düşük ücretli iş alanında en azından hafif hizmet işleri sağlanabilecek kişiler için de yerleştirilmiş bir sosyal yardım hizmeti istiyor. PDS (Demokratik Sosyalizm Partisi) bu bölünmeye karşı duruyor.”

kültür içeriklidir. Kùltürler de farklılık gösterdiği için, çeviride yaratıcılık önemlidir. Bu bağlamda aşağıda, Almanca-Türkçe dil çiftine yönelik örnekler incelenmiştir.

Örnek 1:

“Neben den Arbeitslosen müssen auch die sogenannten ‘stillen Reserven’ unseres Arbeitmarktes vermittelt werden, bevor offene Stellen durch Zuwanderung besetzt werden:” (SPD 2002:26).³⁰

Yukarıdaki örnekte altı çizili ifade bir eğretilemedir. “Stille Reserven” ifadesinin anlamı burada sadece tümce bağlamından çıkarılamayacağı için, sözcüksel (bire bir) çevirisi de başarılı bir çeviri olmayacaktır. Öncelikle tam olarak ne söylenmek istendiği araştırılmalıdır. Bu da, metnin amacı, yazar, hedef kitle ve genel politik durum araştırılarak gerçekleştirilebilir. Daha sonra ise çeviri aşamasına gelince, çeviri metninin de amacı ve hedef kitlesi gözetilerek erek dilde uygun bir ifade bulunabilir.

Örnek 2:

“Machen. Machen. Machen.”³¹ (FDP, seçim programı başlığı)

Burada Almanya’daki FDP (Hür Demokrat Parti), tekrar kullanarak, partinin niteliğini çalışkan olarak yansıtmaya çalışmış. Çeviride ise aynı etkiyi yaratmak için farklı yollara başvurmak gerekebilir.

Örnek 3:

“Die arbeitsmarktpolitischen Maßnahmen sind dringend auf Umfang, Wirksamkeit und Effizienz zu durchforsten,” (FDP 2002:5)³².

Yukarıdaki örnekte altı çizili olan “Wirksamkeit” ve “Effizienz” kavramlarının her ikisinin de Türkçe karşılığı “etkililik” olarak verilebilir. Burada da yazar, Almancanın

³⁰ “Boş iş yerleri göçle gelen nüfusla dolmadan önce, işsizlerin yanı sıra, iş piyasamızın ‘gizli (atıl) rezervleri’ de ortaya çıkarılmalıdır:”

³¹ “Yapmak Yapmak Yapmak!”

³² İş pazarı politikasına ilişkin önlemler, acil olarak kapsamı, etkisi ve etkililiği açısından iyice incelenmelidir.

sunduğu aynı anlamı ifade eden iki sözcüğü kullanarak, tekrar yoluyla tümcenin ikna gücünü arttırmaya çalışmaktadır. Türkçe her zaman aynı alternatiflere sahip olmadığı için, buna benzer örnekler de bir çeviri güçlüğü yaratabilir.

Örneklere de görüldüğü gibi, politik dil kullanımında, toplumsal, kültürel, yöresel ve bireysel boyuttaki çeşitlilik nedeniyle dil kullanımı çeviri güçlüklerine neden olabilir; nitekim politik bir konuşma ya da yazıdaki dil kullanımı, aynı zamanda bir ideolojiyi, bir bireyi, bir partiyi, bir kültürü yansıtır.

Örnek:

“Durch ein Label für strahlungsarme Handys und weitere Maßnahmen wollen wir versuchen, zu einer niedrigen Strahlungsintensität bei den Endgeräten zu kommen” (B. '90/Grüne:22)³³.

Yukarıdaki örnekte altı çizili ifadeler, Bündnis 90/Die Grünen (İttifak'90/Yeşiller) partisinin, doğayı korumaya yönelik tutumunu yansıtan bir dil kullanımı görülmektedir.

Dil kullanımı, yan anlamların yanı sıra, dil yapısı temelinde de farklılık gösterebilir. Politik metinlerde dil yapısı, konuşmacı/yazarın tutumunu, kültürü, politik yapıyı da yansıtır. Politik dil kullanımında farklı yapıların kullanımı da, çeviri bakımından zorluk oluşturabilir. Çeviri metni, çıkış dilin yapısını her zaman değiştirmeden alamayabilir. Bu nedenle çevirmen, erek dilde yerleşmiş politik dil kullanımlarını da tanımalıdır.

Örnek 1:

“Kleine und mittlere Unternehmen brauchen [...] eine verlässliche marktwirtschaftliche Ordnungspolitik und eine mittelstandsfreundliche Wirtschafts- und Steuerpolitik.”³⁴ (CDU/CSU 2002:12).

³³ Radyoaktif cep telefonları etiketi ve diğer önlemlerle radyoaktif araçlarda düşük düzeyli radyasyon hedefine ulaşmayı deniyoruz.

“Partimizin hedeflerinden biri de, esnaf ve sanatkarlar ile KOBİ’leri en etkin yöntemlerle destekleyerek ülkenin orta sınıfını yeniden inşa etmektir.” (AKP 2002:48).

Yukarıdaki karşılaştırmalı örnekte, Almanya’daki CDU/CSU ve Türkiye’deki AKP partilerinin dil kullanımı arasındaki belirgin fark görülmektedir. CDU/CSU, ülkenin bir sorununu dile getirirken, ifadede partiyi dahil etmeyen bir dil kullanmıştır. AKP ise, nesnellikten biraz daha uzak ve daha fazla vaat içeren bir ifade kullanmıştır. Bu örnekte ayrıca AKP’ye ait olan kısımda nesnellikten uzaklaşan bir ifade görülmektedir. Altı çizili olan “en etkin yöntemlerle” ifadesi, ikna amaçlayan bir ifadedir, ancak bu yöntemlerin neler olduğu ve hangi ölçütlere göre “en etkin” oldukları açık kalmaktadır.

Dil kullanımları arasındaki farklılıklardan kaynaklanan çeviri zorluklarının başlıcaları yukarıda ele alındı. Politik metinlerde çeviri güçlükleri oluşturan başka unsurlar arasında, sosyal yapıdaki farklılıklardır.

IV.2 Kurumsal Yapıda Farklılık

Politik metinlerin çevirisinde güçlük yaratabilecek bir başka nokta, ülkeler arası politik sistemlerdeki farklılık olabilir. Bu bağlamda, politik sistem çerçevesinde, statülerin, kurumların, yasaların, partilerin adlandırmaları da farklılık göstermektedir. Bunlara, “Zweitstimme”, “Sozialamt”, “direkter Abgeordneter”, “Zivildienst” gibi kavramlar örnek gösterilebilir. Dolayısıyla kavram karşılıklarında bir örtüşmezlik söz konusu olabilir.

Örnek: “Die Bundesanstalt für Arbeit und insbesondere die Arbeitsvermittlung werden grundlegend reformiert und modernisiert”³⁵ (SPD 2002:27).

³⁴ KOBİ’ler güven verici bir piyasa ekonomisi ve orta sınıfı gözetken ekonoimi ve vergi politikalarına ihtiyaç duyar.

³⁵ Federal İş Kurumu ve özellikle iş sunma (süreçleri) kökten yeniden düzenlenecek ve çağdaşlaştırılacaktır (günün koşullarına uydurulacaktır).

Yukarıdaki örnek tümcede altı çizili olan “Bundesanstalt für Arbeit” ifadesini uygun bir şekilde çevirebilmesi için, çevirmenin, Almanya’daki iş ve işçi bulma alanındaki sistemi ve işleyişi iyi bilmesi gerekir. Aynı kurumun Türkiye’de bulunmaması, bulunsa da farklı işlemesi çeviri açısından zorluk oluşturabilir.

Almanca-Türkçe dil çiftine ait bir ‘Politika Terimleri Sözlüğü’nün piyasada henüz bulunmaması da, kavramların karşılıklarının çeviride doğru seçilmesini güçleştirebilir.

Almanya ve Türkiye devlet yapılarına bakıldığında da önemli farklılıklara rastlamak olanaklıdır. Örneğin Almanya’da genel devlet sisteminin yanında bir de eyalet sisteminin ve buna bağlı olarak eyalet içinde alt kurumların ve görevlerin bulunması, bunların Türkçe adlandırılmalarında zaman zaman güçlük yaratmaktadır. “Landtagswahlen”, “Landesliste”, “direkter Abgeordneter” gibi kavramlar buna örnek gösterilebilir. Ayrıca bazı devlet kurumlarının diğer ülkeye göre daha farklı uygulamalarla işlemesi nedeniyle, sadece kurum adının çevrilmesi her zaman tam bir aktarım sağlamaz.

Örnek:

“Die Verzahnung von Arbeitslosenhilfe und Sozialhilfe für Arbeitslose ermöglicht konzentrierte Bemühungen im Interesse der Langzeitarbeitslosen für eine bessere, schnellere Vermittlung in Beschäftigung”³⁶ (SPD:27).

Bu örnekteki “Arbeitslosenhilfe ve “Sozialhilfe” kavramlarının sözcük boyutunda Türkçe karşılıkları mevcut olsa da, aynı kurumların Türkiye şartlarındaki işleyişi farklı olduğu için, iki dildeki sözcük içeriği eşdeğer değildir ve çeviri sürecinde bir zorluk olarak görülebilir.

³⁶ ‘İşsizlik yardımı’ ve işsizlere ‘sosyal yardım’ arasında oluşturulacak güçlü bir bağ, uzun süreli işsizlere daha hızlı ve daha iyi çalışma olanağı sunacak bir çabanın önünü açacaktır.

Bu bağlamda, Türkiye'nin Avrupa Birliğine katılma istemi koşutunda, kurumsal yapıların Avrupa'dakilerle eşdeğer hale getirilmesine yönelik yasal düzenlemeler, gelecekte bu sorunların azalmasına da neden olacaktır. Bu nedenle kurumsal yapıya ilişkin içerik taşıyan metinlerin çevirileri, Türkiye'de bazı kurumların Avrupa'dakilere kıyasla eksikliklerini görmek ve yeni yasal düzenlemeler sonucu kurumların adlandırılmasına öneriler sunmak bakımından da yarar sağlayacaktır.

Dil yapılarındaki, dil kullanımlarındaki, toplumsal ve kurumsal yaşamdaki farklılıklara bağlı olarak politik metinlerin çevirilerindeki bazı zorluklar bu bölümde ele alındı. Metin boyutundan biraz uzaklaşarak daha noktasal bir incelemeyi kapsayan bir sonraki bölümde, politik metinlerin başlıca özelliğini oluşturan politik terimlerin çevirisi ele alınacaktır.

V. POLİTİK METİNLERDE TERİM ÇEVİRİSİ

Sosyoloji, psikoloji, ekonomi, tarih, hukuk gibi birçok alanla kesişen politika alanı çerçevesinde dil boyutunda yapılan bir çalışmada, "politika terimi" adlandırmasının da irdelenmesi gerekir. Politika alanı bir uzmanlık alanı oluşturmakla beraber, her zaman somut, nesnel ve tartışılmaz bilgiler içermez. Politikacının soyut, öznel ve görece düşüncesi, politik dile yansır. Anlam bakımından sınırlandırılmış, herkes tarafından aynı şekilde anlaşılan ve kullanılan sözcükler politik metinlerin özellikleri arasında sayılamaz. Pozitif bilim dallarına göre sosyal bilimlerde nesnellik, genel geçerlik, somutluk oranının daha düşük olması gibi, sosyal bilimler kapsamında, felsefe, edebiyat, sosyoloji, psikoloji gibi alanlara göre politika alanı, söz konusu nesnellikten daha da uzaklaşır. Özellikle sözcük boyutunda bu çok belirgin olabilir. Bu nedenle politika alanında "politik terimleri"

sınırlandırmak zordur ve politika bağlamında “terim” sözcüğünün kullanımı, diğer alanlardaki “terim” sözcüğünün içeriğiyle birebir örtüşmeyebilir.

Politikada propaganda ağırlıklı metinlerin, dil kullanıcısının ya da politik tavrın (ideolojinin) öznel yanının belirgin olduğu, çalışmanın önceki bölümlerinde belirtilmişti. Bu metinlerde sözcüklerin anlam boyutları arasındaki sınırlar tıp ve hukuk gibi alanlardaki metinlerde olduğu gibi belirgin olmasa da, alana yönelik gelişmiş olan bir terminoloji mevcuttur. Deyimler, eğretilmeler, ince alaylar, tekrarlar, mecazi söylemler, atıflar, kinayeler, sıralamalar, karşılaştırmalar vb. dil araçlarının yanı sıra politik terminoloji, politik dili oluşturan başlıca unsurlardandır.

Çeviri açısından bakıldığında, politik metinlerde sözsansalsal içeriklerin yanı sıra terim çevirisi, metnin iletisine eşdeğer bir metin oluşturmak için gereklidir. Politik dil kullanımı, anlam, ideoloji ve yönlendirme boyutu ile dilsel bağlam, tarihsel ve toplumsal arka alan ile yüzleşmeden metin anlamlandırılmaz. Dil kullanımında kültürel boyutun bu kadar öne çıktığı politik metinlerde “terimler” çeviri güçlükleri içerecektir.

Uzmanlık metinlerinde terim çevirisine ilişkin yapılmış olan bazı çalışmalar temelinde, politik metinlerde terim çevirisi ve bu bağlamda karşılaşılabilecek olası güçlüklerde izlenebilecek çözüm yolları ele alınmıştır. Terim çevirisinin kendi içinde alt başlıklara ayrılması, Werner Koller’in, *diller arası eşdeğerlik ilişkileri* (Koller 1992:228-266) ve Reiner Arntz ile Heribert Picht’in, “çeviriye yönelik terminoloji çalışması” bağlamında (Stolze 1999:38) yaptığı çalışmaya dayanmaktadır. Bu çalışmalarda, terimlerin erek dildeki karşılıklarına ilişkin farklı derecelerde eşdeğerlik durumları söz konusudur. Bu eşdeğerlik derecelerine ilişkin bir inceleme aşağıdaki bölümlerde politik terimlere yönelik yapılmıştır.

V.1 Eşdeğerlik Durumunda Terim Çevirisi

Bir dildeki bir terimin karşılığı eşdeğer nitelikte erek dilde de mevcutsa, bu durum çeviri açısından sorun yaratmaz. Ancak bu terimin karşılığının erek dilde birbirinden farklı anlamlar içeren alternatifleri de mevcut ise, çeviri güçlükleri de söz konusu olacaktır.

Örnek:

Integration – bütünleşme, kaynaşma, uyum, entegrasyon

Nationalismus – ulusalcılık, milliyetçilik, nasyonalizm

Yukarıdaki örnekte Almanca ‘Integration’ sözcüğünün Türkçede çeşitli karşılıkları olduğu görülmektedir. Çeviri sürecinde, sözcüğün, bir metin ve bir bağlam içinde yer alması, Türkçeye çeviri seçeneklerinden en uygununu bulmak, diğer örnekte olduğundan daha kolay olacaktır; çünkü, ‘Integration’ terimi, ‘Nationalismus’ terimine kıyasla ideolojik, kültürel ya da toplumsal değer taşımamaktadır.

Örnekte Almanca “Nationalismus” kavramına Türkçe karşılık oluşturabilecek farklı seçenekler söz konusudur. Ancak bu seçenekler tek bir sözcüğün karşılığı olsa da, içerikleri, kullanıldıkları bağlama göre küçük ama önemli farklılıklar gösterir. Bu nedenle Türkçe “milliyetçilik” ve “ulusalcılık” her zaman her bağlamda birbirinin yerini tutmayabilir. Bu durumu açıklamak için, bu terimin dil kullanımındaki yerine bakmak yeterli olacaktır. Tarihsel ve toplumsal bağlam, bu sorunun yanıtını verecektir. Her iki dilin geçirdiği farklı toplumsal ve tarihsel süreç, kültür yüklü olan bu tip kavramlara farklı kültürel, toplumsal ya da ideolojik anlamlar yüklenilmesine sebep olmuştur.

Buna benzer durumlarda çeviri güçlüğüne aşmanın farklı yolları vardır. Eğer erek dildeki sözcüklerde içerikteki farklılık çeviride belirleyici değilse, zaten bir çeviri zorluğu söz konusu olmayacaktır. Ancak erek dildeki karşılıklar dil kullanımında kültürel,

toplumsal ya da ideolojik bakımdan eşdeğerlik özelliği taşıyorsa, en uygun karşılığın metin bağlamından çıkarılması bir çözüm yolu olacaktır.

Örnek:

„Die neu geschaffene Bundeskulturstiftung ist Ausdruck kultureller Weltoffenheit, die sich zur Bewahrung des nationalen kulturellen Erbes bekennt“³⁷ (SPD 2002:68).

Yukarıdaki örnekte “national” sözcüğünün karşılığı olarak “ulusal” verilmiştir. Politik metinlerde sözcük tercihi asıl anlam bakımından belirleyici olmasa da, belirli bir tarihsel süreç içinde sözcüğe yüklenilmiş olan kültürel, toplumsal ya da ideolojik değerler bakımından yan anlam boyutunda belirleyici olabilir. Dil, düşüncenin yansımasıdır ve politik dil kullanımında bazı sözcükler ideolojiyi de yansıtır. Örnekte “milli” sözcüğü “national” sözcüğüne asıl anlam bakımından karşılık gösterilebilse de, tümce SPD’ye (Almanya Sosyal-Demokrat Partisi) ait olduğu için, bu çeviride “ulusal” sözcüğü daha uygun düşmektedir; çünkü, Türkçe dil kullanımında “milliyetçilik” kavramı sağ ağırlıklı ideolojiyle özdeşleştirilirken, “ulusalcılık” sol ağırlıklı ideolojinin tercih ettiği bir sözcüktür. SPD de sol ideolojiyi benimseyen bir parti olduğu için, ulusal sözcüğünün tercih edilmesi uygundur.

Farklı toplumsal yapılanma ve kültürel farklılık dil kullanımına yansır. Bu nedenle birebir eşdeğerlik durumunda, erek dilsel boşluklara da rastlanabilir. Buna örnek, Almanca “Landtag” terimi gösterilebilir. “Landtag”, “Bundestag”ın bir alt birimidir ve Türkiye’de devletin yapılanmasında böyle bir birim mevcut değildir. Bu durumda birebir terim çevirisi için “meclis” ya da “parlamento” sözcüğünü kullanmak bir çözüm yoludur.

³⁷ „Yeni yapılandırılmış olan Federal Kültür Vakfı, ulusal kültür mirasının korunmasını görev edinmiş, kültürün bütün dünyaya açık oluşunun bir göstergesidir.”

Ancak bu tercih, çıkış dildeki terimin anlamını tam karşılamadığı için, “bire çok eşdeğerlik” çeviri yöntemine başvurulması daha uygun olacaktır.

Örnek 1:

Landtag – Almanya’da eyalet meclisi

Bire çok eşdeğerlik durumunda, çıkış dildeki bir sözcüğü erek dilde birden fazla sözcük karşılar. Aşağıda verilmiş olan diğer örneklerde de görüldüğü gibi, bu durumda erek dildeki karşılık, farklı sözcük türü veya açıklama olabilir.

Örnek 2:

die Arbeitsförderung – iş alanının desteklenmesi

die Eigeninitiative – bireysel girişim

die Tarifparteien – toplu iş sözleşmesinin tarafları

volkswirtschaftlich – iktisadi

einklagbar – hakkında dava açılabilir

Subvention – sübvansiyon, devletten yardım alma

Selbstzweck – özçıkâr, özamaç

amtierend – şu anda başta olan

V.2 Kapsama Durumunda Terim Çevirisi

R. Arntz ile H. Picht, çeviriye yönelik terminoloji çalışmaları bağlamında, terimlerin çeşitli karşılık durumlarını tespit etmişlerdir (Stolze 1999:38 içinde Arntz/Picht 1982:143). Buna göre, bir dildeki bir kavram, içerik bakımından diğer dildeki bir kavramdan daha kapsamlıysa ve erek dildeki kavramın içeriğini tamamen içeriyorsa, bir kapsama durumu söz konusudur. Almanya ile Türkiye arasında, daha önce de anılan sosyal, kurumsal, kültürel vb. farklılıkların bulunması, terim boyutunda kapsama durumunun oluşmasına da sebep olabilir.

Örnek 1:

die (Erst-/Zweit-)Stimme – oy

Yukarıdaki örnekte verilmiş olan Almanca-Türkçe kavram çiftinde, terim çevirisinde kapsama durumu görülmektedir. Almanya'daki seçmenin verdiği oy ile Türkiye'deki seçmenin verdiği oy aynı değildir. Türkiye'deki seçmen, oyunu sadece partiye verebilirken, Almanya'daki seçmenin, biri partiye biri de dolaysız olarak milletvekiline olmak üzere, birbirinden bağımsız iki oy verme hakkı vardır³⁸. Bu bağlamda Türkçe “oy” kavramı, Almanca “Erststimme” ve “Zweitstimme” kavramlarını kapsamaktadır. Türkçe-Almanca dil çiftinde kapsama durumuna ilişkin benzeri örnekler bulmak olanaklıdır.

Örnek 2:

Kommissionspräsidentin/-en – (kadın/erkek) komisyon başkanı

Örnek 2'de verilmiş olan Almanca ‘Kommissionpräsidentin/-en’ terimi de kapsama durumunu somutlaştıran bir örnektir. Almandada meslek unvanı gibi bazı kavramlarda kadın-erkek ayrımı yapılırken, Türkçede tek bir sözcük her ikisini kapsar.

V.3 Kesişme Durumunda Terim Çevirisi

Yine Arntz/Picht'in (Stolze 1999:38) çalışmasında, terimlerin kesişme durumu da ele alınmıştır. Terimlerin kesişme durumu, çıkış dildeki terimle erek dildeki terim içeriğinin anlam boyutunda sadece kısmen eşdeğer olması anlamındadır. Terimler ortak bir anlam taşıyor olsa da, kesişme durumunda, her iki terim birbirinden bağımsız farklı anlamsal kapsamlar içerebilir.

³⁸ „Jeder Wähler hat zwei Stimmen. Mit der ersten Stimme wählt er den Kandidaten seines Wahlkreises, und zwar mit relativem Mehrheitswahlrecht: Wer die meisten Stimmen erhält ist gewählt (Erststimmen). Mit der zweiten Stimme entscheidet er über die Abgeordneten, die über die sogenannten Landeslisten der Parteien in den Bundestag gelangen (Zweitstimmen)“ (Kappler/Reichart 1996).

Örnek:

Wehrdienst – askerlik

Yukarıdaki örnekte verilmiş olan Almanca “Wehrdienst” kavramını Türkçe “askerlik” kavramı temel anlamda karşılamaktadır. Ancak iki sözcüğün anlamı ayrıntılı olarak incelendiğinde, Alman kültürüne ait olan “Wehrdienst” ile Türk kültürünün “askerlik” anlayışı arasında bazı farklar olduğu ortaya çıkmaktadır³⁹. Yukarıdaki örneğe benzer bir şekilde kesişme durumuna örnek teşkil edecek bazı kavram çiftleri aşağıda verilmiştir.

Örnek:

Arbeitsamt – İş [Bulma] Kurumu

Bundesanstalt für Arbeit – İş Bulma Merkezi

Sozialamt – Sosyal Yardım Kurumu

Arbeitsrecht – İş Hukuku

Terim çevirisi bağlamında kesişme durumuyla karşılaşıldığında, erek dilde temel anlamı karşılayan sözcüğün kullanılması yanlış olmayacaktır. Ancak bağlamdaki önemi gözetilerek, gerektiği zaman, terimin içeriğine ilişkin ek bilgi niteliğinde açıklama yapılması da uygun olacaktır.

V.4 “1:0” Durumunda Terim Çevirisi

Kesişme ve kapsama durumundan farklı olarak, bire sıfır durumu, kaynak dildeki bir sözcüğün ya da ifadenin, erek dilde bütünüyle karşılıksız kalması durumudur. Buna rağmen bir terimin erek dilde yerleşmiş bir karşılığı olmaması, çevrilemezliğin göstergesi değildir. Çeviri sürecinde bire sıfır eşdeğerlik durumu sadece geçici bir durumdur ve çeviri görevi olan çevirmen, bu aşamada uygun çözümler bulmak durumundadır. Koller,

³⁹ İki ülkedeki zorunlu askerlik görev süreleri arasındaki fark buna örnek gösterilebilir.

eşdeğerlik ilişkileri çalışmasında bire sıfır eşdeğerlik durumuna ilişkin bazı çözümler önermiştir.

Bu çözümlerden biri alıntılama, yani çıkış dildeki sözcüğün erek dile alınması olup, kendi içinde yine ikiye ayrılır. Alıntılamanın bir türü, çıkış dil sözcüğün erek dile hiç değiştirilmeden alınmasıdır. Çıkış dil sözcüğün erek dilin sesbilimsel, yazıbilimsel ve/veya biçimbilimsel normlarına uydurulması da bir başka alıntılama türüdür. Önceleri yabancı kelimeler olarak adlandırılan alıntı kelimelerin birçoğu, özellikle alansal iletişimde iletişimi kolaylaştırdığı için dilde yerleşmiştir. “Çok kültürlülük ve kültürlerarası iletişim araştırmalarından esinlenerek “yabancı kelime” terimi karşılığı “uluslararası kelime” (Internationalismus) ön plana çıkmıştır” (Ülkü 1991:84). Uluslararası kelimeler “çok sayıda dilde hemen hemen aynı biçimde ve anlamda var olan kelimeler” olarak tanımlanır. Artan uluslararası ilişkilerle hemen hemen her dilde ve her alanda bu kelimelere rastlamak olanaklıdır (bkz. Ülkü 1991:84). Uluslararası kelimelere örnek bazı terimler aşağıda verilmiştir.

Örnek 1:

die Demografie – *demografi*
 die Demokratie - *demokrasi*
 die Organisation – *organizasyon*
 das Potential – *potansiyel*
 die Strategie – *strateji*
 sozial – *sosyal*
 der Föderalismus - *federalizm*

Çıkış sözcük içeriğinin erek dile birebir çevrilerek alıntılanması, erek dilde en yakın ya da benzer anlamda kullanılan bir ifadenin kullanılması, sözcüğün açıklanarak aktarılması ve erek dilde aynı ya da benzer etki yaratacak bir ifadenin kullanılması (uyarlama), Koller’in önerdiği diğer çözüm yollarıdır (bkz. Koller 1992:232-234).

Örnek 2:

Arbeitsorganisation – iş örgütü

Eigenverantwortung – öz sorumluluk

Yukarıdaki örnekte görülen Almanca “Arbeitsorganisation” kavramı, Almanca politik dil kullanımında yaygın bir terimdir. Türkçe karşılığına bakıldığında “iş” ve “örgüt” sözcükleri tek tek yabancı olmasa da, bu karşılık Almanca terimin alıntı çevirisidir. “İş örgütü” ifadesi Türkçe dil kullanıcısı için anlaşılır olsa da, bu iki ifade Türkçede yerleşik bir politik terim değildir.

Örnek 3:

brachliegend – verimli olabilecek ancak kullanılmamış

Yukarıda, bire sıfır durumunda, “açıklama ile erek dile aktarma” yöntemine bir örnek verilmiştir. Almanca “brachliegend” teriminin uygun Türkçe karşılığı ancak bir açıklamayla verilebilir.

Örnek 4:

das Schlusslicht – son sıralarda

Yukarıda, Almanca ‘das Schlusslicht’ ve Türkçe karşılığı ‘son sıralarda’ sözcükleriyle, erek dilde aynı ya da benzer etki yaratacak bir ifadenin kullanılmasına, yani uyarlamaya bir örnek verilmiştir. ‘Schlusslicht’ Almancada, trenlerde en son vagonun üstünde bulunan ışığa denir ve ilgili politik metinde ‘son sıralar’ anlamında kullanılmıştır.

Bire sıfır eşdeğerlik durumuna ilişkin Koller’in önermiş olduğu beş farklı çözüm yolunun dışında, geniş kapsamlı bir konu olan sözcük oluşturma da bir çözüm alternatifidir. Türkçe dil yapısına bağlı kalarak var olan bazı sözcüklerden yeni sözcükler türetmek olanaklıdır. Türk Dil Kurumunun kurulması ve Türkiye’de terim çalışmalarının hız kazandığı 1940’lı yıllardan beri, Arap ve Fars kökenli terimleri Türkçeleştirmek, “Türk

dilinin öz güzelliğini ve zenginliğini ortaya çıkarmak; Türk dilini, dünya dilleri arasında değerine yaraşır yüксеklığe ulaştırmak” amacıyla bu alanda yoğun çalışmalar gerçekleştirilmiştir (bkz. Grünberg/Onart 1976:7).

Türkçede sözcük türetmenin de çeşitli yolları vardır; sözcük birleştirme, tamlamalar kurma, sözcük türünü değiştirme, halk ağzından sözcük aktarma, diğer Türk lehçelerinden yararlanma bunlardan bazılarıdır (bkz. Zülfikar 1991:149-150). Zülfikar, terim çalışmalarında kalıcı sonuçlar alınabilmesi için kurumlararası bir işbirliğinin gerekliliğine vurgu yapmıştır. “.... Daha çok kişisel çabalara bırakılan çoğu kez de çeviricilerin elinde kalan terimlere uygun Türkçe karşılıklar bulma meselesinde kurumlararası bir iş birliğinin gerçekleştirilmesi şarttır” (Zülfikar 1991:149). Türkçede terim çalışmalarında filolojiler arasındaki işbirliği bile bu alandaki dağınıklığı önlemeye yönelik atılmış bir adım olacaktır.

Çevirmen, daha önce var olmayan bir kavramı, çeviri yoluyla dile kazandırma göreviyle sıkça karşılaşabilir. Terim oluşturma görevi, özellikle betimde ayrıntıya inilmesi gereken bilim dallarında ya da ayrıntılı anlatımın tercih edilmesi gereken çeşitli uzmanlık alanlarında söz konusudur. Çeviri işiyle uğraşan kişiler tarafından yazılmış ve anılan durumu örnekleyecek bazı alıntılar şöyledir: “.... Terim Sözlükleri Dizisi içinde yer alan bu sözlükte, Kentbilim’de kullanılan bellibaşlı terimlere Türkçe karşılıklar aramaya, gücüm yettiğince türetmeye çalıştım” (Keleş 1980:9); “Çağdaş mantık konularında eski terimler diye önemli bir dağarcık bulunmadığından, bu sözlüğü hazırlarken büyük ölçüde yeni terimlerin önerilmesi kaçınılmaz bir zorunluluktu” (Grünberg/Onart 1976:13); “Anlayış yolunun açık olması, bir ipucu bulunması gerekir. *Müselles-i mütesaviyül adla* bu nitelikte değildi; bir külçe gibi anlayış yolunu tıkayan, öğrencinin eline hiçbir ipucu vermeyen,

cansız bir tekerleme idi. Atatürk, [...] bu anlayış yolunun tıkanıklığını açmak için bu terimi, anadili ögelerinden yapılı *eşkenar üçgen*'e çevirdi" (Çoker/Karaçay 1983:IX). Dile yerleşen ya da yerleşemeyen, geçici ya da kalıcı sözcük önerileri sağlayan çevirmenin, özellikle uzmanlık alan çevirilerinde dile katkısının ne kadar belirleyici olduğu burada anlaşılmaktadır.

Türkçede politik terim oluşturmaya örnek gösterilebilecek bazı terimler aşağıdaki örnekte verilmiştir.

Örnek:

kommunalisiert – *yerelleştirilmiş*

konsequent – *sonuçsal*

modernisiert – *çağdaştırılmış*

solidarisch – *dayanışmacı*

Yukarıdaki örnekte verilmiş olan terim çiftlerindeki Türkçe karşılıklarda, sözcükler türetme yoluyla oluşturulmuştur. Dil varlığında yer alan ve dil kullanımında yaygın olan sözcüklere sonekler getirilerek, dile yeni sözcükler kazandırılmıştır.

VI. TERİM ÇALIŞMASININ ÇEVİRİDEKİ YERİ ve ÖNEMİ

Terim çalışmasının çevirideki yeri ve önemi sorgulandığında, özellikle alansal çeviri çalışmalarında terim çalışmasını vazgeçilmez kılan birçok gerekçeyle karşılaşılmaktadır. Bir çevirmenin bir çeviri görevini üstlenme amacını sorgulamakla yola çıkıldığında, çeviri eylemi, bir olguyu bir dilden bir başka dile aktararak bir erek kitleye anlaşılır kılmaktır. Çevirmen açısından çeviri, öncelikle çıkış metindeki bir olguyu bütünüyle kavramak, daha sonra da bu olgunun anlatıldığı dil örgüsünü tamamen değiştirmektir. Bir başka deyişle, çeviri süreci, çözümleme ve yeniden oluşturma aşamalarından oluşmaktadır. Çözümleme aşaması, çevirmenin dile hakimiyetinin gelişmiş

olmasını gerektirir ve çevirmenin dil hakimiyeti, metinlerle çalışarak gelişir. Bu bağlamda da, çeviriye yönelik dizgeli bir terim çalışması belirleyici bir unsurdur.

Çeviri nedir? sorusuna farklı bakış açılarından farklı tanımlar getirmek olanaklıdır. Çeviri, eşdeğerler bulma çabasıdır tanımı da bunlardan biridir (bkz. Hohnhold 1979:155)⁴⁰. Söz konusu eşdeğerlik birimleri, anlam düzeyinde olabileceği gibi, sözcük düzeyinde de olabilir. Gerek sözcük gerekse anlam düzeyinde eşdeğerler bulma çabası, çeviriye yönelik terminoloji çalışmasıyla doğrudan ilişkilidir.

İşlevsel bir çeviri gerçekleştirebilmek için, çevirmen, çeviri yapacağı alana ait terimleri, söylemleri, alansal dil yapılarını ve bunlara bağlı olarak alansal dil kullanımını tanımalıdır. Zaman açısından pratik yöntemlerle yapılacak ve aynı zamanda güvenilir bir çeviri metni için, çevirmen, gerekli olan mevcut araç ve olanakları kullanmalıdır; olmayanları ise sağlamalıdır. Profesyonellik bakımından ilerlemek, eski alansal bilgileri güncelleştirmek ve yeni bilgiler edinmek için, çevirmen, alan gündemini sürekli olarak izlemelidir.

Bu çalışmada bölüm II.3'te örneklendiği gibi dizgeli bir terim çalışması, sağlayacağı dilsel katkının yanı sıra, alansal bilgiye ulaşmayı kaçınılmaz kılan bir yoldur. Alan terminolojisini edinmek üzere terim çalışması yapan çevirmen, etkin bir şekilde geniş kapsamlı bir alan araştırması yapmalıdır. Hohnhold'a (1982) göre, çevirmen böylece, terim çalışması sonucunda, çalıştığı alan çerçevesinde bağımsızlık ve yetkinlik kazanır⁴¹. Çevirmene sağladığı katkılar bakımından terim çalışmasının çevirideki yeri, alansal çevirilerin ayrılmaz bir parçasıdır.

⁴⁰ „Übersetzen folgt aus dem unablässigen Bemühen um Äquivalenzierung. Äquivalenzierung beruht auf Terminologiearbeit bis herunter zur Wortebene und wieder herauf zur Kontextebene“.

Ayrıca, 1940'lı yıllarda Türkiye'de Milli Eğitim Bakanlığınca gerçekleştirilmiş çeviri çalışmaları düşünüldüğünde, çeviri aracılığıyla edebiyat, felsefe gibi birçok alanda Türkçe dil kullanımına yeni sözcükler kazandırılmıştır. Bu bağlamda da, çeviri ile terminoloji çalışmalarının birbirinden ayrılmaz iki olgu olduğu görülmektedir.

Gelecekte yapılacak olan çeviri çalışmalarını kolaylaştırmak bakımından, çevirmenler ile terminologlar arasında yoğun bir iş birliği olması gerekmektedir. Özellikle Türkiye'deki çeviri tarihinin henüz çok eskilere dayanmadığı için, birçok alanda çeviriye yönelik terminoloji çalışmaları henüz yetersiz kalmaktadır. Alanlara özgü terminolojiyi bir arada toplama ve sözlükçelere, terim sözlüklerine doğru ilk adımı atma doğrultusunda terim çalışmaları belirleyicidir.

VII. ÖRNEK POLİTİK METİNLER ve ÇEVİRİLERİ

Bu bölümde, yukarıdaki kuramsal çalışmalara birer metin ve çeviri örneği oluşturmaları açısından, Almanya parlamentosunda yer alan üç partinin 2002 seçim programlarından örnek metinler seçilmiş ve Türkçeye çevrilmiştir. Seçilmiş örnek metinler, seçim programlarında yer alan "istihdam politikası" ve "Avrupa Birliği politikası" konularıyla sınırlanmıştır.

⁴¹ „Der Übersetzer [...] geht damit einen sicheren Weg zu Selbstständigkeit und Kompetenz in seinem Arbeitsbereich.“ (Hohnhold 1982:4).

VII.1. Örnek Metin 1: SPD (Almanya Sosyal Demokrat Partisi)

SPD, Erneuerung und Zusammenhalt. Regierungsprogramm 2002-2006. (s.16-18)

■ DEUTSCHLAND IN EUROPA

Wir gehören zu Europa und Europa gehört zu uns. Deutschland mit seinen Regionen ist und bleibt dabei unsere Heimat.

Das Zusammenwachsen Europas in der Europäischen Union ist weltweit eine der hoffnungsvollsten Entwicklungen überhaupt.

Die Stabilität, die die europäische Integration gefunden hat, begründet Frieden und Wohlstand für unseren Kontinent dauerhaft.

Jetzt stehen weitere wichtige Entscheidungen darüber an, wie es weitergeht in Europa und welches unverwechselbare Gesicht Europa bekommen soll.

Im diesem Jahrzehnt muss eine Erweiterung der EU gelingen, die vor allem die europäischen Länder des ehemals kommunistischen Herrschaftsbereichs einbezieht.

Und es muss die EU eine Gestaltungskraft entwickeln, die – demokratisch legitimiert und politisch effizient – der neuen Aufgabe gerecht wird.

Die europäische Idee hat ihren eigenen Wert, aber sie ist auch die unverzichtbare Antwort auf die Globalisierung.

Wir tun alles, den europäischen Integrationsprozess voranzubringen und dabei die wohlbegründeten deutschen Interessen zu berücksichtigen.

Die europäische Einigung vollenden

Politisch und wirtschaftlich wird die Osterweiterung der EU sowohl für die Beitrittskandidaten als auch für Deutschland und die jetzigen Mitgliedsstaaten der Europäischen Union ein Gewinn. Mit der Erweiterung wird die Europäische Union zum weltweit größten Binnenmarkt. Ihre globale Wettbewerbsfähigkeit wird weiter gestärkt, denn die hinzukommenden Länder sind Wachstumsmärkte. In Deutschland als einem der wichtigsten Wirtschaftspartner der mittel- und osteuropäischen Beitrittsländer sichert der Handel mit Mittel- und Osteuropa schon jetzt viele Arbeitsplätze.

Wir werden auch weiterhin unseren Beitrag leisten, um

- die Erweiterungsverhandlungen zügig und sorgfältig zum Erfolg zu bringen, so dass die meisten Kandidatenländer – wenn möglich – bereits an den nächsten Wahlen zum Europäischen Parlament im Jahre 2004 teilnehmen können. Dazu ist auch eine grundlegende Reform aller Politikbereiche der Europäischen Union notwendig, die Mittel für die Beitrittsländer freimacht.
- 7-jährige Übergangsfristen in den besonders sensiblen Bereichen wie der Arbeitnehmerfreizügigkeit oder Dienstleistungsfreiheit zu vereinbaren, die einerseits ein hohes Schutzniveau gegen Verwerfungen auf dem Arbeitsmarkt bieten, andererseits jedoch durch flexible Ausgestaltung eine schnelle Reaktion auf veränderte Rahmenbedingungen erlauben.

Çeviri 1:

Avrupa'da Almanya

Biz Avrupa'nın bir parçasıyız; Avrupa da bizim bir parçamızdır. Bu gerçekle birlikte, bütün yöreleriyle Almanya, bizim memleketimizdir ve öyle kalacaktır.

Avrupa Birliği çerçevesinde Avrupa'nın birleşerek genişlemesi, dünya çapında en umut verici gelişmelerden biridir.

Avrupa bütünleşmesinin istikrarı, kıtamızda sürekli barış ve refah temelindedir.

Önümüzde, Avrupa'nın nasıl devam edeceği ve Avrupa'nın kendisine özgü nasıl bir görünümü olacağı konularında önemli kararlar vardır.

İçinde bulunduğumuz on yılda, Avrupa Birliği, özellikle eski komünist yönetimdeki ülkeleri kapsayan bir genişleme gerçekleştirmelidir.

Avrupa Birliği, yeni göreve uygun, demokratik bakımdan meşru ve politik bakımdan etkili bir düzenleme gücü geliştirmelidir.

Avrupa fikrinin kendine özgü bir değeri vardır, ancak bu fikir aynı zamanda küreselleşmenin vazgeçilmez koşuludur.

Avrupa'nın genişleme sürecinin devamını sağlamak ve aynı zamanda haklı Alman çıkarlarını gözetmek için elimizden geleni yapıyoruz.[...]

Avrupa Birliğini Tamamlamak

AB'nin doğuya doğru genişlemesi, politik ve ekonomik bakımdan hem aday ülkeler hem de Almanya ve Avrupa Birliğinin şu anki üye ülkeleri için bir kazanç olacaktır. Genişlemeyle birlikte, Avrupa Birliği dünyanın en büyük iç pazarı haline gelecektir. AB'ye katılacak ülkeler, büyümekte olan pazarlar olduğu için, Birliğin küresel rekabet gücü artacaktır. Birliğe üye Orta ve Doğu Avrupa üye ülkelerinin arasında en önemli iktisadi ortaklarından biri olan Almanya'da, Orta ve Doğu Avrupa ticareti şimdiden birçok iş yeri sağlamaktadır.

Biz katkı sağlamaya devam edeceğiz!

•Böylece, genişleme görüşmelerini hızlı ve itinalı bir şekilde başarıyla sonuçlandırmaya çalışacağız. Bizim isteğimiz, aday ülkelerin mümkün olduğunca çoğunun, 2004 yılında gerçekleşecek olan Avrupa Parlamentosu seçimlerine katılabilmesidir. Bunun için, Avrupa Birliğinin politik alanlarının tümünde, aday ülkelere parasal kaynak sağlayacak temel değişiklikler gereklidir.

•Çabalarımızla serbest işçi dolaşımı ya da hizmet özgürlüğü gibi çok hassas alanlarda 7 yıllık geçiş süreleri sağlanacaktır. Bu süreler bir yandan iş pazarındaki işten çıkarılmalara karşı yüksek bir koruma düzeyi oluştururken, bir yandan da esnek bir yapılandırma sayesinde, temel koşulların değiştirilmesine hızlı bir tepki sağlanabilir.

Sözlükçe 1:

Region	<i>bölge, yöre</i>
Zusammenwachsen	<i>birleşerek genişleme</i>
Integration	<i>bütünleşme, uyum, entegrasyon</i>
Herrschaftsbereich	<i>iktidar/yetke alanı, burada: yönetim</i>
Gestaltungskraft	<i>düzenleme gücü</i>
legitimiert	<i>meşru</i>
effizient	<i>etkili</i>
Globalisierung	<i>küreselleşme/globalleşme</i>
Integrationsprozess	<i>bütünleşme/uyum/entegrasyon süreci</i>
Osterweiterung	<i>doğuda genişleme</i>
Beitrittskandidat	<i>aday ülke</i>
Mitgliedsstaat	<i>üye ülke</i>
Erweiterung	<i>genişleme/büyüme</i>
Binnenmarkt	<i>iç pazar</i>
globale Wettbewerbsfähigkeit	<i>küresel rekabet gücü</i>
Wachstumsmarkt	<i>büyümekte olan pazarlar</i>
Wirtschaftspartner	<i>iktisadi ortak, ekonomi ortağı</i>
Erweiterungsverhandlungen	<i>genişleme anlaşmaları</i>
Übergangsfristen	<i>geçiş süreleri</i>
Arbeitnehmerfreizügigkeit	<i>işçinin serbest dolaşımı</i>
Dienstleistungsfreiheit	<i>hizmet özgürlüğü</i>
Schutzniveau	<i>koruma düzeyi</i>
Verwerfung	<i>kayma, kırılma, ret; burada: işten çıkarılma</i>
Rahmenbedingungen	<i>çerçeve/temel koşullar</i>

VII.2 Örnek Metin 2: CDU/CSU (Hıristiyan Demokrat Birlik/Hıristiyan Sosyal Birlik)

CDU/CSU. Leistung und Sicherheit. Regierungsprogramm 2002-2006. (s.54-56)

7. Vertrauen für Deutschland in Europa und in der Welt

Voraussetzung für Freiheit und Demokratie ist Sicherheit. Sicherheit und Freiheit für die Menschen in Deutschland können nur im Bündnis mit unseren Partnern und Freunden in Europa und in der Welt geschützt werden. Daran haben die schrecklichen Terroranschläge in New York und Washington am 11. September 2001 nachdrücklich erinnert.

Europa muss man richtig machen

Die Einigung Europas ist das wertvollste Erbe des 20. Jahrhunderts. Die europäische Einigung ist die zentrale Gestaltungsaufgabe, um Frieden und Freiheit dauerhaft zu sichern. Sie muss auf dem Vertrauen der Bürger und auf einer gründlichen öffentlichen Diskussion der Perspektiven für Europa aufbauen. Die Handlungsfähigkeit Europas muss gestärkt werden. Selbstbewusste Nationen und Regionen sind die Bausteine Europas. Ihre geschichtlich gewachsene Vielfalt ist Europas Stärke. Nur mit Föderalismus, Subsidiarität und klar abgegrenzten, kraftvoll wahrgenommenen Kompetenzen der Ebenen Kommune, Region, Nation und Europa kann eine gute Zukunft gestaltet werden.

Deutschland hat an Gewicht in Europa verloren. Die Regierung Schröder zeigt kein echtes Engagement für die europäische Einigung. Sie hat die kleinen Partnerstaaten, darunter vor allem Deutschlands Nachbarn Österreich, wiederholt vor den Kopf gestoßen. Der deutsch-französische Motor der Europäischen Integration stottert, die Beziehungen zu Frankreich wurden vernachlässigt.

CDU und CSU haben in Europa die Fundamente für den Euro als stabile Gemeinschaftswährung gelegt und den Stabilitätspakt in den Europäischen Verträgen durchgesetzt. Die Grundlagen eines stabilen Euro dürfen nicht aufgeweicht werden. Die Unabhängigkeit der Europäischen Zentralbank muss gewahrt und gegen Versuche politischer Einflussnahme verteidigt werden.

Wir werden uns dafür einsetzen, die europäischen Aufgaben gerechter zu finanzieren. Wir wollen die traditionellen europäischen Strukturpolitiken beenden und sie durch einen europäischen Solidaritätsfonds ersetzen, der für Finanztransfers nach objektiven Maßstäben für investive Maßnahmen sorgt. Als Ausgleich zur Konzentration dieser EU-Strukturförderung auf die bedürftigsten Regionen muss allen Mitgliedstaaten und Regionen ein gewisser Entscheidungsspielraum eröffnet werden, der eine gezielte eigenständige Regionalförderung ermöglicht, einen Subventionswettbewerb aber ausschließt. Eine Reform der EU-Finzen muss für einen gerechten Beitrag aller Mitgliedstaaten zum EU-Haushalt sorgen, der ihrem wirtschaftlichen Wohlstand (Bruttoinlandsprodukt in Kaufkraftstandards) entspricht.

Wir werden die EU-Osterweiterung erfolgreich zu Ende führen. Deutschland als Land in der Mitte Europas muss mit allen Nachbarn gleichermaßen partnerschaftlich verbunden sein. Es ist allerdings Aufgabe der amtierenden Bundesregierung, zu einem sachgerechten Abschluss der Beitrittsverhandlungen bis Ende 2002 den Beitrag Deutschlands zu leisten.

Die Osterweiterung der Europäischen Union eröffnet die historische Chance, Frieden, Freiheit und Sicherheit in ganz Europa nachhaltig zu sichern. Die Erweiterung der Europäischen Union wird diesseits und jenseits ihrer bisherigen Grenzen Märkte entwickeln, Arbeitsplätze sichern und den Menschen mehr Wohlstand bringen. Je solider die jetzt laufenden Beitrittsverhandlungen geführt werden, um so eher wird diese Chance genutzt. Die Erweiterung der EU darf weder die Leistungsfähigkeit der Beitrittskandidaten noch die Integrationskraft der Europäischen Union und ihrer Mitgliedsländer überfordern. Flexible, zeitlich nach Branchen und Regionen differenzierte und ausreichend lange Übergangsfristen sind notwendig, bis Arbeitnehmerfreizügigkeit, Niederlassungs- und Dienstleistungsfreiheit in vollem Umfang gewährt werden können. Wir wollen mit einem Aktionsplan für die Grenzregionen Chancen nutzen und Risiken mindern: abgestimmter und beschleunigter Ausbau der Infrastrukturen, gezielte Förderinstrumente für die notwendigen Anpassungsprozesse und eine wirksame Strukturpolitik.

Die deutschen Heimatvertriebenen und die deutschen Volksgruppen in Mittel- und Osteuropa haben heute eine wichtige Brückenfunktion bei der Zusammenarbeit mit Deutschlands östlichen Nachbarstaaten. Auch deshalb verdienen die deutschen Minderheiten im Osten unsere Unterstützung. Die Union wird im Hinblick auf die Osterweiterung der Europäischen Union die berechtigten Anliegen der Heimatvertriebenen zur Sprache bringen. Die in der Europäischen Union geltende Freizügigkeit und Niederlassungsfreiheit ist ein Schritt hin zur Verwirklichung des Rechts auf die Heimat auch der deutschen Vertriebenen – in einem Europa, das sich als Rechts- und Wertegemeinschaft versteht und in dem die Völker und Volksgruppen einträchtig und ohne rechtliche Diskriminierung auch aus der Vergangenheit zusammenleben können. Das Recht auf die Heimat gilt.

Die Vertreibungsdekrete und -gesetze sind Unrecht. Sie stehen im Gegensatz zu Geist und Werten der Europäischen Union und des Völkerrechts. Vertreibung und ethnische Säuberung dürfen nirgendwo Teil der bestehenden Rechtsordnung sein. Im Gegensatz zu SPD und Grünen, die deutsche Aussiedler willkürlich weitgehend von der Aufnahme ausschließen wollen, bekennen wir uns zur Geschichte aller Deutschen. Mit einem „Zentrum gegen Vertreibung“ in Berlin wollen wir ein Zeichen setzen, um an das Unrecht der Vertreibung zu erinnern und es für immer zu ächten.

Wir werden die in Ansätzen stecken gebliebene Reform der Europäischen Institutionen vorantreiben. Wir wollen die demokratische Legitimation der europäischen Institutionen stärken. Das Ziel, eine Union mit 25 oder mehr Mitgliedstaaten handlungsfähig zu halten, ist nicht erreicht. Europa braucht eine Kommission in arbeitsfähiger Größe. Für Gesetzgebung und Budget sollen Parlament und Rat gemeinsam zuständig sein.

Dabei sollten die Sitze im Europäischen Parlament den Mitgliedstaaten – mit Ausnahme einer Mindestanzahl für die Kleinsten – grundsätzlich nach der Bevölkerungszahl zugeordnet werden. Der Rat soll seine Entscheidungen grundsätzlich mit gewichteter Mehrheit treffen. Voraussetzung für den Übergang zu weiteren Mehrheitsentscheidungen ist aber eine klare Kompetenzabgrenzung. Vertragsänderungen, die Aufnahme neuer Mitglieder, die Inanspruchnahme der Generalklauseln, die Steuerpolitik und die Einnahmen der Europäischen Union müssen dagegen in der Einstimmigkeit verbleiben.

Wir setzen uns für eine dem Rang der deutschen Sprache – der in der Europäischen Union von den meisten Menschen als Muttersprache gesprochene Sprache – entsprechende Berücksichtigung in den Institutionen der Europäischen Union ein. Gerade im Interesse der Bürger, die sich an die Europäischen Institutionen wenden, und der mittelständischen Wirtschaft ist es nicht hinzunehmen, wenn Deutsch nur nachrangig benutzt wird. Bei der Verfügbarkeit muttersprachlicher Unterlagen darf Deutsch keiner anderen Sprache nachstehen.

Wir wollen für eine klare Kompetenzabgrenzung zwischen der europäischen und der nationalen Ebene sorgen. Klare Antworten auf die Frage, was Europa entscheiden soll und was die Verantwortung der Mitgliedstaaten und Regionen ist und bleiben muss, festigen das Vertrauen der Bürger, ohne das wir das gemeinsame Haus Europa nicht bauen können. Die Zuständigkeiten der Europäischen Union müssen erkennbar, vorhersehbar und begrenzt sein.

In einem erheblich vergrößerten Europa muss sich die EU auf die Aufgaben beschränken, die nur gemeinsam bewältigt werden können, wozu die Außen-, Sicherheits- und Verteidigungspolitik gehören und der einheitliche Binnenmarkt mit einem funktionierenden wirtschaftlichen Wettbewerb, einheitlicher Außenvertretung und gemeinsamer Währung.

Die nationale oder regionale Ebene behält auf Dauer die Zuständigkeit für alle Politikbereiche, die mit den gewachsenen Traditionen in Zivilisation, Kultur und „Zivilgesellschaft“ besonders eng verbunden sind. Dazu gehören insbesondere der innere Staatsaufbau und die kommunale Selbstverwaltung, die soziale Sicherheit und die Familienstrukturen.

Alle notwendigen grundsätzlichen Regelungen, insbesondere zur Verteilung der Zuständigkeiten zwischen der Europäischen Union und den Mitgliedstaaten, zur Finanzverfassung sowie zu den Institutionen der Europäischen Union und ihren Verfahrensweisen sollen mit der EU-Grundrechte-Charta in einem Verfassungsvertrag zusammengefasst werden.

Çeviri 2:

7. Avrupa'da ve Dünyada Almanya'ya Güven

Özgürlüğün ve demokrasinin ön koşulu güvendir. Almanya'daki insanların güveni ve özgürlüğü ancak Avrupa ve dünyadaki ortaklarımız ve dostlarımız ile korunabilir. 11 Eylül 2001'de New York ve Washington'da gerçekleşen korkunç terör saldırıları bu gerçekliği bütün dünyaya ciddi anlamda hatırlattı.

Avrupa doğru düzenlenmeli ve sağlıklı yapılandırılmalıdır

Avrupa'nın Birleşmesi, 20. yüzyılın en değerli mirasıdır. Avrupa'da barış ve özgürlüğü sürekli güvence altına almanın tek yolu Avrupa'nın birleşmesidir. Bu birleşme, yurttaşların güveni ve Avrupa perspektiflerine ilişkin kapsamlı bir kamu tartışması temelinde gerçekleşmelidir. Avrupa'nın müdahale yeteneği güçlendirilmelidir. Ulusların ve bölgelerin özbilinci Avrupa'nın temelidir. Bu ulusların ve bölgelerin tarih boyu gelişmiş çeşitliliği, Avrupa'nın gücüdür. Belediye, yöre, ulus ve Avrupa boyutunda, ancak federalizmle, küçük birimlerin özerkliğiyle ve kesin sınırlandırılmış ve yoğun bir şekilde hissedilen yetki donanımıyla iyi bir gelecek oluşturulabilir.

Almanya, Avrupa'da ağırlık kaybetmiştir. Schröder yönetimi, Avrupa Birliği'ni gerçek anlamda inanarak savunmamaktadır. Bu yönetim, özellikle Almanya'nın komşusu olan Avusturya başta olmak üzere, küçük üye devletlere olumsuz tavır gösterdi. Avrupa kaynaşmasının motoru olan Almanya Fransa birlikteliği zarar görmüş ve Fransa ile olan ilişkiler ihmal edilmiştir.

CDU ve CSU olarak biz, Avrupa'da sağlam bir ortak para birimi olarak Euro temellerini attık ve Avrupa sözleşmelerinde süreklilik anlaşmasını sağladık. Ortak para birimi Euro'nun temelleri zayıflatılmamalıdır. Avrupa Merkez Bankasının bağımsızlığı savunulup, politik yönden etkileme girişimlerine karşı korunmalıdır.

Avrupa görevlerini daha adil bir şekilde finanse etmeye çalışacağız. Geleneksel *Avrupa'yı* Yapılandırma Politikalarına son verip bu politikanın yerine, yatırımcı önlemler için nesnel ölçütlere göre bütçe aktarımları sağlayan bir Avrupa Dayanışma Fonu getireceğiz. AB yapısının desteklenmesinin en yoksul yörelere odaklanmasını dengelemek

için, tüm üye ülke ve yörelere, bilinçli ve bağımsız bir yerel yönetim sağlayan, sübvansiyon yarışını ise kabul etmeyen belirli bir karar alma özgürlüğü yaratılmalıdır. AB ödenekleri bağlamında tasarlanan bir reform, tüm üye ülkelerin, AB bütçesine dengeli katkısını sağlamalıdır. Sağlanan bu katkıların miktarı, her bir ülkenin ekonomik refahıyla doğru orantılı olmalıdır.

AB'nin doğruya (doğru) genişlemesini başarıyla tamamlayacağız. Avrupa'nın ortasında yer alan Almanya, komşu ülkelerin tümüyle eşit düzeyde dostluk ilişkileri içinde olmalıdır. Üyelik görüşmelerinin doğru sonuçlanması için, Almanya'nın da görüşünü 2002 sonuna kadar belirtmek, tabii ki, şu anda görevde olan federal yönetimin görevidir.

Avrupa Birliğinin doğruya (doğru) genişlemesi, tüm Avrupa'da barışı, özgürlüğü ve güvenliği devamlı olarak güvence altına almak için tarihsel bir fırsat kapısı açar. Avrupa Birliği'nin genişlemesi, şu anki sınırları içinde ve ötesinde pazarlar yaratacak, iş yerleri sağlayacak ve insanların refahını arttıracaktır. Süren tartışmalar ne kadar dayanışma içinde yapılırsa, anılan fırsat o kadar erken değerlendirilebilir. AB'nin büyümesi, aday ülkelerin başarım yeteneğini ve AB ile üye ülkelerin uyum gücünü aşmamalıdır. İşçinin serbest dolaşımının, yerleşim ve çalışma özgürlüğünün tam olarak sağlanması için, esnek, zaman bakımından alanlara ve bölgelere göre ayarlanmış ve yeterince uzun geçiş süreleri gereklidir. Sınır bölgeleri için geliştirilecek bir eylem planı ile, fırsatları değerlendirmek ve tehlikeleri azaltmak istiyoruz. Bu fırsatlara, alt yapı hizmetlerinin kararlı ve hızlandırılmış bir şekilde tamamlanması, gerekli olan uyum süreçleri için amaçlı destek enstrümanları yaratma ve etkili bir yapılandırma politikası dahildir.

Almanya'dan sürgün edilmiş olan Almanlar ve Orta ve Doğu Avrupa'da bulunan Alman nüfus, Almanya ve doğudaki komşu ülkeleri arasındaki iş birliği konusunda önemli bir köprü işlevi taşımaktadır. Partimiz⁴², Avrupa Birliği'nin doğruya (doğru) genişlemesi, vatandan sürülenlerin haklı taleplerini dile getirecektir. Avrupa Birliğinde geçerli olan seyahat özgürlüğü ve yerleşim özgürlüğü, Alman sürgünlerin de vatan hakkının gerçekleşmesine doğru atılmış olan bir adımdır. Bu adım, kendini bir hukuk ve değerler birliği olarak tanımlayan ve halkların barış içinde ve geçmişten kalma da olsa,

⁴² Burada 'birlik' anlamında: CDU (Hıristiyan-Demokrat Birlik) ve CSU (Hıristiyan-Sosyal Birlik) partilerinin birleşimi

hukuksal bir ırkçılık olmaksızın bir arada yaşayabileceği bir Avrupa içinde atılacaktır. Vatan hakkının geçerli olması hâlâ önemlidir.

Sürgün kararları ve yasaları haksızlıktır. Bu kararlar ve yasalar, Avrupa Birliğinin ve Devletler Hukuku'nun düşününe ve değerlerine aykırıdır. Sürgün ve ırksal temizleme hiçbir yerde hukuk düzeninin bir parçası olmamalıdır. Alman sürgünlerini vatana almaktan geniş çapta keyfi olarak kaçınmayı tercih eden SPD (Almanya Sosyal Demokrat Partisi) ve Bündnis'90/Die Grünen (İttifak'90/Yeşiller) partilerine karşın biz, tüm Almanların tarihini kabulleniyoruz. Sürgünün haksızlığını hatırlatmak ve sürgünü ebediyen dışlamak için, Berlin'de kurulacak olan "Sürgüne Karşı Mücadele Merkezi" bir simge olacaktır.

Daha başlangıcında tıkanan Avrupa Kurumlar Reformunu yeniden canlandıracağız. Avrupa kurumlarının demokratik meşruiyetini de güçlendirmek istiyoruz. 25 ya da daha fazla üye ülkeyi barındıran bir birliğin müdahale yeteneğini koruma hedefine ulaşamamıştır. Avrupa'nın, çalışabilir boyutta bir komisyona gereksinimi vardır. Yasama ve bütçeye ilişkin kararları, parlamento ve konsey birlikte vermelidir.

Avrupa Parlamentosundaki üyelik dağılımı üye ülkelere, (en küçük üye devletler için bir üyelik olmak istisna olmak üzere) ikeli bir şekilde nüfus miktarına göre dağıtılmalıdır. Konsey kararları, ilke olarak oy çokluğuyla çıkmalıdır. Yapılacak olan başka çoğunluk kararlarına geçilmesinin ön koşulu, ise belirgin bir yetki sınırlamasıdır. Karar alma süreçlerinde, Avrupa Birliği bağlamında antlaşma değişiklikleri, yeni üye alımı, genel özel hükümlerden yararlanma, vergi politikası ve gelirler konularında oy birliği aranmalıdır.

Biz, Avrupa Birliği kurumlarında, (Avrupa Birliğinde en çok insan tarafından ana dili olarak konuşulan dil olan) Almanca'ya, konumuna uygun bir şekilde önem verilmesi için uğraşacağız. Özellikle, Avrupa kurumlarına başvuran yurttaşlar ve orta sınıf ekonomisi açısından, Almancanın ilk sırada kullanılmaması kabul edilemez. Ana dilli evrakların geçerliliği konusunda, Almancanın sırası, hiçbir dilden sonra gelemez.

Avrupa ve ulusal boyut arasında belirgin bir yetki sınırlaması sağlamak istiyoruz. Avrupa'nın hangi kararları vereceği; üye ülkelerin ve bölgelerin ne gibi sorumluluklar taşıdığı ve taşıyacağı sorularına açık yanıtlar, ortak evimiz olan Avrupa'dan

vazgeçmeksizin yurttaşların güvenini sağlamlaştırır. Avrupa Birliği'nin görevleri net, öngörülebilir ve sınırlı olmalıdır.

Oldukça büyük olan Avrupa'da, Avrupa Birliği, sadece birlikte üstesinden gelinebilecek görevlerle sınırlı kalmalıdır. Dış güvenlik ve savunma politikası, işleyen bir ekonomik rekabeti olan dengeli iç pazar, dengeli dış temsilcilikler ve ortak para bu görevler arasındadır.

Medeniyet, kültür ve "sivil toplum" konularındaki yerleşik geleneklerle iç içe olan tüm politika alanlarının sorumluluğu da, devamlı olarak ulusal ya da bölgesel boyutta kalacaktır. Özellikle devletin iç yapısı ve yerel yönetimler, sosyal güvenlik ve aile yapısı bu görevler arasındadır.

Özellikle Avrupa Birliği ile üye ülkeler arasındaki görev dağılımı, mali yasa ve Avrupa Birliği kurumları ve bunların işleyişlerine ilişkin gerekli tüm temel düzenlemeler, AB Temel Hakları Sözleşmesi yardımıyla, bir anayasa sözleşmesinde toplanmalıdır.

Sözlükçe 2:

öffentliche Diskussion	kamusal tartışma
Baustein	yapı taşı, temel
Föderalismus	federalizm
Subsidiarität	küçük birimlerin özerkliği
Kompetenz	Yeti/ kompetens
Kommune	yerel yönetim
Region	bölge/yöre
Engagement	angaje olma/inanarak savunma
Partnerstaat.	üye devlet
Motor	motor
Fundament	temel
Gemeinschaftswährung	ortak para birimi
Unabhängigkeit	bağımsızlık
finanzieren	finanse etmek/karşılama
Strukturpolitik	yapılandırma politikası
Solidaritätsfonds	dayanışma fonları/sağlama bütçesi
Finanztransfer	finans/bütçe aktarımı
investive Maßnahmen	yatırımcı önlemler

EU-Strukturförderung	<i>AB yapısının desteklenmesi</i>
Entscheidungsspielraum	<i>karar alma esnekliği/özgürlüğü</i>
Subventionswettbewerb	<i>sübvansiyon yarışı</i>
Reform	<i>reform</i>
Wohlstand	<i>refah</i>
Bruttoinlandsprodukt	<i>gayri safi yurtiçi hasıla</i>
Kaufkraftstandart	<i>alım gücü standardı</i>
Leistungsfähigkeit	<i>başarım yeteneği</i>
Beitrittskandidat	<i>aday ülke</i>
Integrationskraft	<i>Bütünleşme / uyum / entegrasyon gücü</i>
Niederlassungsfreiheit	<i>yerleşim özgürlüğü</i>
Aktionsplan	<i>eylem planı</i>
Grenzregion	<i>sınır bölge(si)</i>
Anliegen	<i>talep</i>
Vertreibungsdekrete	<i>sürgün kararları</i>
Vertreibungsgesetze	<i>sürgün yasaları</i>
Völkerrecht	<i>Milletler Hukuku</i>
Zentrum gegen Vertreibung	<i>Sürgüne Karşı Mücadele Merkezi</i>
ächten	<i>dışlamak</i>
Europäische Institutionen	<i>Avrupa kurumları</i>
demokratische Legimitation	<i>demokratik meşruiyet</i>
arbeitsfähig	<i>çalışabilir</i>
Rat	<i>konsey</i>
gewichtete Mehrheit	<i>oy çokluğu</i>
Inanspruchnahme	<i>yararlanma</i>
Generalklausel	<i>genel özel hüküm</i>
Rang	<i>sıra, burada: konum</i>
Verfügbarkeit	<i>geçerlilik</i>
Kompetenzabgrenzung	<i>yeti sınırlaması</i>
kommunale Selbstverwaltung	<i>yerel (öz)yönetimler</i>
Finanzverfassung	<i>mali yasa</i>
EU-Grundrechte-Charta	<i>AB temel haklar sözleşmesi</i>
Verfassungsvertrag	<i>anayasa sözleşmesi</i>

VII.3 ÖrneK Metin 3: Bündnis '90/Die Grünen (İttifak'90/Yeşiller)

Yeşil etkisini gösterir. 2002-2006 seçim programımız. Bündnis 90/Die Grünen.(s. 83)

4.2. Europäische Demokratie

Das Europa, das wir zusammen mit unseren europäischen Schwesterparteien anstreben, ist das Europa der Demokratie und der Solidarität, das eine sozial gerechte und ökologische Politik nach innen und nach außen vertritt, eine Europäische Union, die den Menschen innerhalb und außerhalb ihrer Grenzen nützt. Sie spielt eine aktive Rolle bei der sozialen und ökologischen Gestaltung der Globalisierung. Sie setzt Maßstäbe für andere. Bei den Verhandlungen für den Erhalt des Klimaschutzes hat sie dieses bereits getan. Die Europäische Union ist der bisher am weitesten reichende Ansatz für eine gemeinsame Verantwortung von

Staaten, die dafür Teile der eigenen Souveränität abgeben, um neue, europäische Handlungsspielräume zu bekommen. Die Übertragung von Kompetenzen darf aber nicht zu einem Verlust an demokratischer Mitsprache und Kontrolle führen. Deutschland darf seine europäische Politik nicht auf nationale Interessen reduzieren. Wir wollen eine Politik der klugen Einbindung und der Selbstbeschränkung.

Die europäische Integration vertiefen

Die europäische Integration ist für uns der Rahmen, in dem die

Bundesrepublik Deutschland zusammen mit ihren europäischen Nachbarn am wirkungsvollsten zur Gestaltung einer europäischen und internationalen Friedensordnung beitragen kann. Unser Kernanliegen ist die Demokratisierung der EU. Damit Frauen und Männer gleichberechtigt die Demokratisierung Europas vorantreiben können, setzen wir uns dafür ein, dass einerseits durch eine koordinierte Gleichstellungspolitik jede Form der Diskriminierung von Frauen beseitigt wird und andererseits Parteiengesetze dafür sorgen, dass die politische Repräsentation von Frauen auf allen Ebenen gestärkt wird.

Einklagbare Grundrechte, eine verstärkte Einwirkungsmöglichkeit der Bürgerinnen und Bürger, eine klare Zuordnung von Verantwortlichkeiten in der EU sowie größere Transparenz und die Fortentwicklung des europäischen Sozialmodells sind für uns die zentralen Zielsetzungen. Wir werden uns dafür einsetzen, dass der seit Anfang des Jahres arbeitende Konvent einen Verfassungsentwurf vorlegt, der diesen Prinzipien folgt. Die EU muss die volle parlamentarische Verantwortung sichern. Das EU-Parlament ist zu stärken, unter anderem durch das Recht, die/den Kommissionspräsidentin/en zu wählen. Die Verfassung soll den Bürgerinnen und Bürgern in einem europaweiten Referendum vorgelegt werden. Wir müssen diese Chance für eine demokratische Erneuerung des europäischen Integrationsprozesses nutzen. Wir begrüßen die

Internationale Deklaration der Sprachen-Rechte, die der Internationale PEN-Club 1996 an die UNESCO eingereicht hat. Wir wollen, dass die regionalen und nationalen Sprachen innerhalb der EU weiterhin gepflegt werden.

Erweiterung vorantreiben

Europa wird ohne die Überwindung seiner Teilung nicht dauerhaft stabil werden. Ein geeintes Europa sichert aber nicht nur den Frieden in Europa, sondern bietet wirtschaftliche und kulturelle Perspektiven für die gegenwärtigen und zukünftigen Mitglieder der Europäischen Union sowie aller Staaten der Region. Wir setzen uns für den sorgfältigen, aber zügigen Abschluss der Erweiterungsverhandlungen und für eine schnelle Ratifizierung der Beitrittsverträge ein. Die ersten neuen Mitgliedstaaten sollen an den Europawahlen 2004 als Mitglieder teilnehmen. Wir halten an der Integrationsperspektive für die Türkei fest. Sobald sie die menschen- und minderheitenrechtlichen und demokratischen Kriterien erfüllt hat, sollten Beitrittsverhandlungen begonnen werden. Unabhängig von der Erweiterung bleibt die Ausgestaltung und die Vertiefung der engen Nachbarschaft zu Russland, der Ukraine und anderer Staaten eine wichtige Aufgabe der Europäischen Union und auch der Bundesrepublik Deutschland. Wir wollen nicht, dass die Bildung gemeinschaftlicher Eingreiftruppen zu Schaffung einer neuen militärischen Großmacht Europäische Union führt.

Çeviri 3:

[...]

4.2. Avrupa'da Demokrasi

Avrupadaki kardeş partilerimizle birlikte hedeflediğimiz Avrupa, hem içte hem dışta toplumsal bakımdan eşit ve çevreci bir politikayı temsil eden, demokrasi ve istikrar temelli bir Avrupa'dır. Gerek ülke içinde gerekse dışında insanların yararlanabileceği bir Avrupa Birliği bizim temel amacımızdır. Küreselleşmenin toplumsal ve çevresel biçimlenmesinde, Avrupa Birliği'nin etkin bir rolü vardır. Birlik, başkalarına ölçütler koymaktadır ve 'İklimi Koruma'nın devamlılığı için yapılan görüşmelerde, bu özelliğini göstermiştir. Avrupa Birliği, Avrupa kapsamında yeni hareket alanları edinebilmek için, bağımsızlığından ödün veren devletlerin ortak sorumluluğunun en ileri giden girişimidir. Ancak yetkilerin aktarımı, demokratik katılımın ve denetimin kaybı anlamına gelmemelidir. Almanya, Avrupa politikasını ulusal çıkarlara indirgememelidir. Biz, akıllı katılım ve öz sınırlamaya dayanan bir politika istiyoruz.

Avrupa Entegrasyonunu Güçlendirmek

Avrupa'nın entegrasyonu, bizim için, Federal Almanya'nın, Avrupa ve uluslar arası bir barış düzeninin oluşmasına Avrupalı komşularımızla birlikte en etkin biçimde katkı sağlayabileceğimiz bir oluşumdur. Bizim temel amacımız, AB'nin demokratikleştirilmesidir. Avrupa'nın demokratikleştirilmesini kadınların ve erkeklerin eşit olarak ilerletebilmesi için, biz elimizden geleni yapacağız. Bu ilerlemeyi, bir yandan eşgüdümsel bir eşitleme politikasıyla, kadınlara karşı yapılan her türlü ayrımcılığın yok edilmesiyle; diğer yandan da, kadınların politik temsilini her alanda güçlendiren parti yasalarıyla sağlayacağız.

Temel haklar, kadın ve erkek yurttaşların daha güçlü bir katılım olanağı, AB içindeki sorumlulukların kesin bir şekilde dağılımı, daha büyük bir şeffaflık ve 'Avrupa Toplum Modeli'nin daha da geliştirilmesi, bizim temel hedeflerimizdir. Yılın başından beri çalışan kurultayın, bu ilkelere uyan bir anayasa taslağı çıkartması için uğraşacağız. AB, parlamento sorumluluğunu tamamen güvence altına almalıdır. Komisyon başkanını seçme hakkı da olmak üzere, AB parlamentosu güçlendirilmelidir. Anayasa, Avrupa çapında

gerçekleştirilen bir referanduma sunulmalıdır. Avrupa uyum sürecinin demokratik bir şekilde yenilenmesi fırsatını kullanmalıyız. Uluslar arası PEN Kulübü'nün⁴³ 1996 yılında UNESCO'ya sunduğu uluslar arası dil hakları bildirgesini bütünüyle kabul ediyoruz. AB sınırları içerisinde yerel ve ulusal dillerin itina ile korunmasını da istiyoruz.

Genişlemeyi Hızlandırmak

Avrupa, bölünmeyi aşamadığı sürece uzun vadede sağlam kalmayacaktır. Bütünleşmiş bir Avrupa, Avrupa'da sadece barışı güvence altına almaz; aynı zamanda Avrupa Birliği'nin şu anki ve gelecekteki üyelerine ve bölgedeki tüm devletlere iktisadi ve kültürel perspektifler sunar. Biz, genişleme görüşmelerinin itinalı ama hızlı bir şekilde karar altına alınmasından ve katılım sözleşmelerinin bir an önce onaylanmasından yanayız. İlk yeni üye ülkeler, 2004 Avrupa seçimlerine üye olarak katılmalıdır. Türkiye'nin uyum sürecine ilişkin görüşümüz konusunda kararlıyız. Türkiye, insan hakları, azınlık hakları ve demokratik ölçütleri yerine getirdiğinde, üyelik görüşmeleri başlatılmalıdır. Genişlemeden bağımsız olarak, Rusya, Ukrayna ve başka ülkelerle olan sıkı komşuluk ilişkilerinin geliştirilip güçlendirilmesi, AB'nin ve Federal Almanya'nın önemli görevleri arasındadır. Ortak Savunma Birliği ile AB'nin yeni bir askeri güce dönüşmesini istemiyoruz.

Sözlükçe 3:

Schwesterpartei	<i>kardeş parti</i>
Demokratie	<i>demokrasi</i>
Solidarität	<i>dayanışma</i>
Klimaschutz	<i>iklim koruma</i>
Souveränität	<i>bağımsızlık</i>
Handlungsspielräume	<i>hareket alanları</i>
Einbindung	<i>katılım</i>
Selbstbeschränkung	<i>öz sınırlama</i>
Integration	<i>bütünleşme, uyum, entegrasyon</i>
International	<i>uluslar arası</i>
Friedensordnung	<i>barış düzeni</i>
Kernanliegen	<i>temel amaç</i>
Demokratisierung	<i>demokratikleştirme</i>
Diskriminierung	<i>ayrımcılık</i>

⁴³ PEN Kulübü: Yazıyı sanat olarak yapan ve yazı yazma özgürlüğü için gerekli olan koşulları korumaya çalışan kulüp.

Parteiengesetze	<i>parti yasaları</i>
Repräsentation	<i>temsil</i>
Transparenz	<i>şeffaflık</i>
europäisches Sozialmodell	<i>Avrupa toplum modeli</i>
Konvent	<i>kurultay</i>
Verfassungsentwurf	<i>anayasa taslağı</i>
Parlamentarisch	<i>parlamenter</i>
Kommissionspräsidentin/-en	<i>komisyon başkanı</i>
Referendum	<i>referandum</i>
Deklaration	<i>bildirge</i>
PEN-Club	<i>PEN kulübü</i>
Erweiterungsverhandlungen	<i>genişleme görüşmeleri</i>
Ratifizierung	<i>onaylanma</i>
Beitrittsverträge	<i>katılım sözleşmeleri</i>
Integrationsperspektive	<i>entegrasyon perspektifi</i>

VII.4 Örnek Metin 4: SPD (Almanya Sosyal Demokrat Partisi)

Yenilenme ve Dayanışma. 2002-2006 Hükümet programı. Almanya'da Biz. SPD. (s.26)

4. ARBEITSMARKT

Zentrales Ziel der Beschäftigungs- und Arbeitsmarktpolitik ist die Vollbeschäftigung. Dieses Ziel ist schrittweise erreichbar. Wir tun alles, was dazu im eigenen Land und in Europa getan werden kann.

Die zeitgemäße Ausgestaltung der Arbeitsmarktpolitik ist dabei ein wichtiges Instrument.

Arbeitsmarktpolitik trägt dazu bei, Angebot und Nachfrage am Arbeitsmarkt besser aufeinander abzustimmen. Und sie kann Brücken in den ersten Arbeitsmarkt bauen. Unser Kompass hierbei: die soziale Balance zwischen wirtschaftlichen Notwendigkeiten und den Sicherheitsbedürfnissen der Arbeitnehmerinnen und Arbeitnehmer.

Neben den Arbeitslosen müssen auch die sogenannten „Stillen Reserven“ unseres Arbeitsmarktes vermittelt werden, bevor offene Stellen durch Zuwanderung besetzt werden:

- Die Erwerbsquote bei Frauen steigt in Deutschland – auch durch die Erfolge unserer Politik, sie ist aber noch zu niedrig. Die bessere Vereinbarkeit von Familie und Beruf kann zu einer höheren Frauenerwerbstätigkeit beitragen.
- Aus der Generation der 55-Jährigen und Älteren stehen nur 39 % aktiv im Erwerbsleben. Das tatsächliche Renteneintrittsalter muss mittelfristig über die heute durchschnittlich gut 59 Jahre wieder in Richtung der gesetzlichen Altersgrenze verändert werden. Die Erfahrungen und das Können dieser Generation sind unverzichtbar.

■ DIE WEICHEN SIND GESTELLT

Wir sorgen für die, die auf dem Arbeitsmarkt nur schwer Fuß fassen können. Wir bekämpfen erfolgreich die Arbeitslosigkeit bei Schwerbehinderten – 50.000 neue Jobs bis Herbst 2002 – und bei Langzeitarbeitslosen. Wir haben mit dem Jugendsofortprogramm „JUMP“ schon über 400.000 jungen Menschen eine berufliche Chance geschaffen.

Das seit dem 1.1.2002 gültige Job-AQTIV-Gesetz ist eine strukturelle Neuerung. Es setzt auf Prävention und auf zielgerichtete Vermittlung. Vor dem Hintergrund von 1,2 Mio. offenen Stellen ist eine breit angelegte nachhaltige Vermittlungsoffensive als beschäftigungspolitischer Impulsgeber gefordert.

Das Gesetz muss nun konsequent angewendet werden: Vermittlung muss möglichst beginnen, bevor Arbeitslosigkeit eingetreten ist. Das kann weiterführende Qualifizierung erfordern. Und es muss zwischen Arbeitnehmer und Bundesanstalt für Arbeit früh eine Vereinbarung zur Wiedereingliederung getroffen werden, die für beide Seiten verbindlich ist.

Auch niedrig entlohnte Beschäftigung muss für Arbeitnehmer attraktiv sein. Das „Mainzer Modell“ trägt wesentlich dazu bei, wenn es überall aktiv genutzt wird. Nach einer Erprobungsphase werden bundesweit über Sozialversicherungszuschnitt und Kindergeldzuschlag Anreize zur Arbeitsaufnahme im Einkommensbereich von 325 bis 800 € gegeben.

■ DIE NÄCHSTEN SCHRITTE

Weitere Maßnahmen auf dem Arbeitsmarkt sind erforderlich:

Vor dem Hintergrund eines beklagten Fachkräftemangels in verschiedenen Arbeitssegmenten ist eine breit angelegte nachhaltige Offensive „Arbeit und Qualifizierung“ als beschäftigungspolitischer Impuls gefordert.

Qualifikation ist der beste Schutz vor Arbeitslosigkeit. Erforderlich ist ein breiter Mix von Weiterbildungsangeboten aller Qualifikationsstufen und Berufsbilder mit jeweils klarer Zukunfts- und Marktorientierung. In diesem Sinn ist auch die Weiterbildungslandschaft in Deutschland neu zu strukturieren. Die Qualifizierungsoffensive soll insbesondere Klein- und Mittelbetrieben und den dortigen Beschäftigten zugute kommen. Eine erfolgreiche Umsetzung der Qualifizierungsoffensive muss durch attraktive Leistungsanreize an die Beteiligten unterstützt werden.

Die Verzahnung von Arbeitslosenhilfe und Sozialhilfe für Arbeitslose ermöglicht konzentrierte Bemühungen im Interesse der Langzeitarbeitslosen für eine bessere, schnellere Vermittlung in Beschäftigung. Wir bekennen uns zur besonderen Verantwortung gegenüber den Schwächeren in unserer Gesellschaft. Deswegen wollen wir im Rahmen der Reform der Arbeitslosen- und Sozialhilfe keine Absenkung der zukünftigen Leistungen auf Sozialhilfeniveau. Die finanziellen Auswirkungen für die Kostenträger werden in der Gemeindefinanzreform zu berücksichtigen sein.

Das klassische Regel-Arbeitsverhältnis wird auch künftig dominieren. Es wird jedoch zunehmend ergänzt durch andere Beschäftigungsformen wie z. B. befristete Arbeitsverhältnisse, Teilzeitarbeit, Werkverträge, Zeitarbeit, Telearbeit oder Jobrotation. Wir wollen diese flexiblen Ergänzungen zum Regelarbeitsverhältnis gestalten und dabei soziale Sicherheit gewährleisten.

Alle Arbeitsverhältnisse müssen klar normiert, sozial abgesichert und existenzsichernd sein. Flexibilität darf nicht zulasten sozialer Sicherheit gehen.

Der offizielle Arbeitsmarkt für einfache, personenbezogene Dienstleistungen liegt brach. Wir wollen die Beschäftigungspotentiale dieses Sektors stärker erschließen. Arbeit muss sich mehr lohnen als der Bezug sozialer Leistungen.

Die Zahl der regelmäßigen Überstunden ist zu hoch. Das ist volkswirtschaftlich unvernünftig und sozialpolitisch inakzeptabel. Vorrangig die Tarifparteien müssen sich um klare Vereinbarungen zu ihrer sinnvollen Begrenzung bemühen.

Wir brauchen intelligente Arbeitszeitmodelle, die Beschäftigung sichern und neue Arbeitsplätze schaffen. Neue Formen der Arbeitsorganisation und der Arbeitszeiten bieten große Chancen für den Einzelnen und eine bessere Vereinbarkeit von Familie und Beruf.

Einer modernen und flexiblen Arbeitszeitpolitik kommt eine entscheidende Rolle bei der Bekämpfung der Arbeitslosigkeit zu. In der Nutzung flexibler Arbeitszeitgestaltung liegt ein großes Beschäftigungspotential, das durch die Förderung qualifizierter Teilzeit- und tarifvertraglich vereinbarter Arbeitszeitmodelle stärker erschlossen werden muss.

Wir wollen eine flexiblere Verteilung der Lebensarbeitszeit in Form von Arbeitszeitkonten. Schwankungen im Erwerbsverlauf sind so besser auszugleichen. Dazu ist

- die Absicherung von Zeitguthaben im Konkursfall,
- die arbeitsrechtliche Regelung von Langfrist-Arbeitszeitkonten,
- die Möglichkeit des Ansparens von Arbeitszeit für Qualifizierung,
- die Ausgestaltung von Langfrist-Arbeitszeitkonten und
- der Abbau von Überstunden notwendig.

■ REFORM DER BUNDESANSTALT FÜR ARBEIT

Die Bundesanstalt für Arbeit und insbesondere die Arbeitsvermittlung werden grundlegend reformiert und modernisiert. Die Bundesanstalt behält primär die Aufgabe, Arbeitslosigkeit verhindern zu helfen und – wo sie eintritt – sie schnellstmöglich zu beheben. Aufbau und Arbeitsweise der Bundesanstalt müssen ausgerichtet sein auf die Veränderungen am Arbeitsmarkt und in der Arbeitsmarktpolitik.

Die Bundesregierung hat die Kommission „Moderne Dienstleistungen am Arbeitsmarkt“ (Hartz-Kommission) eingesetzt. Sie hat den Auftrag, bis Sommer 2002 konkrete Vorschläge zur Umgestaltung und zur künftigen Arbeitsweise der BA vorzulegen.

Çeviri:

[...]

4. İş Piyasası

İstihdam ve iş piyasası politikasının temel hedefi tam istihdamdır. Bu hedefe adım adım ulaşmak olanaklıdır. Biz bu konuda, kendi ülkemizde ve Avrupa'da yapılabilecek her şeyi yapacağız.

İş piyasası politikasının çağa uygun bir şekilde düzenlenmesi burada uygun bir araçtır, zira iş piyasası politikası, iş piyasasında arz ve talebin geliştirilebilir uyumuna katkı sağlar. Bu politika, yeni iş piyasasına köprü olabilir. Bu konuda kullandığımız pusula, ekonomik gereksinimlerle işçilerin sosyal güvenlik ihtiyaçları arasındaki toplumsal dengeyi kurmaktır.

Boş iş yerleri göçle gelen nüfusla dolmadan önce, işsizlerin yanı sıra, iş piyasamızın "gizli rezervleri" de ortaya çıkarılmalıdır:

- Yürüttüğümüz politka ile Almanya'da çalışan (geliri olan) kadınların oranı yükselmektedir. Ancak bu oran henüz yeterli değildir. Aile ve çalışma alanının daha iyi bir şekilde bütünleşebilmesi, çalışan kadın oranının yükselmesine katkı sağlayabilir.
- 55 yaş ve üstü kuşakların sadece %39'u etkin bir şekilde iş hayatındadır. Bugün ortalama 59 olan asıl emeklilik yaşı, bir süre sonra yine yasal yaş sınırı doğrultusunda değiştirilmelidir, çünkü bu kuşağın deneyimleri ve becerileri vazgeçilmezdir.
- **Yönümüzü Belirledik**

İş piyasasına uyum sağlamada zorlananlarla özellikle ilgileniyoruz. Ağır derecede engelliler için (güz 2002'ye kadar 50.000 yeni iş yeri) ve uzun süre işsiz kalanlar için işsizlik sorununa karşı başarıyla mücadele ediyoruz. "JUMP" adındaki dolaysız gençlik programıyla şimdiden 400.000'i aşkın genç insana bir meslek olanağı yarattık.

1.1.2002 tarihinden beri geçerli olan Akit İş Yasası, yapısal bir yenilemedir. Bu program, önlem almaya ve hedefe yönelik aracılığa dayanıyor. 1,2 milyon boş iş yeri gerçeğinin yanında, istihdam politikasına dayanan bir güç kaynağı olarak geniş ve uzun vadeli bir aracı kuruma ihtiyaç vardır.

Yasa şimdi istikrarla uygulamaya konulmalıdır: işsizlik ortaya çıkmadan, aracılık mümkün olduğunca devreye girmelidir. Bu durum, kısmi bir yetkinlik gerektirebilir. İşçi ile Federal İş Kurumu arasında, her iki taraf için bağlayıcı olan bir 'yeniden yerleştirme' anlaşması vaktinde yapılmalıdır.

Düşük ücretli işler de işçi için çekici olmalıdır. "Mainz Modeli", her yerde etkin bir şekilde kullanıldığında, istihdam sorununun çözümüne önemli katkılar sağlayacaktır. Bir deneme aşamasından sonra, ülke çapında sosyal sigorta ve çocuk parasında bir ek ödemeye, 325 ile 800 Euro'luk gelir sağlayan iş alanlarına işçi alımı doğrultusunda teşvikler yapılıyor.

▪ Sonraki Adımlar

İş piyasasında başka önlemler de gereklidir: Farklı iş alanlarında şikayetçi olunan uzman yetersizliği gerçeği önünde, iş politikasına dayanan bir teşvik olarak geniş ve uzun süreli bir "iş ve nitelikli olma" mücadelesi gereklidir.

İşsizlikten korunmanın en iyi yolu, nitelikli (kalifiye) olmaktan geçer. Gerekli olan, tüm kalifiye dereceleri ve meslek türleri, net bir gelecek ve piyasa rehberi de olan zengin gelişim önerileridir. Bu anlamda, Almanya'nın geliştirme alanı da yeniden yapılandırılmalıdır. Yeterlik uygulaması özellikle küçük ve orta boy işletmelerin (KOBİ) ve bu işletmelerde çalışanların yararına olacaktır. "Nitelikli çalışan" uygulamasının başarıyla etkinleştirilmesi, katılımcıların, çekici performans motivasyonları yardımıyla teşvik edilerek desteklenmelidir.

İşsizlere sağlanan işsizlik ödeneği ve sosyal yardımın iç içe geçmesi, uzun süreli işsizlere yönelik, daha iyi ve daha hızlı bir iş bulma aracılığı için yoğun çabalara olanak tanıyor. Toplumumuzun daha güçsüz olanlarına karşı özel bir sorumluluk taşıyoruz. Bu nedenle işsizlik ve sosyal yardım reformu çerçevesinde, gelecekteki performansların,

sosyal yardım seviyesine indirilmesini istemiyoruz. Masrafları üstlenenlere yansıyan mali etkiler, yerel yönetimler reformunda göz önünde tutulmak zorunda olacaktır.

Klasikleşmiş düzenli iş ilişkileri gelecekte baskın olacaktır. Ancak bunlara giderek artan bir şekilde, sınırlı çalışma ilişkileri, yarı zamanlı çalışma, istisna sözleşmeleri, dönem işi, uzaktan çalışma gibi farklı istihdam biçimleri eklenmektedir. Bu esnek eklemeleri düzenli çalışma ilişkileri haline getirmek, böylece sosyal güvenlik sağlamak istiyoruz.

Tüm iş ilişkileri açıkça yasallaştırılmış, sosyal güvenlik kapsamında ve yaşama güvencesi verecek şekilde olmalıdır. Esneklik uğruna sosyal güvenlikle ödün verilmemelidir.

Kişilere sağlanan basit hizmetler, formel iş piyasasına yönelik verimliliği sağlamayacaktır. Biz bu sektörün istihdam potansiyelini daha güçlü kılmak istiyoruz. İş, sosyal performanstan daha değerli olmalıdır.

Düzenli fazla mesai saatlerinin miktarı çok yüksek. Bu durum, ulusal ekonomi bakımından doğru değil ve sosyal politika bakımından da kabul edilemez. Öncelikle toplu iş sözleşmesi tarafları bu mesai saatlerinin mantıklı bir şekilde sınırlanması için net anlaşmalar hedeflemelidir.

İş güvencesi sağlayan ve yeni iş yerleri yaratan akıllıca hazırlanmış çalışma saatleri modellerine ihtiyacımız var. İş organizasyonu ve çalışma saatlerinin yeni biçimleri, bireye daha iyi olanaklar, aile ve meslek içinse daha iyi bir bütünlük sunar.

İşsizlikle mücadelede, çağdaş ve esnek bir çalışma saatleri politikası önemli bir rol oynar. Esnek çalışma saatleri düzeninin kullanımında, nitelikli yarı zamanlılar ve toplu sözleşmeliler için anlaşılan çalışma saatleri modelinin desteklenmesiyle ortaya çıkacak büyük bir istihdam potansiyeli söz konusudur.

Çalışma saatlerinin düzenlenmesinde daha esnek bir dağılım amaçlıyoruz. Geçiş sürecindeki dalgalanmalar böylece daha iyi dengelenebilir. Bunun için gerekli olanlar:

- iflas durumunda, önceden çalışılmış saatlerin güvence altına alınması,
- uzun süreli çalışma saatleri çizelgelerinin (fazla çalışılan saatlerin yerine boş saatler ya da fazla izin saatlerinin yerine çalışılmasını sağlayan esneklik), iş hukukuna dayanarak düzenlenmesi,
- mesleki eğitim için çalışma saatleri biriktirme olanağı,
- uzun süreli çalışma saatleri çizelgelerinin yeniden düzenlenmesi
- fazla mesai saatlerinin kaldırılması.

■ Federal İş Bulma Kurumu Reformu

Federal İş Bulma Kurumu ve özellikle iş aracılığı temelden yenilenip çağdaştırılacak. Federal İş Bulma Kurumu'nun öncelikli görevi, işsizliği önlemeye katkıda bulunmak ve işsizliği mümkün olduğunca ortadan kaldırmaktır. Merkezin yapısı ve çalışma şekli, iş piyasasına ve iş piyasası politikasına bağlı olmalıdır.

Federal hükümet, "iş yerinde çağdaş hizmet" komisyonunu (Hartz komisyonu) yürürlüğe koydu. Komisyon, 2002 yazına kadar, merkezin yeniden düzenlenmesine ve gelecekteki çalışma şekline ilişkin somut öneriler getirmekle yükümlüdür.

Sözlükçe 4:

Beschäftigungspolitik	<i>istihdam politikası</i>
Vollbeschäftigung	<i>tam istihdam</i>
Angebot	<i>arz</i>
Nachfrage	<i>talep</i>
Stille Reserven	<i>gizli rezervler</i>
Erwerbsquote	<i>gelir oranı</i>
Vereinbarkeit	<i>bütünleşebilirlik, bütünleşebilme</i>
Renteneintrittsalter	<i>emeklilik yaşı</i>
Schwerbehinderte	<i>ağır (derecede) engelliler</i>
Langzeitarbeitslose	<i>uzun süreli işsizler</i>
Jugendsofortprogramm	<i>dolaysız gençlik programı</i>
JOB-AQTIV-Gesetz	<i>akit iş yasası</i>
Prävention	<i>önlem alma</i>

Vermittlungsoffensive	aracı kurum
Impulsgeber	güç kaynağı
konsequent	istikrarlı, (tutarlı)
weiterführende Qualifizierung	kısmi yetkinlik
Bundesanstalt für Arbeit	Federal İş Bulma Kurumu
Wiedereingliederung	yeniden yerleştirme
Fachkraftmangel	uzman yetersizliği
Arbeitssegment	iş alanı
Qualifikationsstufe	nitelik derecesi, kalifiye derecesi
Berufsbild	meslek türü
Marktorientierung	piyasa rehberi
Weiterbildungslandschaft	geliştirme alanı
Qualifizierungsoffensive	nitelikli çalışan/kalifiye eleman uygulaması
Arbeitslosenhilfe	işsizlik ödeneği
Sozialhilfe	sosyal yardım
Sozialhilfeniveau	sosyal yardım seviyesi
Kostenträger	masrafları üstlenen
Gemeindefinanzreform	belediye finans reformu
Regel-Arbeitsverhältnis	düzenli iş ilişkileri
Beschäftigungsformen	istihdam biçimleri
befristete Arbeitsverhältnisse	sınırlı çalışma ilişkileri
Teilzeitarbeit	yarı zamanlı çalışma
Werkverträge	istisna sözleşmeleri
Zeitarbeit	dönem işi
Telearbeit	uzaktan çalışma
Jobrotation	vardiya (dönüşümlü) iş(i), (işte rotasyon)
Flexibilität	esneklik
Dienstleistung	hizmet
Beschäftigungspotential	istihdam potansiyeli
Überstunden	fazla mesai saatleri
Tarifparteien	toplu iş sözleşmesi tarafları
Vereinbarung	anlaşma
Arbeitszeitmodell	çalışma saatleri modeli
Arbeitsorganisation	çalışma organizasyonu/düzeni
Arbeitszeit	çalışma saatleri
Konkursfall	iflas durumu
Arbeitsrechtlich	iş hukukuna dayanan
Langfrist-Arbeitszeitkonto	uzun süreli çalışma saatleri çizelgesi (fazla çalışılan saatlerin yerine boş saatler yada fazla izin saatlerinin yerine çalışılmasını sağlayan esnekliğin belirtildiği çizelge)
reformiert	yenilenmiş
modernisiert	çağdaştırılmış, modernleştirilmiş

VII.5 ÖrneK Metin 5: (Hıristiyan Demokrat Birlik/Hıristiyan Sosyal Birlik)

Performans ve Güvenlik. 2002-2006 Hükümet Programı.

Harekete Geçme Zamanı. CDU/CSU. (s.5)

1. Arbeit und Wohlstand für alle

Deutschland darf nicht länger Schlusslicht beim Wachstum und bei der Bekämpfung der Arbeitslosigkeit sein. Die Rote Laterne des europäischen Wirtschaftszuges ist kein unabänderliches Schicksal. Die Menschen in unserem Land leisten gute Arbeit. Deutschland hat das Potenzial, wieder zum wirtschaftlichen Motor Europas zu werden. Aber eine falsche Regierungspolitik verschenkt die wichtigsten Chancen. Wir wollen den Menschen in Deutschland diese Chancen wieder eröffnen. Größere wirtschaftliche Freiheit und verlässlichere finanzielle Sicherheit sind möglich. Unsere wichtigsten politischen Ziele sind Arbeit und Wohlstand für alle.

Die Herausforderungen des 21. Jahrhunderts verlangen neue Antworten. In unübersichtlichem Gelände findet nur einen Weg, wer sich zu orientieren weiß. Unsere Politik folgt einem bewährten Kompass. Die Soziale Marktwirtschaft als ordnungspolitische Leitidee weist auch im 21. Jahrhundert den humansten, effizientesten und besten Weg.

Die Union hat die vergangenen Jahre genutzt, diese Leitidee zu erneuern und zu revitalisieren. So bietet sie die beste Grundlage, auf Globalisierung, technische Revolutionen, Wandel der Arbeitswelt, demografische Umbrüche und ökologische Herausforderungen gleichermaßen zukunftsfähige wie konsensfähige Antworten zu geben. Die erneuerte Soziale Marktwirtschaft ermutigt zur Freiheit und setzt Anreize für Eigenverantwortung. Mit ihrer Hilfe stärken wir die Leistungskraft Deutschlands. Denn wenn wir bei Wohlstand und Einkommen in der Spitze bleiben wollen, müssen wir auch bei der Leistung Spitze sein.

Dazu haben wir das Programm „3 x 40 Prozent“ entwickelt. Es steht für niedrige Steuern, stabile Sozialversicherungen und einen sparsamen Staat.

Motor für Wachstum und Arbeitsplätze: Programm „3 x 40“

Wir wollen die brachliegenden Kräfte für mehr Wachstum in Deutschland nutzen. Die lähmenden Wirkungen übermäßiger Bürokratie, Steuer- und Abgabenlast müssen beseitigt werden. Freiheit und Eigentum, Eigenverantwortung und Privatinitiative sollen wieder die dominierenden Triebfedern der wirtschaftlichen Entwicklung werden. Wir werden deshalb die Staatsquote, den Anteil der Ausgaben der öffentlichen Hand an der gesamtwirtschaftlichen Leistung, von derzeit knapp 50% schrittweise und dauerhaft auf unter 40% senken. Damit bewahren wir den Staat, die öffentlichen Haushalte und die sozialen Sicherungssysteme besser vor Überforderung und Überschuldung.

Wir wollen den Spitzensteuersatz auf unter 40% senken. Mit jedem Schritt in diese Richtung geben wir dem Bürger ein Stück seiner eigenen Leistung und seiner wirtschaftlichen Entfaltungsfreiheit zurück.

Arbeit und Wohlstand für alle

Um die wirtschaftlichen Antriebskräfte nachhaltig zu stärken, werden wir den Zuwachs der Staatsausgaben deutlich begrenzen. Die Wachstumsrate des Bundeshaushalts muss konsequent niedriger gehalten werden als das Wirtschaftswachstum.

Privatisierung und Marktöffnung werden der unternehmerischen Initiative mehr Raum verschaffen. Dies gilt insbesondere für den Post- und Telekommunikations-, den Verkehrs- und den Ver- und Entsorgungsbereich. Zukunftsträchtige Branchen brauchen freie Betätigungsfelder, nicht enge Nischen. Dann entwickeln sie ungeahnte Beschäftigungsmöglichkeiten, neue Berufe und technologische Hochleistungen.

- Die Höhe der Sozialversicherungsbeiträge ist nach wie vor ein Bremsklotz gegen mehr wirtschaftliche Dynamik. Wir werden alle Spielräume nutzen, die Beitragssätze zu senken und die Sozialversicherungsbeiträge von Arbeitnehmern und Arbeitgebern schrittweise auf unter 40% zu begrenzen. Mit dieser Entlastung geben wir den Bürgern mehr Möglichkeiten zur Eigenvorsorge. Die Unternehmen erhalten größere und vor allem verlässliche Spielräume für die Einstellung von neuen Arbeitskräften.

Wir lehnen es ab, die einzelnen Zweige der Sozialversicherungen als Verschiebebahnhöfe zur Finanzierung des Bundeshaushalts zu missbrauchen. Umweg-Finanzierungen, wie etwa mit Hilfe der Ökosteuer, verschleppen nur die Probleme. Sie können am Ende die notwendigen Reformen doch nicht ersetzen. In den sozialen Sicherungssystemen muss vielmehr durch eine neue Balance von Eigenverantwortung, privater Risikovorsorge und Solidarität die Ausgabendynamik gedrosselt werden. Dies ist auch eine wichtige Voraussetzung, um im internationalen Wettbewerb um Investitionen und kluge Köpfe bestehen zu können.

Çeviri 5:

1. Herkese İş ve Refah

İşsizlikle mücadele ve büyüme konusunda Almanya artık son sıralarda olmamalı, çünkü Avrupa ekonomisinde sonlardaki yerimiz değiştirilemez bir kader değildir. Ülkemizde insanlar iyi çalışıyor. Almanya, tekrar Avrupa ekonomisinin motoru olma potansiyeline sahiptir. Yanlış bir hükümet politikasının bütün olanakları yok edebileceği unutulmamalıdır. Biz, Almanya'daki insanlara bu olanakları sunmak istiyoruz. Daha büyük bir ekonomik özgürlük ve daha güvenilir maddi güvence oluşturmak olanaklıdır. En önemli politik hedefimiz, herkese iş ve refah sunmaktır.

21. yüzyılın isterleri yeni çözümler talep ediyor. Ancak, kendini yönlendirmeyi bilen biri, karmaşık yapılarda yolunu bulabilir. Bizim politikamız da, kendini kanıtlamış bir pusulayı izliyor. Sosyal Pazar ekonomisi, 21. yüzyılda da en insancıl, en etkili ve en iyi yol gösterici olarak politikamızın temel belirleyenisidir.

Biz (CDU/CSU), son yılları, bu ana fikri yenileyip tekrar canlandırmak için kullandık. Böylece partimiz, küreselleşmeye, teknik devrimlere, iş hayatının dönüşümüne, demografik değişmeye ve ekolojik isterlere hem uzun vadeli hem de kabul edilebilir çözümlerin en iyi temelini sunmaktadır. Yenilenmiş sosyal pazar ekonomisi, özgürlüğe doğru atılım cesareti ve öz sorumluluk duygusunu destekler. Yenilenmiş sosyal pazar ekonomisi yardımıyla, Almanya'nın iş gücünü güçlendireceğiz; çünkü refah ve gelir konularında zirvede kalmak istiyorsak, iş gücü konusunda da zirvede olmalıyız.

Tüm bunlar için de "3 x %40" programını geliştirdik. Bu program, düşük vergiler, sağlam sosyal güvenceler ve ekonomik bir devleti temsil ediyor.

Program "3 x %40": Büyüme ve Yeni İş Alanları Motoru

Verimli olabilecek kullanılmamış kaynakları, Almanya'nın daha çok büyümesi için kullanmak istiyoruz.

Aşırı bürokrasinin, vergi ve işveren prim yükünün engelleyici etkileri yok edilmelidir. Özgürlük ve mülkiyet, öz sorumluluk ve bireysel girişim, tekrar ekonomik gelişimin baskın güç kaynağı olmalıdır. Bu nedenle devletin, genel ekonomik performansındaki kamu giderleri payını, %50'den adım adım ve kalıcı olmak üzere %40'ın

altına indireceğiz. Böylece devleti, kamu bütçelerini ve sosyal güvenlik sistemlerini aşırı yükü ve aşırı borçlanmaya karşı daha iyi koruyacağız.

Azami vergi oranını %40'ın altına düşürmek istiyoruz. Bu yönde attığımız her adımla, kendi hizmetinin ve ekonomik bakımdan açılma özgürlüğünün bir parçasını vatandaşa geri vereceğiz.

Ekonomik güçleri ayrıca çoğaltmak için, devlet giderlerinin büyümesini belirgin bir şekilde sınırlayacağız. Dolayısıyla devlet bütçesinin büyüme oranı da ekonominin büyüme oranının altında tutulacaktır.

Özelleştirme ve piyasanın açılması, girişimcilere daha geniş bir alan sunacaktır. Bu durum özellikle, posta, telekomünikasyon, ulaşım, enerji, atık imha ve arıtma alanları için geçerlidir. Geleceğe dönük branşların, dar hücrelere değil, serbest hareket alanlarına ihtiyacı vardır. Bu branşlarla beklenmeyen istihdam olanakları, yeni meslekler ve teknolojik yenilikler geliştirilebilir.

Sosyal güvenlik primlerinin yüksekliği, eskiden olduğu gibi ekonomik dinamizm önünde bir engeldir. Prim miktarlarını düşürmek ve çalışan ile iş verenin Sosyal Sigorta primlerini adım adım %40'ın altında sınırlamak için, hareket alanının tümünü değerlendireceğiz. Bu yükü de kaldırmakla, vatandaşlara daha fazla bireysel önlem olanakları sunacağız. İşletmeler böylece yeni istihdam olanakları için daha geniş ve daha güvenilir hareket alanlarına kavuşacaktır.

Sosyal güvenlik sisteminin her bir dalını, devlet bütçesinin finanse edilmesine yarayan erteleme durakları olarak suistimal etmeyi reddediyoruz. Çevre vergisi gibi dolaylı finans kaynakları, sorunları sürüncemeye bırakmaktan başka bir işe yaramıyor. Sonuçta bunlar yine de gerekli olan reformların yerini tutamıyor. Sosyal güvenlik sistemlerinde sağlanacak öz sorumluluk, kişiyeye özel riziko önlemi ve dayanışma boyutunda yapılacak bir balans ayarıyla, sürekli artan harcama kalemleri kısıtlanmalıdır. Bu durum, yatırımda uluslar arası rekabet ve uluslararası rekabette ayakta kalmak için önemli bir koşuldur.

Sözlükçe 5:

Wohlstand	<i>refah</i>
Schlusslicht	<i>sıra sonu, burada: sonlardaki yer (demiryollarında: en son vagonun üzerinde bulunan kırmızı ışık)</i>
Rote Laterne	<i>kırmızı ışık, burada: (ekonomik büyümede) sonlardaki yer</i>
bewährt	<i>kendini kanıtlamış</i>

Marktwirtschaft	<i>pazar ekonomisi</i>
ordnungspolitische Leitidee	<i>düzen politikasının temel fikri</i>
Union	<i>birlik</i>
demografischer Umbruch	<i>demografik yenilikler</i>
konsensfähig	<i>uzlaşılabilir</i>
Anreiz	<i>destekleme</i>
Eigenverantwortung	<i>öz sorumluluk</i>
brachliegend	<i>verimli olabilecek ama kullanılmış</i>
Abgabenlast	<i>prim yükü</i>
Eigentum	<i>mülkiyet</i>
Privatinitiative	<i>bireysel girişim</i>
Staatsquote	<i>devlete düşen pay</i>
öffentliche Hand	<i>kamu</i>
öffentlicher Haushalt	<i>kamu bütçesi</i>
soziales Sicherungssystem	<i>sosyal güvenlik sistemi</i>
Überforderung	<i>aşırı yüklenme</i>
Überschuldung	<i>aşırı borçlanma</i>
Bundeshaushalt	<i>federal bütçe</i>
Privatisierung	<i>özelleştirme</i>
Marktöffnung	<i>piyasanın açılması</i>
Telekommunikation	<i>telekomünikasyon</i>
Versorgungsbereich	<i>enerji alanı</i>
Entsorgungsbereich	<i>atık imha alanı</i>
Betätigungsfeld	<i>hareket alanı</i>
Beschäftigungsmöglichkeiten	<i>istihdam olanakları</i>
Hochleistung	<i>yüksek performans, burada: yenilik</i>
Sozialversicherungsbeitrag	<i>sosyal sigorta primi</i>
Entlastung	<i>yükü kaldırma</i>
Eigenvorsorge	<i>bireysel önlem</i>
Unternehmen	<i>işletme</i>
Umweg-Finanzierung	<i>dolaylı finansman, dolaylı finans kaynağı</i>
Ökosteuer	<i>çevre vergisi</i>
private Risikoversorge	<i>Kişiyeye özel riziko önlemi</i>
Solidarität	<i>dayanışma</i>
Ausgabendynamik	<i>harcama dinamikmi</i>
Investition	<i>yatırım</i>

VII.6 Örnek Metin 6: Bündnis '90/Die Grünen (İttifak'90/Yeşiller)

Yeşil etkisini gösterir. 2002-2006 seçim programımız. Bündnis '90/Die Grünen. (s. 30)

2.1. Mehr Arbeitsplätze, Soziale Sicherheit, Wirtschaftliche Erneuerung

Hier haben wir noch nicht all das erreichen können, was wir uns 1998 vorgenommen hatten. Wir wollen die Möglichkeiten der Eigeninitiative erweitern, Erwerbslose ermutigen und gleichzeitig nachhaltige Formen der sozialen Sicherung einrichten.

Dreh- und Angelpunkt einer wirksamen Bekämpfung der Arbeitslosigkeit ist, dass die wirtschaftlichen Rahmenbedingungen weiter verbessert werden. Deshalb stehen wir für eine Konsolidierung der Haushalte, eine Steuerentlastung der kleinen und mittleren Unternehmen, eine Senkung der Lohnnebenkosten und für den Ausbau von Bildung und Forschung. Um dieses auf Dauer zu gewährleisten ist auch in Zukunft ein handlungsfähiger Staat notwendig. Deshalb ist Sparen für uns kein Selbstzweck. Ein Anstieg der öffentlichen Förderung von Forschung, Entwicklung, ökologischen Innovationen, Bildung und Qualifizierung und die Verringerung der Finanznot der Kommunen sind wesentliche Elemente einer Politik für mehr Beschäftigung.

Çeviri 6:

[...]

2.1. Daha fazla İş Yeri, Sosyal Güvenlik ve Ekonomik Yenilenme

Bu konuda, 1998 yılındaki hedeflerimizin tümüne henüz ulaşamadık. Bireysel girişim olanaklarını genişletmek, işsizleri motive etmek ve aynı zamanda sosyal güvenliğin kalıcı biçimlerini oluşturmak istiyoruz.

İşsizliğe karşı etkili bir mücadelenin dönüm noktası ve bel kemiği, temel ekonomik koşulların daha da düzeltilmesidir. Bu nedenle bütçelerin konsolide edilmesi, KOBİ vergilerinin azaltılması, ücret kesintilerinin azaltılması ve eğitim ile araştırmanın gelişmesi taraftarıyız. Bunları uzun vadede sağlayabilmek için, gelecekte de harekete geçebilecek bir devlet gereklidir. Bu nedenle tasarruf yapmak bizim özçıkamız değildir. Araştırma, geliştirme, çevresel yenilikler, eğitim, yetkinleşme ve belediyelerdeki mali sıkıntının azaltılması konularında kamu desteğinin artması, daha çok çalışmanı hedefleyen bir politikanın temel unsurlarıdır.

Sözlükçe 6:

Eigeninitiative	bireysel girişim
Erwerbslose	gelirsizler/işsizler
Rahmenbedingung	çerçeve koşul
Konsolidierung	konsolide etme/sağlamlaştırma
Kleine und mittlere Unternehmen	küçük ve orta boylu işletmeler (KOBİ)
Steuerentlastung	vergilerin azaltılması
Lohnnebenkosten	ücret kesintileri
Selbstzweck	özçıkâr/öz amaç
Finanznot	mali sıkıntı/finansman sıkıntısı

SONUÇ

Bu çalışmada, çevrilebilirlik ilkesinden hareketle, politik metinlerin çeviri olanakları irdelenmiştir. Bu amaçla, politik terimlerin Almancadan Türkçeye çevirisinde sorunlar ve bu sorunlara ilişkin çözüm yolları ele alınmıştır. Çalışmayı sınırlandırmak için, 2002 yılında Almanya'da gerçekleşmiş olan genel seçime yönelik hazırlanan parti seçim programlarından, CDU/CSU (Hıristiyan Demokrat Birlik/Hıristiyan Sosyal Birlik), SPD (Almanya Sosyal Demokrat Partisi) ve Bündnis '90/Die Grünen (İttifak '90/Yeşiller) olmak üzere, Almanya parlamentosunda yer alan üç partinin seçim programları çalışma malzemesi olarak kullanılmıştır.

Öncelikle, veriyi oluşturacak örnek politik metinlerin, ne tür metinler olduğu irdelenmiştir. Politik dil kullanımına örnek bu metinleri kesin bir şekilde belirli bir metin türü kategorisine yerleştirmenin güç olduğu saptanmıştır. Genel anlamda politik metinler *uzmanlık metinleri* bağlamında değerlendirilse de, çalışma malzemesi olarak seçilen parti programlarının 'yönlendirici' metinler içinde değerlendirilmesi uygun görülmüştür; çünkü, metinler dil kullanımı boyutunda uzmanlık metinleri özelliklerini taşımamaktadır. Bir çeşit 'reklam metni' sayılabilecek bu propaganda metinlerinin hazırlanmasında, hedef kitleyi etkileme, yönlendirme, harekete geçirme isteği yatar. Bu nedenle bu metinlerin, vaatler, taraflılık, duygusallık gibi sözsansalsal öğeler içermesi, başlıca özelliklerindedir. Bu metinler aynı zamanda somut bilgiler ve yoğun bir şekilde terimleri de içermektedir. Seçimlere yönelik hazırlanmış olan parti programları, birçok metin türü özelliği taşıırken, işlevi bakımından ağırlıklı olarak *yönlendirici metin* özelliği gösterdiği için, bu çerçevede değerlendirilmiştir.

Seçilmiş metinlerin türüne ilişkin çözümlene aşamasının ardından, terim çevirisi incelenmek üzere, Almanca metinlerin Türkçeye çevrilmesi tasarlanmıştır. Ancak ilk girişimlerden sonra, yoğun bir ön çalışma yardımıyla alansal bilgi birikimi edinilmeden, anlamlı bir çevirinin yapılamayacağı anlaşılmıştır.⁴⁴ Bu bağlamda, özellikle terim çevirisinin güçlük yarattığı ve çeviri yardımı olarak sözlüklerin tek başına yetersiz kaldığı gözlemlenmiştir. Nitekim sözcükler metin bağlamı içerisinde anlam kazanmakta ve sözlük anlamları dışında, metin bütünlüğü çerçevesinde yan anlamlar taşıyabilmektedir. Bu bulgu üzerine, gerek alansal bilgi gerekse erek dilde koşut metinlere, yani Türkiye'deki seçimlere yönelik parti programlarına ulaşılmaya çalışılmıştır. Çalışmanın bu aşamasında, politikayı alımlama bağlamında, politik süreçlere 'katılım' anlayışının Alman ve Türk toplumunda belirgin farklar gösterdiği somutlaşmıştır⁴⁵. Bu durum, Türkiye'de politik dil kullanımında farklı iletişim biçimlerinin tercih edilmesine ve Türk toplumunda, oy verilmeden önce, yazılı somut belgeler, parti programı vb. yerine birebir iletişimin daha etkili olmasına bağlanabilir. Türk ve Alman toplumunun sosyolojik temel özellikleri bu durumun olası nedenlerini açıklayabilir; ancak, bu çalışmada somut verilere ulaşılamadığından bu yöndeki genelleyici sosyolojik saptamalardan özellikle kaçınılmıştır.

Elde edilen Türkçe metinler de, politik dil kullanımı boyutuyla ayrıntılı olarak incelenmiş ve Almanca metinlerle karşılaştırılmıştır. Her iki dilde, dilin iletişim işlevinin, dil seçkisini belirlediği bulgulanmıştır. Türkiye'de politik iletişimde sözlü dilin tercih edilmesi, çeviride gözlenmesi gereken bir durum olarak kaydedilmiştir. Gerek kaynakça

⁴⁴ Alansal ön bilgi ve koşut metinlerde edinilmiş deneyimler olmadan çeviri denemeleri de yapılmıştır. Mersin Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Çeviri Bölümü Almanca Mütercim-Tercümanlık öğrencileri ile yapılan denemelerde 'çevirinin gerçekleşmediği' görülmüştür. Çalışmaya ayrı bir boyut katacağı için, öğrencilerle çeviri denemeleri bu çalışmada konuşturulmamıştır.

⁴⁵ Almanya'daki seçime ilişkin orijinal metinler parti merkezlerince birkaç gün içinde ücret talep edilmeden posta yolu ile gönderilmiştir. Türkiye'de ise, gerek Mersin'de gerekse Adana'da birçok parti merkezine seçim döneminde şahsen gidilmesine rağmen, birçok parti programı kitapçığı ya bulunamamış ya da ancak

gerekse koşut metinler araştırmaları süresince, Almanya üniversitelerinde, propaganda metinlerinin incelenmesine ders etkinliklerinde yoğun bir şekilde yer verildiği internet yoluyla saptanmıştır. Bu durum, Almanya’da ‘yazılı kùltür’ün iletişimdeki belirleyici yerine ilişkin bir veri olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca politik dil kullanımına ilişkin araştırmaların yoğunluğu bu çalışma ve sonrasına ilişkin yeni yaklaşımları da oluşturmuştur.

Parti programlarının, özellikle *iş politikası ve Avrupa Birliği* konularına ilişkin, kabul edilebilir çeviri önerilerinin temeli olan alansal ön bilgi ve bu bağlamdaki politik dil kullanımı bilgisi ile, seçilmiş üç partinin programından metin kesitleri, çeviri güçlüklerini tespit etmek üzere çevrilmiştir. Çeviri sürecinde, bu metinlerin çevirisine ilişkin bazı belirleyici bulgulara ulaşılmıştır. Öncelikle, özellikle hedef kitleyi oy vermeye yönlendirme işlevi taşıyacak olan bu metinlerde, çıkış dil kullanımından uzaklaşıp erek dil kullanımı gözetilerek, yani erek kùltür odaklı çeviri yapılması, metinlerin yarattığı etkiyi artıracaktır.

Çeviride, kùltürel, toplumsal ve kurumsal farklılıkların, dil kullanımına yansımaları, başlıca çeviri güçlüğüne sebep olmuştur. Farklı kùltürel, toplumsal ve kurumsal gerçeklikler, özellikle terim çevirisi boyutunda güçlük yaratmıştır. Bu bağlamda, örnek metinler çerçevesinde, Ingo Hohnhold’un *terminoloji çalışması* göz önünde bulundurularak bir terim çalışması gerçekleştirilmiştir. Türkçe terimler için, Türk Dil Kurumu’nun 70li ve 80li yıllardaki Terim Sözlükleri çalışmaları ve Hamza Zülfikâr’ın *Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları* çalışması da ölçüt alınmıştır. Seçilmiş metinlerde

Almanca-Türkçe dil çifti bağlamında terimlerin eşdeğerliğini incelemek için, Werner Koller'in *eşdeğerlik ölçütleri* kullanılmıştır.

Bu aşamada çeviri sorunu yaratmayan eşdeğer anlamlı terimlerin yanı sıra, anlam boyutunda sadece kısmen örtüşen ya da erek dilde karşılığı bulunamayan terimler örneklerle somutlaştırılmıştır. Çeviri güçlüğü yaratmalarına rağmen, bu terimlerin erek dile aktarılması için, güçlüklerin kaynağı araştırılmış ve uygun çözüm yolları sorgulanmıştır. Terim çevirisinde güçlüklerin kaynağında, kültürel, toplumsal ve özellikle kurumsal ve politik yapıdaki farklılıkların yattığı saptanmıştır. Ancak Avrupa Birliği sürecinde, Türkiye'de yasaların ve dolayısıyla kurumsal yapının uyumlaştırılması girişimleri düşünüldüğünde, ileride bu tür metinlerin çevirilerinin kolaylaşacağı ya da bu tür çevirilerin, kurumsal yapının uyumlaştırılması sürecine kavramsal katkı sağlayacağı beklenebilir.

Çözüm yolları sorgulanırken, yine çeviri kuramsal temellere dayanılmıştır. Terim çevirisinin kendi içinde alt başlıklara ayrılması, Werner Koller'in, *diller arası eşdeğerlik ilişkileri* (Koller 1992: 228-266) ve Reiner Arntz ile Heribert Picht'in, *çeviriye yönelik terminoloji çalışması* bağlamında (Stolze 1999:38) yaptığı çalışmaya dayanmaktadır. Bu çalışmalarda, terimlerin erek dildeki karşılıklarına ilişkin farklı derecelerde eşdeğerlik durumları söz konusudur. Bu eşdeğerlik derecelerine ilişkin politik terimlere yönelik bir inceleme yapılmıştır.

İncelemeye göre, birebir eşdeğerlik durumunda, terim karşılığının erek dilde birbirinden farklı anlamlar içeren alternatifleri de mevcut ise, en uygun karşılığın metin bağlamından çıkarılması bir çözüm yolu olacaktır [*örnek: Integration – integrasyon, uyum, bütünleşme, birleşme, kaynaşma*] (bkz. bu çalışmada s. 42). Eşdeğerlik durumunda erek dilsel

boşlukların bulunması durumunda, ‘bire çok eşdeğerlik’ çeviri yöntemine başvurulması uygun olacaktır. Bire çok eşdeğerlik durumunda, çıkış dildeki bir sözcüğü erek dilde birden fazla sözcük karşılar [*örnek: Landtag – Almanya’da eyalet meclisi/parlamentosu*] (bkz. s. 44). Almanya ile Türkiye arasında, sosyal, kültürel, kurumsal vb. farklılıkların bulunması, terim boyutunda ‘kapsama durumunun’ oluşmasına da sebep olabilir. Bu durumda, erek dildeki karşılık kullanılıp, metin bağlamına göre, gerektiği zaman açıklayıcı bir not eklenebilir [*örnek: die Erst-/Zweitstimme – oy*] (bkz. s. 45). Kesişme durumunda, erek dilde temel anlamı karşılayan terim kullanılır; ancak metin bağlamı gözetilerek, gerektiği zaman, terimin içeriğine ilişkin ek bilgi niteliğinde açıklama yapılması burada da uygun olacaktır [*örnek: Wehrdienst – askerlik*] (bkz. s. 46). ‘Bire sıfır’ durumu ise, kaynak dildeki bir sözcüğün ya da ifadenin, erek dilde bütünüyle karşılıksız kalması durumudur. Bu çalışmada, diğer eşdeğerlik durumlarına göre, bire sıfır durumuyla daha sık karşılaşılmış ve seçenek çeviri önerileri irdelenmiştir. ‘Uluslararasılar’ (Internationalismen), ‘çeviri alıntı sözcükler’, ‘uyarlamalar’ ve ‘sözcük oluşturma’ olan bu önerilerin, terim çevirisindeki güçlüklerin bir çoğunu ortadan kaldırdığı, örneklerde uygulanarak sınanmıştır (bkz. s. 42-51).

Türkiye’de gerçekleşen çeviri çalışmalarında, Türkçe söz varlığında yer alan ve dil kullanımında yaygın olan sözcüklere ekler getirilerek sözcük oluşturma yöntemi, dile yeni sözcükler kazandırmıştır. Dile yerleşen ya da yerleşemeyen, geçici ya da kalıcı sözcük önerileri sağlayan çevirmenin, özellikle alansal çevirilerde dile katkısının ne kadar belirleyici olduğu bu çalışmada da somutlaşmıştır.

IX. KAYNAKÇA

- Akarsu, Bedia (1984). *Wilhelm v. Humboldt'da Dil-Düşünce Bağlantısı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Akerson, Fatma Erkman (1991). *Anlam. Çeviri, Karşılaştırma. Bizim Dilimizden Öteki Dile, Öteki Dilden Bizim Dilimize*. İstanbul: ABC Kitabevi.
- AKP 2002. Adalet ve Kalkınma Partisi. Kalkınma ve Demokratikleşme Programı.
- Aksoy, Berrin (2002). "Siyaset Dili ve Çevirisi". *Edebiyat Fakültesi Dergisi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, s.1-10.
- Aksoy, Berrin (2001). *Siyaset Dili ve Çevirisi*. Durak, M. (Derl.). *Kuramsal ve Uygulamalı Çeviri Sorunları*. Bursa: Ankara Üniversitesi TÖMER, s.139-145.
- Ammon, Ulrich/Simon, Gerd (1975). *Neue Aspekte der Soziolinguistik*. Basel: Beltz Verlag.
- Anamur, Hasan (1997). *Terimbilim Sorunları ve Çözüm Önerisi*. Kurultay, Turgay/Birkandan, İlkur (Derl.). *Türkiye'de Çeviri Eğitimi...Nereden Nereye?*. İstanbul: Sel, s.39-44.
- ANAP 2002. Avrupa Birliğine Neden Evet.
- Aslan, Osman (1996). "Uzmanlık Dili Çevirisi: Önemi, Özellikleri ve Koşullar." *Tagungsbeiträge des V. Türkischen Germanistik Symposiums*. Eskişehir, s.417-426.
- Becker, Thomas/Jäger, Ludwig/Michaeli, Walter/Schmalen, Helmut (1990). *Sprache und Technik, Gestalten verständlicher technischer Texte*. Aachen: Alano/Rader.
- Beier, Rudolf (1983). "Fachexterne Kommunikation im Englischen. Umriss eines forschungsbedürftigen Verwendungsbereichs der Sprache." *Zeitschrift für Literaturwissenschaft und Linguistik* dergisi sayı 51/52, s.91-109.
- Bengi-Öner, Işın (2001). *Çeviribilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Sel.
- Bengi-Öner, Işın (1999). *Çeviri Bir Süreçtir...Ya Çeviribilim*. İstanbul: Sel
- Brinker, Klaus (1988). *Linguistische Textanalyse. Eine Einführung in Grundbegriffe u. Methoden*. Berlin: Erich Schmidt.
- Bündnis '90/Die Grünen (2002). *Grün wirkt. Unser Wahlprogramm 2002-2006*. Eylül 2002: www.gruene.de.
- Bußmann, Hadumod (1990). *Lexikon der Sprachwissenschaft*. Stuttgart: Alfred Kröner Verlag.
- CDU/CSU (Christlich Demokratische Union/Christlich Soziale Union) (2002). *Regierungsprogramm 2002-2006. Zeit für Taten*. Eylül 2002: www.regierungsprogramm.de.
- CHP (Cumhuriyet Halk Partisi) 2002. Seçim Bildirgesi. (www.chp.gov.tr)
- Cemal, Ahmet (1979). "Bilim Öncesi Çeviri Kuramları ve Çeviribilimin Gelişme Süreci". *Bağlam Dergisi*, İstanbul, s.244-260.

- Çoker, Doğan/Karaçay, Timur (1983). *Matematik Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Deppert, Alex (1997). "Die Wirkung von Fachstilmerkmalen auf Leser unterschiedlicher Vorbildung. Eine empirische Untersuchung an psychologischen Fachtexten." *Fachsprache International Journal of LSP*, 2/1997, s.111-121.
- Dieckmann, Walther (1980). *Sprache in der Politik*. Greiffenhagen, Martin (derl.). *Kampf um Wörter? Politische Begriffe im Meinungsstreit*. Bonn: Politik Eğitim Federal Merkezi (Bundeszentrale für politische Bildung), s.47-64.
- Dittmar, Norbert (1973). *Soziolinguistik. Exemplarische und kritische Darstellung ihrer Theorie, Empirie und Anwendung. Mit kommentierter Bibliographie*. Frankfurt am Main: Fischer Athenäum Taschenbücher.
- Dörner, Andreas (1991). "Deutsche Sprache –Instrument und Institution der Politik." *APUZ* no: B17, s.3-11.
- DSP 2002. *Demokratik Sol Parti Seçim Programı* (www.dsp.org.tr)
- DYP 2002. *Doğru Yol'un Çözüm Programları*.
- Eruz, F. Sakine (2000). *Çeviride ve Çeviri Eğitiminde Koşut Metinler*. İstanbul; İstanbul Üniversitesi Rektörlük Yayınları (4248).
- FDP 2002. *Programm der FDP zur Bundestagswahl 2002. Auf dem Weg zur 18. Machen. Machen. Machen*.
- Friedrich, Wolf (1969). *Technik des Übersetzens, Englisch und Deutsch*. Münih: Max Hueber Verlag.
- G.-Arbogast, Heidrun (1994). *Übersetzungswissenschaftliches Propädeutikum*. Tübingen: UTB.
- Genç Parti Programı 2002-2006 (www.gencparti.gov.tr).
- Göktürk, Akşit (2000). *Çeviri: Dillerin Dili*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Gross, Harro (1990). *Einführung in die Germanistische Linguistik*. Münih: iudicium verlag.
- Grünberg, Teo/Onart, Adnan (1976). *Mantık Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gündoğdu, Mehmet (1994). „Übersetzbarkeit und Vermittlungsmöglichkeiten der deutschen linguistischen Fachsprache“ (yayımlanmamış Doktora Tezi). Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hohnhold, Ingo (1984). „Übersetzungsorientierte Terminologiearbeit“ (4.dizi). *Lebende Sprachen* 3. Berlin, s.101-105.
- Hohnhold, Ingo (1983a). "Übersetzungsorientierte Terminologiearbeit." *Lebende Sprachen* 1. Berlin, s.2-6.
- Hohnhold, Ingo (1983b). "Übersetzungsorientierte Terminologiearbeit (2.dizi). *Lebende Sprachen* 3. Berlin, s.102-104.

- Hohnhold, Ingo (1983c). "Übersetzungsorientierte Terminologiarbeit" (3. dizi). *Lebende Sprachen* 4. Berlin, s.145-148.
- Hohnhold, Ingo (1982). "Grundbegriffe im Bereich und im Umfeld übersetzungsorientierter Terminologiarbeit." *Lebende Sprachen* 1. Berlin, s.1-5.
- Hohnhold, Ingo (1979). "Übersetzungsorientierte Terminologiarbeit – fachsprachlich orientiertes Übersetzen." *Lebende Sprachen* 4, Berlin: Lagenscheid, s.153-156.
- Hönig, Hans Georg (1997). *Konstruktives Übersetzen*. Tübingen: G. Narr.
- Hönig, Hans Georg/Kußmaul, Paul (1996). *Strategie der Übersetzung*. Tübingen: G. Narr.
- Karaoğlu, Mustafa 1996. *Tansu Çiller ve Söylemi*. Mersin: saray kitabevleri.
- Keleş, Ruşen (1980). *Kentbilim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK.
- Keskin, Aytekin (2002) "Kültürözgün Anlatımların Çevirilebilirliği: Kültüremler, Atasözleri ve öyküleştirilmiş Söyleşiler Örneğinde Çeviri" *Ege Alman Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* IV. Edebi Çeviri ve Kültür Transferi Özel Sayı; İzmir, s. 207-220
- Keskin, Aytekin (2001) "Çeviride Anlam Aktarımı Sorunsalı: Gösteren-Gösterilen İlişkinin Çeviri Sürecinde Değerlendirimi- Dilbilimsel bir Araştırma". *Çeviri Sempozyumu Bildirileri*. TÖMER. Ankara, s. 75-87
- Keskin, Aytekin (1993). "Farklı Yaşantılar ve Çeviri Sürecinin Belirleyenleri." *Artı Dergisi* 17. Ankara, s.14-18.
- Koller, Werner (1992). *Einführung in die Übersetzungswissenschaft*. Heidelberg; Wiesbaden: Quelle & Meyer.
- Krause, Katrin (2001). *Wie erreichen politische Parteien ihre Wähler? Studierende analysieren und drehen Wahlwerbespots*. Universität Bonn: Bonn. (www. uni-bonn. de)
- Kula, OnurBilge (2000a). *Türkiye'deki Siyasal Partilerin Avrupa Politikaları*. İstanbul: SODEV.
- Kula, Onur Bilge (2000b). *Almanya'da Sosyal Demokrat-Yeşil Koalisyonu*. İstanbul: SODEV.
- Kurultay, Turgay (1997). "Çeviri Eğitimi Neden Farklı Bir Eğitimdir? Çeviri Bölümlerinin Programlarında Yöntem Derslerinin Gerekliliği ve Uygulama Koşulları." 6. *Germanistik Sempozyumu Bildirileri*. Mersin: Mersin Üniversitesi, s.307-324.
- Kurultay, Turgay/Birkandan, İlknur (Derl.) (1997). *Türkiye'de Çeviri Eğitimi –Nereden Nereye?* İstanbul: Sel.
- Kurultay, Turgay (1991). "Türkiye'de Terimce Çalışmalarının Durumu ve Uzmanlık Dillerinin Çeviri Açısından Değerlendirilmesi üzerine Pars Tuğlacı ve Ender Gürol'la Söyleşi". *Metis Çeviri* 17. İstanbul, s.13-20.
- Kußmaul, Paul (2000). *Kreatives Übersetzen*. Tübingen: Stauffenburg.
- Laveau, Inge (1985). *Sach- und Fachtexte im Unterricht*. München: Goethe-Institut.

- Lewandowski, Theodor (1990). *Linguistisches Wörterbuch 1, 2 ve 3*. Heidelberg/Wiesbaden: UTB.
- Nord, Christiane (1995). *Textanalyse und Übersetzen*. Heidelberg: Julius Groos.
- Özer, Sevinç (1991). "Çeviri Kuramı ve Çevirinin Bilimselleşmesi Üzerine Bir Deneme". *Frankofoni Dergisi* 3. Ankara, s.89-100.
- Özgü, Melahat (1978). "Çeviride Uzmanlık Sorunu". *Türk Dili Dergisi* 322, Ankara, s.37-42.
- PDS 2002. Wahlprogramm der PDS. Die Linke Kraft PDS.
- Popoviç, Aleksandre (1987). *Yazın Çevirisi Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Metis.
- Reiß, Katharina (1993). *Texttyp und Übersetzungsmethode. Der Operative Text*. Heidelberg: Julius Groos.
- Reiß, Katharina (1986). *Möglichkeiten und Grenzen der Übersetzungskritik*. München: Max Hueber.
- Savory, Theodore (1961). *Tercüme Sanatı*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Schlieben-Lange, Brigitte (1973). *Soziolinguistik. Eine Einführung*. Stuttgart: Urban Taschenbücher.
- Schumann, Hans-Gerd (1991). *Politikwissenschaftliche Semantik- und Rhetorikforschung – Anmerkungen zu einer defizitären Bilanz*. Opp de Hipt, Manfred/Latniak, Erich (Hrsg.): *Sprache statt Politik? Politikwissenschaftliche Semantik- und Rhetorikforschung*. Opladen: Westdeutscher Verlag.
- SPD (Sozialdemokratische Partei Deutschlands) (2002). *Erneuerung und Zusammenhalt. Regierungsprogramm 2002-2006*. Eylül 2002: www.spd.de.
- Stolze, Radegundis (2001). *Übersetzungstheorien* (3. baskı), Tübingen: Narr.
- Stolze, Radegundis (1999). *Die Fachübersetzung. Eine Einführung*. Tübingen: Narr.
- Stolze, Radegundis (1994). *Übersetzungstheorien* (1. baskı). Tübingen: Narr.
- Strauß, Gerhard (1986). *Der politische Wortschatz*. Tübingen: Gunter Narr Verlag.
- Türkçe Sözlük (1988). Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Ülkü, Vural (1991). „Yabancı Kelimeler – Yerleşmiş Kelimeler ve Uluslararası Kelimeler.” *Türk Dili Dergisi* 476. Ankara, s.81-87.
- Ülkü, Vural (1991). *Affixale Wortbildung im Deutschen und Türkischen*. Ankara:
- Vardar, Berke (2003). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.
- Zimmermann, Klaus (1978). *Erkundungen zur Texttypologie*. Tübingen: G. Narr.
- Zülfikâr, Hamza (1991). *Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları*. Ankara: Türk Dil Kurumu.

ÖRNEK METİNLERE İLİŞKİN SÖZLÜKÇE:

Abgabenlast	prim yükü
ächten	dışlamak
Aktionsplan	eylem planı
Angebot	arz
Anliegen	talep
Anreiz	destekleme
Arbeitnehmerfreizügigkeit	serbest işçi dolaşımı
arbeitsfähig	çalışabilir
Arbeitslosenhilfe	işsizlik ödeneği
Arbeitsorganisation	iş / çalışma organizasyonu; iş örgütü
arbeitsrechtlich	iş hukukuna dayanan
Arbeitssegment	iş / çalışma alanı
Arbeitszeit	çalışma saatleri
Arbeitszeitmodell	çalışma saatleri modeli
Ausgabendynamik	harcamaya dinamizmi
Baustein	yapı taşı
befristete Arbeitsverhältnisse	sınırlı çalışma ilişkileri
Beitrittskandidat	aday ülke
Beitrittsverträge	katılım sözleşmeleri
Berufsbild	meslek türü
Beschäftigungsformen	istihdam biçimleri
Beschäftigungsmöglichkeiten	istihdam olanakları
Beschäftigungspolitik	istihdam politikası
Beschäftigungspotential	istihdam potansiyeli
Betätigungsfeld	hareket alanı
bewährt	kendini kanıtlamış
Binnenmarkt	iç pazar
brachliegend	verimli olabilecek, ama kullanılmış
Bruttoinlandsprodukt	gayri safi yurtiçi hasıla
Bundesanstalt für Arbeit	iş ve işçi bulma merkezi
Bundeshaushalt	federal bütçe
Deklaration	bildirge
demografischer Umbruch	nüfusta yenilikler
Demokratie	demokrasi
demokratische Legimitation	demokratik meşruiyet
Demokratisierung	demokratikleştirme
Dienstleistung	hizmet

Dienstleistungsfreiheit	hizmet özgürlüğü
Diskriminierung	ayrımcılık
effizient	etkili
Eigeninitiative	bireysel girişim
Eigentum	mülkiyet
Eigenverantwortung	öz sorumluluk
Eigenvorsorge	bireysel önlem
Einbindung	katılım
einklagbare Grundrechte	temel haklar
Engagement	angaje olma/inanarak savunma
Entlastung	yükü kaldırma
entlohnt	düşük ücretli
Entscheidungsspielraum	karar alma esnekliği/özgürlüğü
Entsorgungsbereich	atık imha alanı
Erweiterung	genişleme
Erweiterungsverhandlungen	genişleme anlaşmaları
Erwerbslose	işsizler
Erwerbsquote	çalışma oranı
EU-Grundrechte-Charta	AB temel haklar sözleşmesi
europäische Institutionen	Avrupa kurumları
europäisches Sozialmodell	Avrupa sosyal modeli
EU-Strukturförderung	AB yapısının desteklenmesi
Fachkraftmangel	uzman yetersizliği
finanzieren	finans etmek/karşulamak
Finanznot	mali sıkıntı
Finanztransfer	finans/bütçe aktarımı
Finanzverfassung	mali yasa
Flexibilität	esneklik
Föderalismus	federalizm
Friedensordnung	barış düzeni
Fundament	temel
Gemeindefinanzreform	Belediye finans (mali) reformu
Gemeinschaftswährung	ortak para birimi
Generalklausel	genel özel hüküm
Gestaltungskraft	düzenleme gücü
gewichtete Mehrheit	oy çokluğu
globale Wettbewerbsfähigkeit	küresel rekabet gücü

Globalisierung	küreselleşme/globalleşme
Grenzregion	sınır bölge(si)
Handlungsspielräume	hareket alanları
Herrschaftsbereich	iktidar/yetke alanı
Hochleistung	yüksek performans
Impulsgeber	güç kaynağı
Inanspruchnahme	yararlanma
Integration	Entegrasyon, uyum, bütünleşme, kaynaşma
Integrationsperspektive	entegrasyon perspektifi
Integrationsprozess	entegrasyon/bütünleşme süreci
international	uluslar arası
Investition	yatırım
investive Maßnahmen	yatırımcı önlemler
JOB-AQTIV-Gesetz	akit iş yasası
Jobrotation	vardiya (dönüşümlü) iş(i), (işte rotasyon)
Jugendsofortprogramm	dolaysız gençlik programı
Kaufkraftstandart	alım gücü standardı
Kernanliegen	temel amaç
Kleine und mittlere Unternehmen	küçük ve orta boyllu işletmeler (KOBİ)
Klimaschutz	iklim koruma
Kommissionspräsident/-in	komisyon başkanı
kommunale Selbstverwaltung	yerel öz yönetimler
Kommune	yerel yönetim
Kompetenz	Yeti
Kompetenzabgrenzung	yeti sınırlaması
Konkursfall	iflas durumu
konsensfähig	uzlaşılabilir
konsequent	istikrarlı, (tutarlı)
Konsolidierung	konsolide etme, sağlamlaştırma
Konvent	kurultay
Kostenträger	masrafları üstlenen
Langfrist-Arbeitszeitkonto	uzun süreli çalışma saatleri çizelgesi (fazla çalışılan saatlerin yerine boş saatler ya da fazla izin saatlerinin yerine çalışılmasını sağlayan esnekliğin belirlendiği çizelge)
Langzeitarbeitslose	uzun süreli işsizler
legitimiert	meşru
Leistungsfähigkeit	başarım yeteneği

Lohnnebenkosten	ücret kesintileri
Marktorientierung	piyasa rehberi
Marktwirtschaft	pazar ekonomisi
Mitgliedsstaat	üye ülke
modernisiert	çağdaşlaştırılmış, modernleştirilmiş
Motor	motor
Nachfrage	talep
Niederlassungsfreiheit	yerleşim özgürlüğü
öffentliche Diskussion	kamusal tartışma
öffentliche Hand	kamu
öffentlicher Haushalt	kamu bütçesi
Ökosteuer	çevre vergisi
ordnungspolitische Leitidee	düzen politikasının ana fikri
Osterweiterung	doğruya (doğru) genişleme
Parlamentarisch	parlamentar
Parteiengesetze	parti yasaları
Partnerstaat.	üye devlet
PEN-Club	PEN kulübü
Prävention	önlem alma
private Risikovorsorge	özel risk önlemi
Privatinitiative	bireysel girişim
Privatisierung	özelleştirme
Qualifikationsstufe	Nitelik/kalifiye derecesi
Qualifizierungsoffensive	nitelikli çalışan uygulaması
Rahmenbedingungen	çerçeve/temel koşullar
Rang	sıra
Rat	konsey
Ratifizierung	onaylanma
Referendum	referandum
Reform	reform
reformiert	yenilenmiş
Regel-Arbeitsverhältnis	düzenli iş ilişkileri
Region	bölge, yöre
Renteneintrittsalter	emeklilik yaşı
Repräsentation	temsil
Rote Laterne	kırmızı ışık, burada: (ekonomik büyümede) sonlardaki yer
Schlusslicht	sıra sonu, burada: sonlardaki yer (demiryollarında: en son vagonun üzerinde bulunan kırmızı ışık)
Schutzniveau	koruma düzeyi

Schwerbehinderte	ağır (derecede) engelliler
Schwesterpartei	kardeş parti
Selbstbeschränkung	öz sınırlama
Selbstzweck	özçukar/öz amaç
Solidarität	dayanışma
Solidaritätsfonds	dayanışma fonları
Souveränität	bağımsızlık
soziales Sicherungssystem	sosyal güvenlik sistemi
Sozialhilfe	sosyal yardım
Sozialhilfeniveau	sosyal yardım seviyesi
sozialpolitisch inakzeptabel	sosyal politika bakımından kabul edilemez
Sozialversicherungsbeitrag	sosyal sigorta primi
Spielraum	hareket alanı
Staatsquote	devlete düşen pay
Steuerentlastung	vergilerin azaltılması
Stille Reserven	gizli rezervler
Strukturpolitik	yapılandırma politikası
Subsidiarität	küçük birimlerin özerkliği
Subventionswettbewerb	devletten yardım alma yarışı
Tarifparteien	toplu iş sözleşmesi tarafları
Teilzeitarbeit	yarı zamanlı çalışma
Telearbeit	uzaktan çalışma
Telekommunikation	telekomünikasyon
Transparenz	şeffaflık, transparan
Überforderung	aşırı yüklenme
Übergangsfristen	geçiş süreleri
Überschuldung	aşırı borçlanma
Überstunden	fazla mesai saatleri

Umweg-Finanzierung	dolaylı finansman
Unabhängigkeit	bağımsızlık
Union	birtik
Unternehmen	işletme
Vereinbarkeit	bütünleşebilirlik, bütünleşebilme
Vereinbarung	anlaşma
Verfassungsentwurf	anayasa taslağı
Verfassungsvertrag	anayasa sözleşmesi
Verfügbarkeit	geçerlilik
Vermittlungsoffensive	aracı kurum
Versorgungsbereich	enerji alanı
Vertreibungsdekrete	sürgün kararları
Vertreibungsgesetze	sürgün yasaları
Verwerfung	dışlanma
Völkerrecht	milletler hukuku
Vollbeschäftigung	tam istihdam
Wachstumsmarkt	büyümekte olan pazarlar
Weiterbildungslandschaft	geliştirme alanı
weiterführende Qualifizierung	kısmi yetkinlik
Werkverträge	istisna sözleşmeleri
Wiedereingliederung	yeniden yerleştirme
Wirtschaftspartner	iktisadi ortak, ekonomi ortağı
Wohlstand	refah
Zeitarbeit	dönem işi
Zentrum gegen Vertreibung	sürgüne karşı mücadele merkezi
Zukunftsorientierung	gelecek rehberi
Zusammenwachsen	birleşerek büyüme